

Mendelova univerzita v Brně

Zahradnická fakulta

SOCIÁLNÍ VÝSTAVBA – KOLONIE A SOUBORY NÁJEMNÝCH DOMŮ 20. A 30. LET 20. STOLETÍ

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Lucie Poláčková, Ph.D.

Vypracovala:

Barbora Náhlíková

Lednice 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Barbora Náhlíková**
Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura
Obor: Zahradní a krajinářská architektura
Název tématu: **Sociální výstavba – kolonie a soubory nájemných domů 20. a 30. let 20. století**
Rozsah práce: 40 – 50 stran textu včetně obrazových příloh

Zásady pro vypracování:

1. Soustředte a prostudujte archivní materiály, historické prameny a jiné dokumenty týkající se dané problematiky
2. Analyzujte politickou, hospodářskou a sociální situaci sledovaného období
3. Zhodnoťte současný stav těchto souborů z období 20. a 30. let 20. století a porovnejte je s původními záměry
4. Popište a rozdělte zástavbu dle charakteru a účelu včetně zahradně-architektonických forem s ní souvisejících
5. Textovou část práce doplňte adekvátními obrazovými přílohami

Seznam odborné literatury:

1. ŠVÁCHA, R. *Od moderny k funkcionalismu*. Praha: Victoria Publishing, 1995. 590 s. ISBN 80-85605-84-8.
2. GÖSSEL, P. – LEUTHÄUSEROVÁ, G. *Architektura 20. století*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2003. 447 s. ISBN 3-8228-2568-9.
3. KUMPOŠT, J. – PELČÁK, P. – WAHLA, I. *Jindřich Kumpošt : [1891-1968 : Obecní dům Brno, 2006*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2006. 139 s. ISBN 80-239-8332-6.
4. POLÁŠEK, J. – PELČÁK, P. – WAHLA, I. *Josef Polášek : 1899-1946*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2004. 169 s. ISBN 80-239-4700-1.
5. GLANCEY, J. *Moderní architektura : nejvýznamnější světové stauby 20. století*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004. 400 s. Albatros Plus. ISBN 80-00-01304-5.
6. SEDLÁK, J. – TEPLÝ, L. *Ve znamení moderny : architektura 20. století v Brně*. 1. vyd. Brno: FOTEP, 2004. 122 s. ISBN 80-902921-9-4.
7. KUDĚLKA, Z. – CHATRNÝ, J. *O nové Brno: brněnská architektura 1919-1939: katalog*. Brno: Muzeum města Brna, 2000. 444 s. ISBN 80-901969-6-9.
8. KUDĚLKA, Z. – CHATRNÝ, J. *O nové Brno: brněnská architektura 1919-1939: katalog*. Brno: Muzeum města Brna, 2000. 141 s. ISBN 80-901969-6-9.

Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2014

L. S.

Barbora Náhlíková
Autorka práce

doc. Dr. Ing. Dana Wilhelmová
Vedoucí ústavu

Ing. Lucie Poláčková, Ph.D.
Vedoucí práce

prof. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci: **Sociální výstavba – kolonie a soubory nájemných domů 20. a 30. let 20. století**

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Lednici dne:

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji doc. Mgr. Pavlovi Kostrhunovi za cenné rady a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat paní Ing. Lucii Poláčkové, Ph.D. ze závěrečné konzultace, paní Jarmile Solilové za rady při návrhu sortimentu v Návrhové části, Ivo Tučkovi za poskytnutí informací týkající se památkové péče ve Zlíně, Ing. Heleně Urbanové za možnost navštívení výstavy Jubilejní kolonie v Ostravě, Mgr. Anežce Náhlíkové za jazykovou korekturu této bakalářské práce a všem ostatním, kteří mě během celého studia podporovali.

OBSAH

1. ÚVOD	6	6.1. Analýzy vybraného obytného souboru z období 20–30 let 20. stol.	35
2. CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	6	6.1.1. Poloha ve struktuře města a vazba na okolí	35
3. LITERÁRNÍ PŘEHLED	7	6.1.2. Historické souvislosti	35
3.1. Politická, hospodářská a sociální situace v českých zemích	7	6.1.3. Postavení vnitrobloku v rámci územního plánu	35
3.2. Vývoj urbanismu a architektury v 19. století a na počátku 20. století – první náznaky řešení sociálního bydlení	8	6.1.4. Informace o obyvatelích souboru a majetkoprávní vztahy	36
3.2.1. Lineární město	8	6.1.5. Přírodní podmínky	36
3.2.2. Zahradní město	9	6.1.6. Charakteristika zástavby	36
3.2.3. Velkoměsto	9	6.1.7. Členění vnitrobloku	37
3.2.4. Le Corbusierův styl	9	6.1.8. Dopravní přístupnost a provoz vnitrobloku	37
3.2.5. Německá avantgarda	9	6.1.9. Současné využívání	37
3.2.6. Ruská avantgarda	10	6.1.10. Podíl a lokalizace zpevněných ploch, ploch zeleně a vedení podzemních inženýrských sítí	37
3.2.7. Organická decentralizace	10	6.1.11. Inventarizace dřevin a dendrologický potenciál vnitrobloku	37
3.2.8. Funkcionalismus	10	6.2. Vlastní zahradně-architektonický návrh	46
3.2.9. Vliv Vídně	11	7. DISKUZE	62
3.3. Problematika sociálního bydlení	12	8. ZÁVĚR	62
3.4. Charakteristické typy sociální výstavby 20. a 30. let 20. století	12	9. SOUHRN, KLÍČOVÁ SLOVA	63
3.4.1. Rostlé kolonie	12	10. RESUME, KEY WORDS	63
3.4.2. Plánované kolonie / obytné soubory	12	11. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A PŘÍLOH	64
4. METODIKA ZPRACOVÁNÍ A POUŽITÝ MATERIÁL	15	11.1. Literatura	64
5. VÝSLEDKY PRÁCE	16	11.2. Dobové časopisy	64
5.1. Přehled vybraných lokalit sociální výstavby 20. a 30. let 20. století	16	11.3. Webové stránky	65
5.1.1. Kamenná kolonie v Brně	16	11.4. Výstavy	67
5.1.2. Jubilejní kolonie v Hrabůvce, Ostrava	17	11.5. Obrázky, fotodokumentace	67
5.1.3. Baťovy kolonie ve Zlíně	18	11.6. Přílohy	68
5.1.4. Příklady funkcionalistických souborů nájemních domů	24	11.7. Obrázky, fotodokumentace v Příloze č. 1	68
6. NÁVRHOVÁ ČÁST	35	11.8. Schémata	72
		11.9. Mapy, tabulky a grafy	73

1. ÚVOD

V meziválečném období minulého století bylo nutné zabývat se otázkou nedostatku bytů jak u nás, tak i ve světě z důvodu velkého přílivu obyvatel do větších měst za prací. Jednalo se především o nemajetné dělníky větších firem. Bylo tedy nutné stavět co nejlevnější, ale pro život přijatelné bytové jednotky. Touto otázkou se zabývali především levicově orientovaní architekti. Snažili se o zlepšení životních podmínek a zároveň o výstavbu co největšího počtu bytů. S tímto problémem je spojen termín sociální bydlení: „*Bydlení specifických skupin obyvatelstva (staří a nemocní lidé, rodiny, nezaměstnaní), které využívají různé formy zvýhodnění při získání bytu*“ [32].

Stavěly se převážně soubory nájemních domů a kolonie rodinných domků v těsné blízkosti továren. Ne všichni si však mohli tento bytový standard dovolit, proto si ti opravdu nejchudší začali v opuštěných lokalitách měst stavět nelegálně malé domky a tím vznikly nikým neřízené rostlé kolonie s nepravidelným půdorysem.

Během 20. století docházelo u těchto souborů/kolonií k různým změnám. Některé kolonie zcela zanikly (zvláště rostlé kolonie), jiné prošly různě významnou rekonstrukcí. V dnešní době se požadavky lidí na bydlení mění, a proto je nutné najít řešení pro jejich další vývoj umožňující kvalitní bydlení. Jak uzpůsobit soubory či domy s malými byty pro současné obyvatele? Z hlediska zahradní architektury je důležité se zamyslet, v jakém stavu jsou dnes přilehlé prostory (veřejné, polosoukromé či soukromé), případně jaké funkce do nich vložit, aby nebyly ponechány ladem. Je kvalita stávajících dřevin v přijatelném stavu?

Předmětem práce bylo vymezení typické sociální výstavby a u vybraných souborů/kolonií porovnání původního záměru se současným stavem se zaměřením na architektonické, zahradně-architektonické formy a následné zobecnění východisek pro nalezení řešení obnovy těchto souborů. Tato východiska budou uplatněna v zahradně-architektonické studii vybraného obytného souboru.

2. CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je:

- Rozbor problematiky sociální výstavby v Československu ve 20. a 30. letech 20. století.
- Popis historického vývoje u nás a tendencí ve světě; zvláštní pozornost byla věnována vlivu světových směrů výstavby na sociální výstavbu u nás.
- Vymezit typickou sociální výstavbu v Československu dle charakteru a účelu na jednotlivé charakteristické typy zástavby včetně zahradně-architektonických forem a volby konkrétního typického souboru.
- U konkrétních vybraných souborů provést analýzy zaměřené na původní záměr kolonií či souborů a na současný stav. Jejich porovnání umožní zachycení provedených změn. Vše doložit fotografiemi.
- Z provedených analýz zjistit fakta sjednocující v té době převažující funkcionalistické soubory jak v původním stavu, tak v současném.
- Vytvoření východisek pro samotný návrh vybraného souboru.
- Vytvoření návrhu zahradně-architektonického řešení funkcionalistického obytného souboru v Brně při ulici Vranovská, který musí splňovat požadavky současných lidí a zároveň musí v co největší míře ctít dochované původní hodnoty.

3. LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1. Politická, hospodářská a sociální situace v českých zemích

Jako meziválečná éra je označováno období mezi roky 1918 a 1938. Začíná první světovou válkou, jejíž ukončení přineslo obrovské změny v celé Evropě. Uspořádání poválečné Evropy bylo potvrzeno Versailleskou mírovou smlouvou uzavřenou roku 1919 mezi Centrálními mocnostmi (Německo, Rakousko-Uhersko, Itálie) a státy Dohody (Rusko, Francie, Velká Británie, Spojené státy americké). Velká impéria (Německo, Rakousko-Uhersko a Rusko) byla rozčleněna na více malých států. Jedním z nově vzniklých samostatných států byla Československá republika vyhlášená 28. října 1918 [1] [33].

Československo získalo oddělením od Rakousko-Uherska samostatnost, ale zároveň ztratilo již zažitě hospodářské vztahy se zeměmi bývalého impéria. České země byly sice jednou z průmyslově nejrozvinutějších částí monarchie (na našem území se nacházelo až 70 % veškerého průmyslu), ale většina spotřebního průmyslu byla závislá na dovozu surovin. Převažovala těžba uhlí a ze spotřebního průmyslu to byla výroba textilu, skla, cukru a piva. Slovensko bylo v ohledu industrializace podstatně zaostalejší – až 61 % slovenských obyvatel bylo zaměstnáno v zemědělství. Slovenské školství bylo také velice zaostalé. Po první světové válce nebyla na Slovensku nejen ani jedna vysoká, ale ani jedna střední škola [1].

Poválečná produkce dosahovala pouze necelých 50 % předválečného stavu, a bylo tedy nutné urychleně vytvořit nové obchodní vztahy se sousedními státy. K dalším problémům patřila obrovská nezaměstnanost, zapříčiněná jak válečnými ztrátami v hospodářství, tak návratem veteránů z front, dále katastrofální nedostatek potravin, který v prvních letech po válce vyvolával mnohé dělnické bouře. Nemenším negativním faktorem ovlivňujícím poválečný stav Československa byla měnová inflace, která nepostihla pouze ČSR, ale celou Evropu. Sousední státy se s inflací potýkaly daleko hůře než náš stát, a to kvůli deflační politice, se kterou je spojován tehdejší ministr financí Alois Rašín. Pod jeho vedením byla provedena měnová reforma, která spočívala v okolkování starých rakousko-uherských korun a v jejich výměně za nové československé koruny v poměru 1 : 1. Při této reformě byla z oběhu stažena přibližně čtvrtina bankovek. Tento krok výrazně přispěl k prudkému hospodářskému růstu v polovině dvacátých let [1].

Dalším důležitým zásahem, který byl proveden v letech 1919–1938, byla pozemková reforma. Jednalo se o přerozdělení půdy velkostatkářů, kteří po první světové válce vlastnili dohromady 33 % veškeré půdy na našem území. Jedním z důvodů provedení této reformy byla obava českých státníků

z ponechání příliš velké moci v rukou německé a maďarské šlechty, která vlastnila většinu těchto pozemků [1] [34].

Předválečného stavu hospodářství bylo dosaženo až v roce 1921. Po tomto roce se Československo dostalo do silné konjunktury a ekonomická stabilita se stále zvyšovala. Vznikaly stále nové závody s vyspělejší technologií výroby, elektrifikace byla do 30. let provedena téměř v celém průmyslu. Nové metody řízení také přispívaly k vyšší produktivitě celého hospodářství. Obnovená výroba společně s nově vzniklými závody zapříčinily příliv nových obyvatel do větších měst za lepšími pracovními příležitostmi. Mezi obnovené firmy patří například Baťa – Zlín, Škoda – Plzeň, Zbrojovka – Brno. Města většinou nebyla připravená na takový počet nově přichozích obyvatel. Z tohoto důvodu vznikaly nové dělnické obytné kolonie, zprvu nelegálně postavené (např. Kamenná kolonie v Brně), později již kvalitně urbanisticky plánované obytné soubory (Baťovy domky – Zlín) [1].

V těchto letech byly zaváděny také nové principy sociální politiky, a to díky většinovému zastoupení sociálně zaměřených politických stran. Zavedena byla osmihodinová pracovní doba, nemocenská podpora, sociální a úrazové pojištění, ale také se zvýšil vliv dělnictva na vedení továrních podniků prostřednictvím závodních rad. Prosperita naší země pokračovala až do roku 1929, kdy nezaměstnanost klesla na nejmenší míru. Pracovní úřady zaznamenaly necelých padesát tisíc lidí bez zaměstnání. V říjnu téhož roku však došlo ke krachu na newyorské burze, který byl počátkem celosvětové hospodářské krize. V ČSR se krize naplno projevila až v roce 1933, kdy úřady evidovaly necelý milion nezaměstnaných. Vláda vydala některá radikální opatření, která měla zmírnit dopad krize – například zvýšení podpory pro nezaměstnané, odklad exekucí podniků, ale i zavedení veřejných prací [1] [35].

Protože krize postihovala nejvíce příhraniční oblasti Československa, které byly především obývány německými Čechy, dále sílila nespokojenost německé menšiny a začal se projevovat radikální nacionalismus některých německých kruhů v Čechách. Zatímco se Československo ještě stále potýkalo s hospodářskou krizí, v Německu se dostal k moci Adolf Hitler. To znamenalo postupné zhoršování národnostní situace v Čechách, které pokračovalo dalších několik let a vyvrcholilo uzavřením Mnichovské dohody a z ní plynoucí připojení pohraničních oblastí k Německu. Rokem 1938 končí období První republiky [35].

3.2. Vývoj urbanismu a architektury v 19. století a na počátku 20. století – první náznaky řešení sociálního bydlení

Již v 19. století bylo nutné se z důvodu velkého přílivu obyvatelstva do měst začít zabývat otázkou, jak by měla být města uspořádána. Do té doby ještě neexistovaly žádné dokumenty, které by se zajímaly o tehdejší technické, provozní a hygienické problémy, jako byly uzavřené obytné bloky, úzké ulice, hlučné továrny či lokalizace průmyslu mezi obytnou zástavbou. Prvky historických architektonických slohů se prolínaly na jednotlivých budovách nebo i v návrzích uspořádání měst a městských čtvrtí. Řešil se ale pouze půdorysný geometrismus a na další důležité faktory se nehledělo [2].

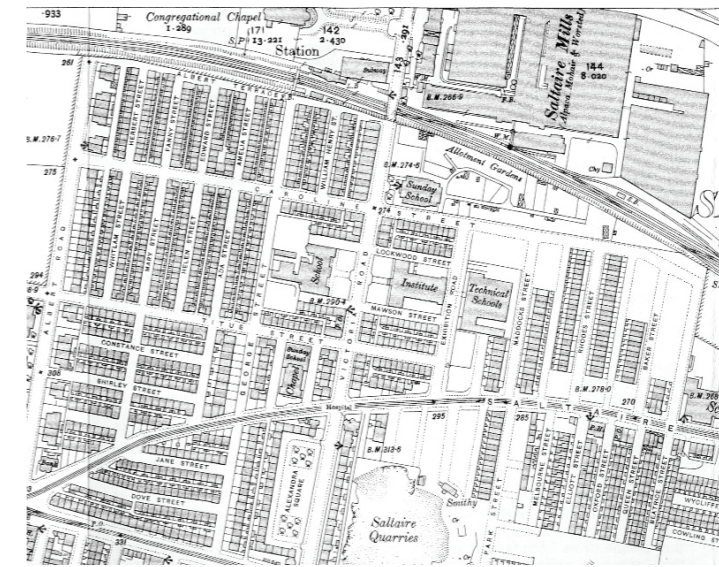
Právě v 2. polovině 19. století vznikaly velmi důležité spisy o stavbě měst, které jsou již dnes považovány za tradiční díla urbanismu, a začaly se hledat nejrůznější směry ve vývoji osídlení [2].

Bylo však velmi náročné a nákladné zlepšovat podmínky celých měst a majitelé nejrůznějších továren si začali uvědomovat, že je velmi výhodné, když dají lidem nejen práci, ale i slušný domov v kvalitním životním prostředí blízko jejich zaměstnání. Proto začali pro své zaměstnance budovat poblíž jejich továren samostatná sídliště – vzorové kolonie [2].

Jako jedna z prvních byla vystavěna kolonie továrny New Lanark ve Skotsku navržená architektem Richardem Owenem, která se stala inspirací i pro další země jako je Francie, USA, Německo či Rakousko-Uhersko. V koloniích se počítalo s veřejným vybavením, jako byly školy, obchody nebo parky [2].

Mezi nejznámější realizace patří např. Saltaire vzorová kolonie v Anglii (viz Obr. č. 1) složená z 850 rodinných řadových domků s předzahrádkami doplněné o veřejné vybavení, jako jsou lázně, prádelna, jídelna, školy a kostel. Dále francouzská realizace Vésinet, která byla navržena jako zahradní sídliště nebo Pullman City v USA, u které bylo cílem vybudovat tovární město, doplněné o rozsáhlé vybavení, jako jsou parky, jezera, školy, obchody atd. Posledním příkladem těchto vzorových kolonií je uvedeno sídliště výjimečné svým standardem a architektonickým řešením Margaretenhöhe v Německu. Je postavené firmou Krupp, která se zabývala realizacemi sídlišť pro dělníky a úředníky [2].

„Vzorové kolonie 19. století obohatily – přes své nevelké rozměry – myšlenky moderního urbanismu. Měly na svou dobu vysoký standard vlastních bytů i celkového vybavení, zlepšovaly výrazně životní podmínky i pro chudší vrstvy obyvatel a staly se jedním z inspirativních zdrojů myšlenky zahradních měst“ [2].

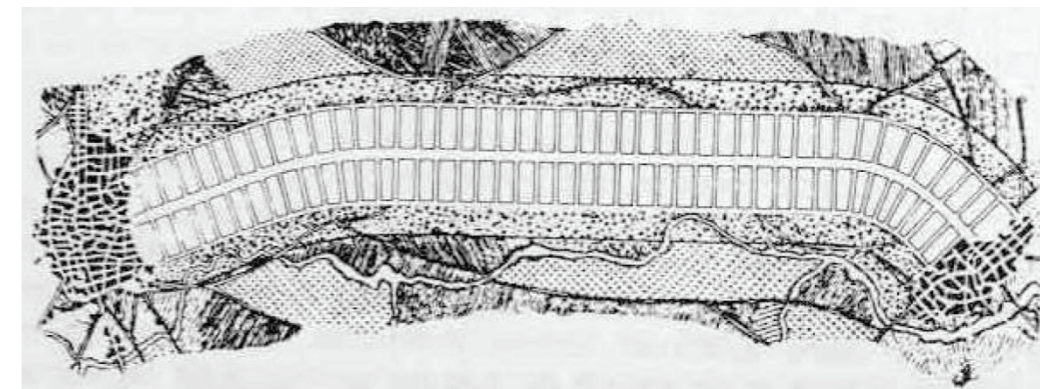

Obr. č. 1: Příklad vzorové kolonie – Saltaire

Postupně se tedy začaly vyvíjet nové formy obytných domů, zpřístupňují se původně soukromé parky a klade se důraz na kvalitu přírodních podmínek ve městě či krajině. Koncem 19. století se začínají objevovat nové urbanistické koncepce, jako je například lineární, zahradní město a další (v následujících bodech se jimi budeme jednotlivě zabývat) [2].

3.2.1. Lineární město

Z důvodu překonávání větších vzdáleností mezi obydlením a pracovišti, kterou museli každý den dělníci absolvovat, navrhl španělský všestranně vzdělaný dopravní inženýr Arturo Soria y Mata termín „lineární město“ (viz Obr. č. 2). Nové uspořádání měst je založeno na jedné městské ose, která slouží jako hlavní komunikace. Doprava se tak stává nejdůležitější funkcí městských půdorysů. Ve skutečnosti byl z plánovaného 50 km lineárního města kolem Madridu zrealizován pouze 5 km úsek [2].

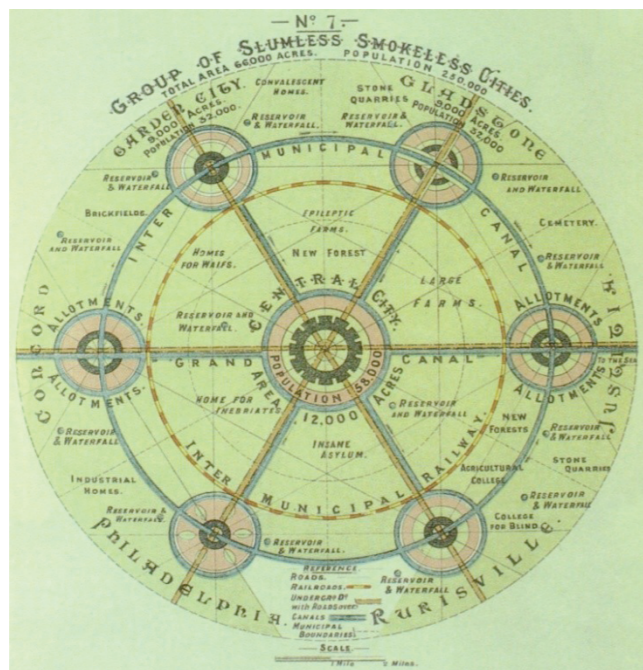
Obr. č. 2: Schéma lineárního města

3.2.2. Zahradní město

S touto urbanistickou koncepcí přišel poprvé v roce 1898 Ebenezer Howard ve své knize **Tomorrow – A peaceful way to urban reform**. Cílem této koncepce bylo sloučení výhod městského a venkovského bydlení a odstranění nevýhod obou typů. Základními znaky zahradního města byl omezený růst města, obklopení a prostoupení města zelenými pásy a zástavba nízkými domy s vlastními zahradami [2]. „Zahradní město mělo získat vlastní obchodní a pracovní centra a na svém obvodu i zemědělské statky, které by městu dodávaly čerstvé potraviny“ [3]. První realizací, která byla postavena dle zásad Ebenezera Howarda, bylo zahradní město Letchworth [2].

Myšlenka zahradního města (viz Obr. č. 3) výrazně ovlivnila další vývoj moderního urbanismu 20. století. Ovlivnila mnoho teoretických spisů, ale i velké množství realizací [2]. Jednou z těchto realizací byla i výstavba Zlína (viz 5.1.3.).

Obr. č. 3: Schéma teorie zahradních měst E. Howarda, jejich základní propojení

Urbanismus byl na počátku 20. století ovlivněn novými koncepcemi, teoriemi, ale i významnými dějinnými událostmi, a to 1. a 2. světovou válkou a s nimi související hospodářskou krizí. Novou otázkou na počátku století jsou již existující velkoměsta. Objevují se také nové názory avantgardních skupin a jednotlivců týkající se problematiky urbanismu [2].

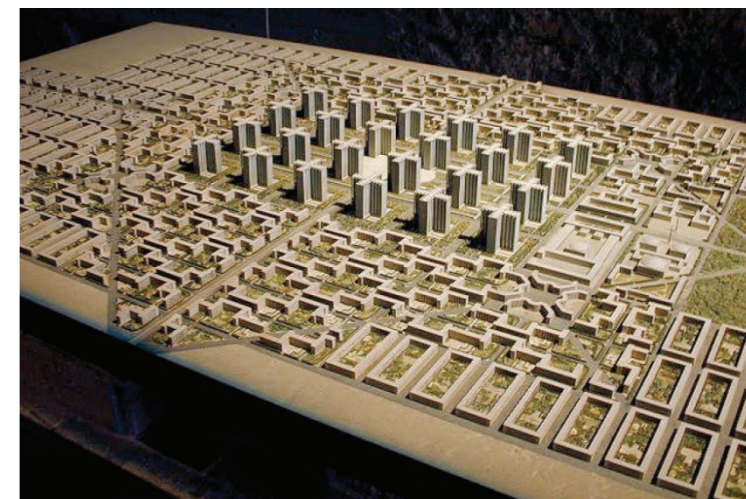
3.2.3. Velkoměsto

V této době již existovala některá města, u kterých počet obyvatel přesahoval několik milionů. Objevila se spousta nových témat, která bylo potřeba řešit, proto se konaly mezinárodní konference

a výstavy a vznikaly další teoretické úvahy a návrhy. Řešila se např. otázka dopravy, hygienických podmínek a veřejné zeleně. Postupem času se velkoměsto stalo spíše negativním způsobem vývoje uspořádání měst [2].

3.2.4. Le Corbusierův styl

K předním architektům zabývajícím se otázkou vývoje města patřil švýcarský architekt Le Corbusier. Byl výjimečný svojí tvorbou, která byla vždy o několik kroků napřed oproti tvorbě ostatních. Navrhoval moderní města pro velký počet obyvatel (viz Obr. č. 4), ve kterých bylo cílem zvýšit kvalitu dopravy snížením hustoty zastavění, vytvořit potřebné kontakty mezi lidmi zvýšením hustoty obyvatel v centru, rozšířit možnosti dopravy nahrazením nevyhovujících ulic a rozšířit osázené plochy pro zlepšení hygieny a rekreaci. Definoval také základní znaky architektury funkcionalismu, mezi které patří následující body – 1. Podpory, 2. Střešní zahrady, 3. Volné půdorysné uspořádání, 4. Průběžné okno, 5. Volné uspořádání průčelí. Jeho mnohdy radikální názory nebyly všemi vždy přijaty, avšak přesto patří mezi významné architektury moderní architektury a urbanismu [2] [4].

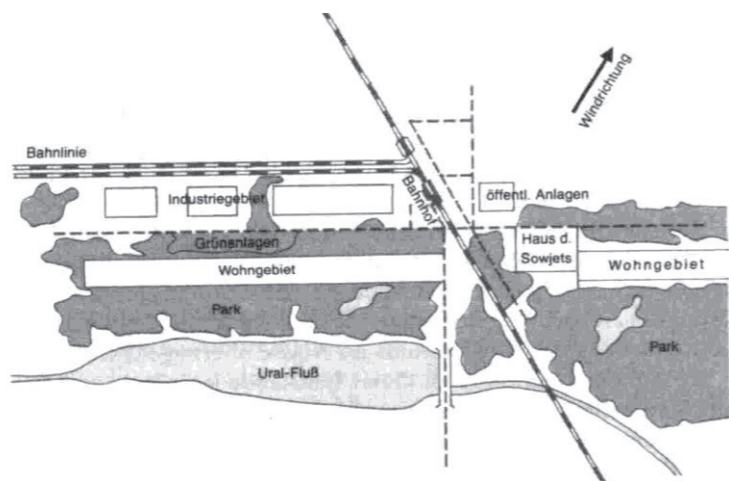
Obr. č. 4: Model Le Corbusierova Města pro 3 mil. obyvatel

3.2.5. Německá avantgarda

Německo velmi silně zasáhla 1. světová válka. Města byla zničená, tedy neživá a pustá. Proto se obraceli k utopickým vizím měst budoucnosti. Tradiční město jako sídelní formu, která by měla přetrvat, odmítali. K předním představitelům německé avantgardy patří architekt a urbanista Bruno Taut, který zastával desurbanizační názory, jež znamenaly rozmělnění městské struktury do krajiny – rozplynutí měst. Těmito názory chtěl dosáhnout zdravějšího života ve městě. V pozdějších letech si němečtí architekti přivlastnili zásady funkcionalismu a jeho plánování [2].

3.2.6. Ruská avantgarda

V meziválečném období se v Rusku také řeší ideální uspořádání měst. Konají se sjezdy architektů a urbanistů, kteří společně diskutují urbanistické otázky, ztvárnění měst či technická nebo inženýrská řešení. Novým velkým přínosem ruské avantgardní skupiny byla teorie pásmového města (viz Obr. č. 5) Nikolaje Alexandroviče Miljutina. Základem bylo logické umístění paralelních funkčních pásem podél pátevní komunikace za účelem efektivnějšího využití městských funkcí – výroba, občanské vybavení, bydlení, doprava, rekreace a zeleň. Tato teorie byla přijata i evropskými urbanisty a využita při plánování některých nově vznikajících městských čtvrtí [2].

Obr. č. 5: Pásmové město (N. A. Miljutin) – koncepce Magnitogorsku

3.2.7. Organická decentralizace

Další koncepcí rozvíjející se v 1. polovině 20. století byla organická decentralizace. Ideálem této teorie je organické (roslé) utváření soustavy malých měst, které jsou obklopeny přírodou. Odmítány jsou pravidelné geometrické půdorysy a prosazovány přestavby současných velkých kompaktních měst. S tímto konceptem poprvé přišel finský architekt Eliel Saarinem, který se zabýval např. problematikou urbanismu pobaltských měst [2].

3.2.8. Funkcionalismus

Jak již bylo zmíněno, v 1. polovině 20. století vznikalo spousta názorů a teorií v oblasti urbanismu a architektury. Stále se řešila otázka výstavby vzorových kolonií a uplatňovaly se již zmíněné teorie v uspořádání měst [2].

Za zmínku stojí německý Werkbund (Svaz díla), což byla německá skupina architektů, designérů a řemeslníků (později vzniká tento svaz i v jiných zemích), kteří v roce 1927 uspořádali ve Stuttgartu výstavu, jejíž součástí se stala také vzorová obytná kolonie Wiessenhof reagující na

současnou bytovou krizí. Původně se jednalo o prototyp dělnického sídliště, avšak později byl záměr změněn na vilovou zástavbu pro bohatší zájemce. K realizaci této kolonie přispěli svými návrhy architekti Ludwig Mies van der Rohe, Le Corbusier, J. J. P. Oud (viz Obr. č. 6), Walter Gropius a další [2].

Obr. č. 6: Řadové domy ve Wiessenhofsiedlung, Stuttgart (J. J. P. Oud)

Později byly realizovány další vzorové kolonie, u kterých byla „hlavním požadavkem hospodárnost na co nejmenším prostoru a funkční řešení. Vzorové domy měly být cenově dostupné, sériově vyráběné a opatřené plochými střechami“ [36].

Mezi důležité výstavy Werkbundu se vzorovými koloniemi patří např. výstava ve Wroclavi (1929) s tématem kolektivního bydlení, výstava v Curychu s nejrozsáhlejším sídlištěm Werkbundu, kam bylo navrženo 105 rodinných domů a 90 bytů, nebo výstava ve Vídni (1932) se 70 rodinnými domy od 32 evropských architektů. U nás byla realizována roku 1928 brněnská kolonie Nový dům, v návaznosti na stuttgartský Wiessenhof. Domy byly navrhovány pouze domácími architekty – Bohuslavem Fuchsem, Jaroslavem Gruntem, Janem Víškem a dalšími. V konečném výsledku pouze tito tři zmínění architekti přišli s návrhy úsporných řadových domů, které je možné vyrábět sériově. Ostatní tento požadavek úsporného bydlení nedodrželi. To samé bylo možné sledovat u další naší kolonie na Babě v Praze, kde se také kromě vil pro bohaté plánovaly samostatně stojící a řadové minimální domy. Ty však také zrealizovány nebyly [37].

Většina vzorových kolonií v meziválečném období v závěru nesplnila hlavní požadavek úsporného bydlení, byla spíše přínosem pro moderní architekturu, protože mladí architekti zde měli možnost zrealizovat své nové představy moderního bydlení [16].

Stuttgarská výstava Wiessenhofu vnukla nápad architektům podílejícím se na realizaci, pořádání schůzí předních architektů evropských zemí, při kterých by si mohli vyměňovat své zkušenosti a postoje. Velkou zásluhu měl Le Corbusier, který uspořádal ve Švýcarsku první schůzi, na níž byla

založena organizace Mezinárodní kongresy moderní architektury (CIAM). Na těchto setkáních se skupina architektů snažila o sepsání nových pravidel, které měly přispět k rozvoji tehdejší architektury, a jejich uvedení v platnost. Byla otevřena témata jako urbanismus, byt pro existenční minimum, racionální zastavovací soustavy [2]. S touto organizací je spjat pojem funkcionalismus, který vyjadřuje základní požadavek „*užitečného a účelného řešení jednotlivých staveb tak, aby dobře posloužily svému poslání především z hlediska provozních a materiálních funkcí*“ [2].

V roce 1933 byly požadavky a zásady funkcionalismu shrnuty v dokumentu s názvem „*Athénská charta, která pro většinu moderních architektů byla závazná až do sedmdesátých let*“ [3].

Právě tento směr nejvíce ovlivnil výstavbu obytných souborů v českých zemích. Mnoho architektů bylo levicově orientováno, proto se začali silně zabývat úsporným bydlením. Mezi naše nejznámější architektury můžeme zařadit Josefa Poláška, Jindřicha Kumpošta, Františka Libru, Oldřicha Starého, Antonína Černého a další, důležitý je ale také náš kritik a teoretik moderní architektury Karel Teige, který se mimo jiné velmi výrazně zajímal o sociální výstavbu u nás [5].

3.2.9. Vliv Vídně

Dalším vlivem působícím na výstavbu v českých zemích byla výstavba vídeňských souborů, reagující na tehdejší životní podmínky dělníků ve Vídni. „*Tyto sociální stavby fungovaly jako města ve městě. Často mají podobu uzavřených obytných bloků. Velkou bránou se vcházelo do obvykle zeleného vnitřního dvora, ze kterého vedla schodiště k jednotlivým bytům. V těchto obecních domech se běžně nacházely, resp. ještě stále nachází i bazény, supermarkety, prádelny nebo mateřské školky*“ [36].

Příkladem takového souboru je Metzleinstalerhof, který se řadí mezi první takové soubory ve Vídni. Vůbec nejznámější kolonií ve Vídni je Karl-Marx-Hof (viz Obr. č. 7) od architekta Karla Ehna, který byl žákem Otty Wagnera, jednoho z předních představitelů secese. Soubor se rozkládá na ploše 156 000 m² a v celém komplexu se nachází 1272 bytů [36].

V českých zemích a jinde ve světě vznikalo mnoho dalších typů obytných souborů či kolonií. Nebylo však možné vzhledem k rozsahu bakalářské práce popsat všechny realizované soubory. Některé nebyly centrálně plánované, neměly tak výraznou urbanistickou ani architektonickou hodnotu, proto nejsou součástí této práce. Jsou zde vybrány a zpracovány pouze některé v určitých ohledech typické soubory.

Obr. č. 7: Karl-Marx-Hof, Vídeň

3.3. Problematika sociálního bydlení

Československo, stejně jako zbytek Evropy, se nacházelo po světové válce v nelehkém období. Na jedné straně byly stavěny přepychové vily továrníků a zámožných lidí, a na druhé straně bylo nutné řešit zásadní nedostatky v bydlení nejchudších vrstev. Bylo nutné zabývat se bydlením v hygienicky nedostačujících uzavřených blocích a celkovým nedostatkem bytů. Na důstojné bydlení nemohlo dosáhnout mnoho obyvatel země. Nadále byly budovány činžovní domy, jejichž plány byly řešeny na základě požadavků z minulého století a neřešily tak existující hygienické a sociální problémy. Jejich minimálním přínosem bylo pouze upuštění od přehnaně dekorativního zdobení fasád, to však vycházelo pouze z nedostatku financí. Zpočátku se objevují tendence navázat na vídeňskou školu, hlavně z důvodů minulých blízkých vazeb na císařství, a na ideál zahradního města. Během krátké doby se však ukázalo, že výstavba rodinných domů není v žádném případě možným řešením bytového nedostatku. Jediným možným řešením se zdála být hromadná výstavba reformovaných nájemních domů. Stavebníky stále nebyli soukromníci, ale pouze bytová družstva nebo samotné obce [5].

Architekti se problémem sociálního bydlení postupně začali zabývat. Účastnili se různých architektonických soutěží, jejichž výsledky publikovali v časopisech, a zároveň prováděli kritické rozborů tohoto tématu. Roku 1929 se naši architekti (Bohuslav Fuchs, Josef Polášek) zúčastnili II. Mezinárodního kongresu moderní architektury (CIAM) ve Frankfurtu nad Mohanem, který se zabýval tématem nejmenšího bytu. Byla zde řešena otázka, co si představit pod pojmem nejmenší byt – jeho minimální plocha, světlo, vzduch a teplo [27].

V roce 1930 byla u nás schválena novela zákona, která stanovovala podmínky pro státní podporu výstavby domů s levnými byty (na počátku činila u nájemních domů až do 90 % nákladů) a vymezením pojmu malého bytu, který měl plochu 80 m². Díky tomuto zákonu se konaly velké družstevní akce ve výstavbě obytných kolonií či celých čtvrtí družstevních nájemních domů. Zlepšila se hygienická úroveň bydlení – situování podle světových stran, příčné větrání či osvětlení. Tento zákon umožnil vzestup stavebnímu ruchu, ani přesto se situace těch nejchudších nezlepšila. Později také byla snížena nejmenší bytová plocha na 40 m². Obytná plocha činila pouze 24 m². Byt se skládal z malé kuchyně a jedné obytné místnosti (24 m²) s koutem na spaní [28] [29].

V další fázi vývoje bytové jednotky pro chudé byl roku 1936 schválen zákon, který se zabýval problémem neoddělené funkce bydlení od spaní a společné ložnice rodičů s dětmi. Dle tohoto zákona bylo nutné, aby v každém bytě byly dvě obytné místnosti. Původně byla přesně daná výměra pokoje 24 m² a kabinetu 10 m². Poté však bylo povoleno výměru 34 m² rozdělit libovolně. Podle pokynů zakotvených v tomto zákoně byla vyhlášena soutěž v Praze i v Brně. Vznikalo mnoho návrhů na obytné soubory či kolonie, ne všechny však byly zrealizovány [28] [29].

3.4. Charakteristické typy sociální výstavby 20. a 30. let 20. století

Již od poloviny 19. století začali průmysloví podnikatelé stavět dělnické kolonie pro své zaměstnance. Nejintenzivnější byla tato výstavba v období meziválečném. Vznikaly kolonie malých rodinných domků, řadové domy, obytné soubory nájemních domů s typizovanými malobytovými jednotkami nebo byly komplexně řešeny velké čtvrtě měst. Stavělo se převážně v blízkosti průmyslových závodů či jiných podniků, nebo pouze na okraji měst [38].

Pro tuto práci byly vybrány takové obytné soubory či kolonie, které jsou svým charakterem typické a navzájem odlišné, aby bylo popsáno co možná nejvíce možných typů výstavby.

3.4.1. Rostlé kolonie

I přes veškerou státní podporu výstavby malobytových jednotek stále nebylo toto bydlení pro všechny dostupné. Proto začaly vznikat (převážně od poloviny 20. let) na opuštěných místech nouzové kolonie, které si dělníci nelegálně stavěli sami. Výstavba nebyla nikterak řízena, proto je typická svým „volně rostlým a nepravidelným půdorysným uspořádáním“ [38]. Ke stavbě byly používány zbytkové cihly, kameny a odpadní materiály, například plechy z automobilů. Domky byly v průběhu let přestavovány a původní materiály byly nahrazeny standardními (cihly, střešní krytina) anebo kolonie zcela zanikly [39].

Pro tuto práci byla vybrána ukázková kolonie – Kamenná kolonie v Brně (viz 5.1.1.), která se řadí mezi největší. Jako jedna z mála se tato kolonie do jisté míry zachovala dodnes, svým umístěním do krajiny je tato kolonie výjimečná. V dnešní době je památkově chráněna [9].

Jako další příklady rostlé kolonie lze uvést brněnskou Divišovu čtvrt' nebo nouzovou kolonii Na Slatinách v Praze [9] [75].

3.4.2. Plánované kolonie / obytné soubory

Plánované kolonie / obytné soubory jsou navrhované architekty. Ti se zabývali otázkou úsporného bydlení, snažili se najít ideální velikost a proporce bytové jednotky. Většina těchto architektů byla ovlivněna moderními zásadami funkcionalismu, avšak vznikaly i soubory ovlivněné jinými směry.

3.4.2.1. Vídeňský vliv

Příkladem souboru, který vznikl v meziválečném období a není ovlivněn funkcionalismem, ale je zde patrný vliv vídeňské školy, je Jubilejní kolonie v Hrabůvce v Ostravě (viz 5.1.2.). „Svým

architektonicko-urbanistickým pojetím, funkčností a vybavením patří k nejlepším sídlištím té doby v republice“ [40].

Další sídliště vznikla nezávisle na zásadách moderní architektury, nejsou tedy pro tuto práci relevantní.

3.4.2.2. Zahradní město

V tomto případě se jedná o čtvrti ve městě, při kterém ve fázi navrhování hrála velmi důležitou roli teorie zahradních měst od Ebenezera Howarda. Vznikaly samotné nebo řadové rodinné domy obklopené zahradami, parky a doprovodnou zelení.

Jako příklad je v kapitole 5.1.3. podrobně popsán vývoj města Zlína a jeho kolonií rodinných domů, který je charakteristickým a v českých zemích jedinečným městem, které je komplexně řešeno.

3.4.2.3. Soubory nájemních domů ovlivněné funkcionalismem

V moderní architektuře se poprvé setkáváme s pojmem funkcionalismus ve 20. letech 20. století. V té době byl tento pojem používán představiteli moderní architektonické avantgardy na jejich již zmíněných setkáních – kongresech CIAM [2].

Během vývoje tohoto směru se hledají problémy v uspořádání obydlí a zdokonalují se prvky zlepšující životní podmínky obyvatel. To vše je v roce 1933 zapsáno v dokumentu **Athénská charta**, která jako základní klíče urbanismu určuje bydlení, práci, rekreaci a dopravu [2]. Každý z bodů je v tomto dokumentu rozebrán a je zde navržena náprava na zlepšení podmínek. I zde použité dělení typů souborů vzniká postupně. Jako vrchol je vnímáno řádkové uspořádání souboru, které se používá dodnes.

Uzavřený blok nájemních domů

Uzavřený blok nájemních domů patří mezi tradiční způsoby zástavby měst na přelomu 19. a 20. století. Typický je scelením jednotlivých obytných domů do bloků. Tímto se jasně odděluje veřejný prostor ulice či náměstí od soukromých, polosoukromých prostor uvnitř bloku [6].

Uzavřené bloky mohou být průjezdné či neprůjezdné. Zprůjezdněním bloků vzniká možnost údržby mechanizací a snazší obsluha, avšak ztrácí se intimita a klid, které poskytuje jeho obyvatelům neprůjezdný polosoukromý dvůr [8].

Od tohoto typu zástavby bylo v meziválečném období avantgardou moderní architektury upuštěno z důvodu zhoršených hygienických vlastností, mezi které patří například špatné provětrání a nevyhovující mikroklimatické podmínky [8].

Proto se v 20. a 30. letech 20. století s novými realizacemi uzavřených bloků setkáváme jen ojedinele. Jako příklad můžeme uvést dva uzavřené bloky, jejichž součástí jsou nájemní domy Stavebního a bytového družstva „Úspora“ v Brně. Soubory byly postupně vystavěny vedle sebe na přelomu 20. a 30. let. První je vymezen ulicemi Kotlářská, Botanická, Zahradníková a Tučkova a druhý soubor, který je v této práci dále analyzován, je vymezen ulicemi Kounicova, Kotlářská, Tučkova a Zahradníková (viz 5.1.4.1.).

Otevřený blok nájemních domů

Otevřený blok nájemních domů, je jednou z možných reakcí na zhoršené hygienické podmínky uzavřených bloků. Jedná se o blokovou zástavbu domů, která má ve středu či v rozích bloku otevřené průjezdy. Tímto se zlepšují mikroklimatické i hygienické podmínky. Zmenšuje se však soukromí obyvatel, protože je vnitroblok přístupný veřejnosti [8].

Jako příklad otevřeného bloku nájemních domů byl vybrán obytný soubor v Brně v Zábrdovicích při ulici Vranovská, Trávníčkova, Jana Svobody, Zubatého z let 1930–1931 (viz 5.1.4.2.). Tento soubor je charakteristickým příkladem otevřené zástavby. Vnitroblok již není soukromým prostorem, proto i vztah obyvatel k němu (k zeleni, mobiliáři) se zhoršuje, v tomto případě zcela zaniká.

Paralelně situovaná / řádková sídlištní zástavba

Z důvodu nových požadavků na bydlení bylo postupem času opuštěno od typické blokové zástavby a do popředí vstoupila tzv. řádková zástavba, která se stala charakteristickou pro období funkcionalismu [3].

S tímto pojmem se poprvé setkáváme u známého německého architekta Waltera Gropiuse, jenž patřil mezi významné představitele architektů, kteří se zabývali právě sociální výstavbou [41].

Jedná se o rovnoběžně řazenou zástavbu domů, která je kolmo napojená k hlavní silnici. Uspořádání bylo promyšleno tak, aby byli obyvatelé těchto souborů chráněni před hlukem a smogem, zároveň byly domy orientovány dle slunečního svitu a mezi řadami bylo počítáno s dostatečným prostorem pro zeleň [3].

Jako příklad lze uvést jeden z prvních takto situovaných souborů. Jde o řadovou výstavbu nájemních domů družstev Stavog a Blahobyt v Brně v ulici Tábor (1927–1932) od Jindřicha Kumpošta, později rozšířenou o další domy Josefem Poláškem. Dalším příkladem je malobytová kolonie města Brna v Králově poli, při ulici Skácelova (1931–1932), která byla vybrána pro detailnější analýzy z důvodu zajímavého netradičního řádkového kompozičního uspořádání, který zároveň splňuje zlepšení požadavků hygienických [58] [61].

V Praze vznikala řadová sídliště větších rozměrů. Příkladem může být sídliště Za Zelenou liškou v Praze 4 (1938), které však bylo dostavěno až do po druhé světové válce, anebo malobytové sídliště v Břevnově v Praze 6, jehož výstavba započala v roce 1935. Toto sídliště si z důvodu využití pro funkcionalismus netradiční diagonální osy zaslouží v této práci detailnější rozbor (viz 5.1.4.4.) [42].

Ostatní

Vznikaly však také jiné funkcionalistické obytné soubory, které měly nepravidelný půdorys nebo netradiční půdorysné uspořádání.

Příkladem jsou Poláškovy domy pro chudé města Brna v půdorysném uspořádání do tvaru L v ulici Dačického / Svitavské nábřeží (1936–1938) [76] nebo obytný soubor kopírující půlkruhové Vaňkovo náměstí v Brně od Jindřicha Kumpošta, v jehož těsné blízkosti se nachází také řadové rodinné domy. Tyto realizace proběhly v letech 1926–1927 a jsou také součástí analýz (viz 5.1.4.5.) [63] [64].

4. METODIKA ZPRACOVÁNÍ A POUŽITÝ MATERIÁL

Prvním důležitým krokem pro zpracování bakalářské práce bylo shromažďování a následné studium podkladů řešících danou problematiku. Jednalo se o literární prameny, historické (dobové) publikace, jako jsou časopisy *Stavitel*, *Architektura*, *Stavba*, internetové zdroje, dále byly shromažďovány dobové a současné mapy, fotografie, plány, které později sloužily k detailnějšímu prostudování. Byla sestavena struktura a samotný záměr práce.

Dle zpracovaného literárního přehledu byly vybrány nejcharakterističtější či nejvýznamnější kolonie / obytné soubory (dělení dle typu zástavby) v České republice (nejčastěji šlo o Brno, jelikož bylo centrem moderní architektury té doby), u nichž byl proveden terénní průzkum. Předem jsme definovali, na jaké prvky v koloniích / obytných souborech a jejich přilehlých okolích bude zaměřena pozornost. Byli též osloveni obyvatelé souborů či osob, kteří mohli poskytnout zajímavé informace. Výrazně však převažovala metoda pozorování.

U jednotlivých kolonií / obytných souborů byly provedeny dvě analýzy.

První, historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy se věnuje stručné historii souboru, architektuře a jejím hodnotám a původním zahradně-architektonickým formám, která má za cíl zjistit původní kompoziční uspořádání, samotné využití ploch či zachycení významných kompozičních prvků. Důležité bylo také postřehnout, zda plochy sloužily jako veřejné, polosoukromé či soukromé. Z důvodu rozsahu práce, ale také složitosti zjištění jsme se detailněji nezaměřili na přesné druhové složení vegetačních dřevinných prvků.

Druhá analýza se zabývá současným stavem vybraných souborů – zachycuje architekturu staveb a zahradně-architektonické formy, stejně jako ta první. Zaměřuje se na současné využití a fungování souborů (také řeší otázku veřejného, polosoukromého či soukromého prostoru), vybavenost a stručně shrnuje použité převažující druhy dřevinných vegetačních prvků.

Porovnáván byl tedy původní stav souborů z dobových fotografií, plánů či výkresů s aktuálním stavem. Pro zachycení současného stavu obytných komplexů byly pořízeny fotografie v období léto 2013 – podzim 2014, které jsou uvedeny v Příloze č. 1. Dále byly využity současné ortofotomapy a pro potvrzení některých údajů byly využity ortofotomapy z roku 1953 [77].

V podkapitole 5.1.3 *Baťovy domky ve Zlíně*, která je kvůli své významnosti rozebrána podrobněji, byl navíc porovnáván aktuální stav řešených kolonií s **Hlavními zásadami památkové péče v MPZ** [56]. Jejich dodržování, porušování či případné postihy byly konzultovány s panem Ivem Tučkem z Odboru kultury a památkové péče ve Zlíně. Podrobněji byly řešeny samotné Baťovy domky, vymezení a úpravy zahrad, zpevněné plochy a komunikace a postup při přestupcích proti výše jmenovaným zásadám.

V kapitole 5.1.4. *Soubory nájemních domů ovlivněné funkcionalismem* jsou součástí podkapitoly (5.1.4.6 a 5.1.4.7.), které se zabývají souhrnem analýz jednotlivých souborů. Vytváří tak z dosavadních zjištění syntézu, která umožnila formulaci východisek pro vlastní návrh zahradně-architektonického řešení vybraného obytného souboru.

Pro samotný návrh v kapitole 6. *Návrhová část* bylo nutné provést detailní analýzy území, které vychází z **Metodiky regenerace obytného vnitrobloku** [7], jež se kromě základních analýz při navrhování zabývá také specifickými problémy vnitrobloků. Inventarizace dřevin a dendrologický potenciál byl proveden na základě **Metodiky hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče** [15].

Na základě takto provedených analýz vznikla zahradně-architektonická studie na obnovu obytného souboru v Brně při ulici Vranovská.

5. VÝSLEDKY PRÁCE

5.1. Přehled vybraných lokalit sociální výstavby 20. a 30. let 20. století

Pozn.: Obrazová dokumentace k následující kapitole se nachází v Příloze č. 1.

5.1.1. Kamenná kolonie v Brně

Brněnská Kamenná kolonie (viz Obr. č. 8) je charakteristickým příkladem rostlé kolonie vznikající ve 20. letech 20. století.

5.1.1.1. Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Kolonie byla postupně stavěna od roku 1926 jako nouzové bydlení dělníků, kteří pracovali převážně v Kohnově a Jílkově cihelně v Brně. Vznikala nelegálně v opuštěném kamenolomu na Červeném kopci v Brně. Kolem roku 1929 zde bylo vystavěno kolem 100 domků se sedlovými střechami, kůlnami, chlívky, zahrádkami, které jsou od sebe odděleny jednou hlavní cestou a úzkými cestičkami. Vnitřní dispozice domků byla převážně 1+1 (obývací místnost a kuchyň). Obyvatelé na stavbu svých domků používali zejména zbytkové cihly či jiný odpadový materiál. Nebyla zde zavedena elektřina ani voda [17] [43] [44].

Na zahradní úpravy se samozřejmě moc nehledělo. Lidé byli rádi, že se uživí, a proto kolonie z dobových fotografií spíše připomíná „skladiště“.

V 60. a 70. letech se většina tehdejších obyvatel odstěhovala na brněnská sídliště za pohodlnějším způsobem života [45].

5.1.1.2. Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Dnes je Kamenná kolonie chráněnou památkou. Částečně se zde vystřídali obyvatelé, kteří své příbytky opravují a zvelebují. Toto místo přitahuje určitý typ lidí, jako jsou umělci a studenti, kteří dávají přednost romantickému prostředí před pohodlnějším způsobem života. To je vidět na první pohled po vstoupení do této kolonie. Na každém kroku si lze povšimnout nějakého umělecky zpracovaného zajímavého detailu, který je součástí hodnoty této kolonie. Za pozornost stojí drobné výtvarné prvky na domech, zdech, schodech, ale i jednoduše vystavené v oknech atd. [17].

Kamenná kolonie je od okolního města Brna dokonale oddělena lesním porostem, strmými zdmi lomu a řekou Svratkou. I její specifický vesnický ráz je velmi nečekaný pro nic netušícího pozorovatele. Zároveň však z kolonie do okolního města můžeme vidět hrad Špilberk nebo Výstaviště. Tento pohled na dominanty městského centra z prostředí živelně rostlé kolonie je velmi kontrastní. Lidé si zde snaží udržet vzhled svých domků a nejsou přístupni velkým přestavbám, které by narušily romantickou atmosféru, jež zde panuje [17].

Protože Kamenná kolonie vznikala jako nouzové bydlení, nenachází se zde mnoho volných ploch pro zahrady nebo veřejnou zeleň. Kolonii můžeme charakterizovat jako malebnou vesničku s malými domky, které jsou zasazeny do opuštěného lomu. Mezi domky je vedena síť s úzkými převážně šterkovými cestičkami. Využitá je každá plocha, nachází se tu drobné dvorky, které v některých případech slouží jako sklad různých materiálů, nebo zahrádky s ovocnými či jinými stromky. Nejvíce zde převažují rostliny v nádobách a popínavé rostliny, které se pnou po sloupech, zdech či plotech.

5.1.1.3. Závěr

Současným problémem této kolonie je stále špatná infrastruktura, chybějící kanalizace, ale dle mého názoru i nová výstavba devíti rodinných domů, které naprosto nerespektují místo, historii a vzhled této „malebné vesničky“ uprostřed města [10].

I přesto byla „Kamenka“ pro tuto práci vybrána z důvodu jedinečné atmosféry místa.

Obr. č. 8: Kamenná kolonie

5.1.2. Jubilejní kolonie v Hrabůvce, Ostrava

Jubilejní kolonie je typickým příkladem zástavby, která byla v té době ovlivněna tehdejšími vídeňskými uměním.

5.1.2.1. Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Ve všech větších městech v meziválečném období, kde byly velké továrny, které nabízely zaměstnání, byla zřejmá bytová krize z důvodu přílivu nových zaměstnanců. I v Ostravě „patřila k nejdůležitější složce sociálního programu Vítkovického horního a hutního těžištního bytová péče o zaměstnance“ [46]. Již v polovině 70. let 19. století se začínaly budovat první dělnické kolonie v rámci katastrálního území Ostravy, později i mimo katastr města [46].

Nejvýznamnější a nejhodnotnější kolonií se stala Jubilejní kolonie v Hrabůvce (viz Schéma č. 1), která byla vystavěna v období 1921–1932 na počest 100letému výročí podniku. Byla jedinou kolonií, která nebyla postavena v blízkosti továrny, a řadí se k největším koloniím Ostravska. Byla stavěna v několika etapách, avšak již v roce 1927 dostala svůj tvar. Dostavby posledních bytů proběhly až po druhé světové válce. Kolonie poskytovala jednopatrové nebo dvoupatrové domy o 605 dělnických bytech, které byly vysokým standardem [46] [81]. „Byly vybaveny předsíní, jedním pokojem, splachovacím záchodem, kuchyní s tekoucí vodou, spižárnou, sklepem a společnou prádelnou“ [46]. Součástí souboru byla také knihovna, prodejna, mlékárna a trafika [46].

Architektem této kolonie je Arnošt Korner (možným autorem je také Jindřich Friewald), který byl ovlivněn německým expresionismem a vídeňským dekorativismem. Inspiroval se vídeňskými sídlišti, konkrétně sídlištěm Am Freihof od architekta Karla Schartelmüllera. Celková kompozice souboru je založená na jedné ose, která je tvořena ulicí Jubilejní. Tato osa je pravouhle křížována krátkými ulicemi a je obklopena domy, které tak vytváří jakési uzavřené městečko ve městě. Vstup do souboru je umožněn obloukovými průjezdy a průchody, které jsou součástí některých domů [81]. Domy se světlou fasádou byly navrženy se zajímavými detaily – klenuté vstupy, šambrány, věžičky, arkýřová okna. Hlavní plocha uvnitř souboru byla navržena jako veřejná. Z dobových fotografií je zřejmé, že zde převažovala travnatá plocha vymezená obrubníky, rozdělená hlavní osou a systémem kratších ulic. Z dostupných dobových fotografií je zřejmé, že výrazným prvkem celé kompozice byla sakurová alej, která lemovala větší část Jubilejní ulice. Doprovodnou dřevinou lemující ulici byly také stromy druhu *Populus nigra* 'Italica', které byly vysázeny na křižováních ulic. Plocha byla doplněna solitérními nebo ve skupinách vysázenými keři, ale také živým plotem, který kopíroval část půlkruhového náměstíčka, ve kterém bylo umístěno pískoviště s lavičkami. Ostatní plochy, které jsou součástí dvorů a jiných částí, byly nejspíš polosoukromé, (dle fotografie) určené k pobytu obyvatel.

Celá kolonie byla vytvořena jednotně, komplexně, s parkovou úpravou. I přes tuto jednotnost působí neobyčejně. Na jednu stranu je zde použita pravidelnost, opakování prvků na domech, ale nepravidelné půdorysné uspořádání jednotlivých domů tuto pravidelnost narušuje.

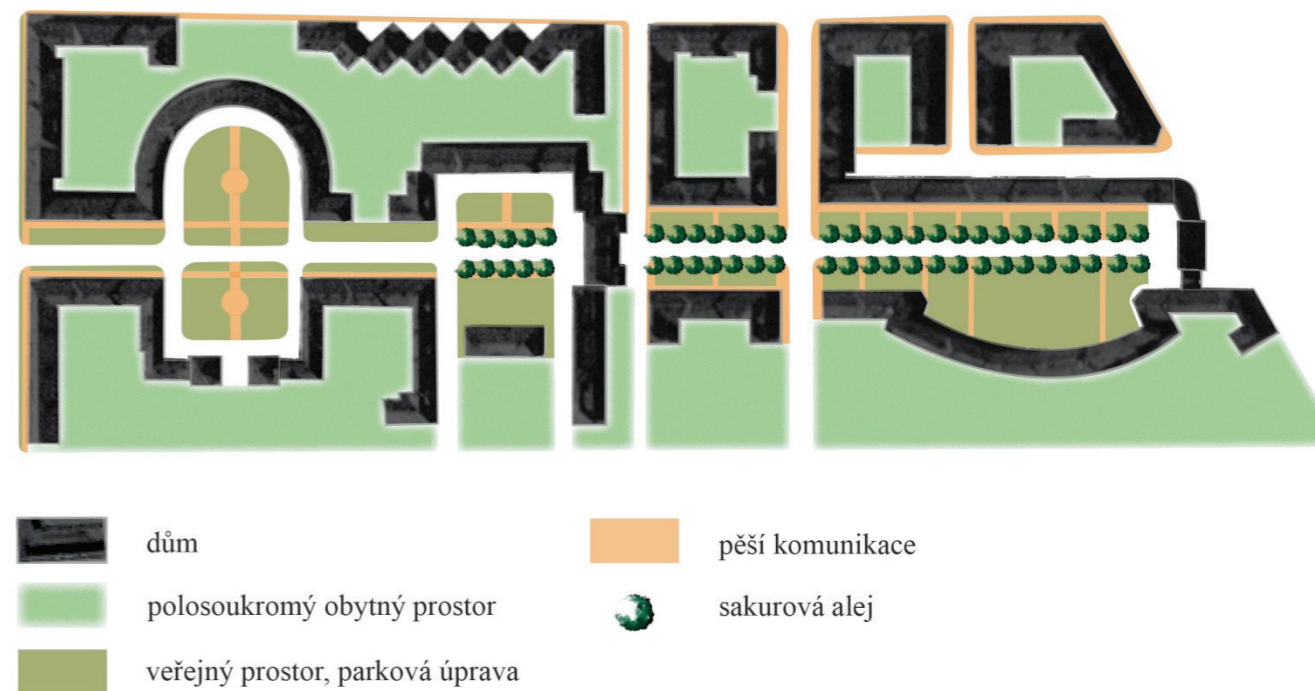

Schéma č. 1: Původní uspořádání Jubilejní kolonie

5.1.2.2. Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Až do 80. let 20. století byla Jubilejní kolonie v nezměněné podobě. Pouze se ještě po druhé světové válce o pár bytů rozrostla. Domy byly ve špatném stavu a okolní plochy byly zarostlé a neudržované. V roce 2002 byla Jubilejní kolonie zařazena do ochranného památkového pásma a 23 domů v této kolonii bylo prohlášeno za kulturní památku. Od roku 2000 zde probíhá rozsáhlá rekonstrukce jednotlivých domů, ale i ostatních veřejných ploch (viz Schéma č. 2) [81]. Zrekonstruovány byly chodníky a komunikace, k nově vybudovaným prvkům patří parkovací místa pro 33 aut, veřejné osvětlení, dětské hřiště a mobiliář. Nejvýrazněji bylo změněno půlkruhové náměstí, které kvůli nově vzniklému parkovacímu stání ztrácí původní podobu půlkruhu. Součástí rekonstrukce byly také rozsáhlé sadové úpravy. Z důvodu špatného zdravotního stavu byla skácena většina dřevin, které se tu nacházely, jako byla sakurová alej a původní topoly [47]. Dále se tu nacházely dřeviny druhu *Acer platanoides*, *Tilia cordata*, *Betula pendula*, *Picea abies*, *Picea pungens*, *Larix decidua*, *Carpinus betulus*, *Forsythia x intermedia*, *Sambucus nigra* a další. Polosoukromé obytné prostory zůstaly většinou ve stejném stavu, případně jsou doplněny o parkoviště.

Cílem rekonstrukce je navrácení celé kolonie do původní podoby. Domy dostávají opět světlou fasádu a malé byty se po dvou slučují do větších. Z původní dělnické kolonie se tak stává místo pro dnešní moderní bydlení. Nově vnikající parkovací plochy jsou budovány podél hlavní osy na úkor zelených ploch. Funkce ploch se však nemění [47].

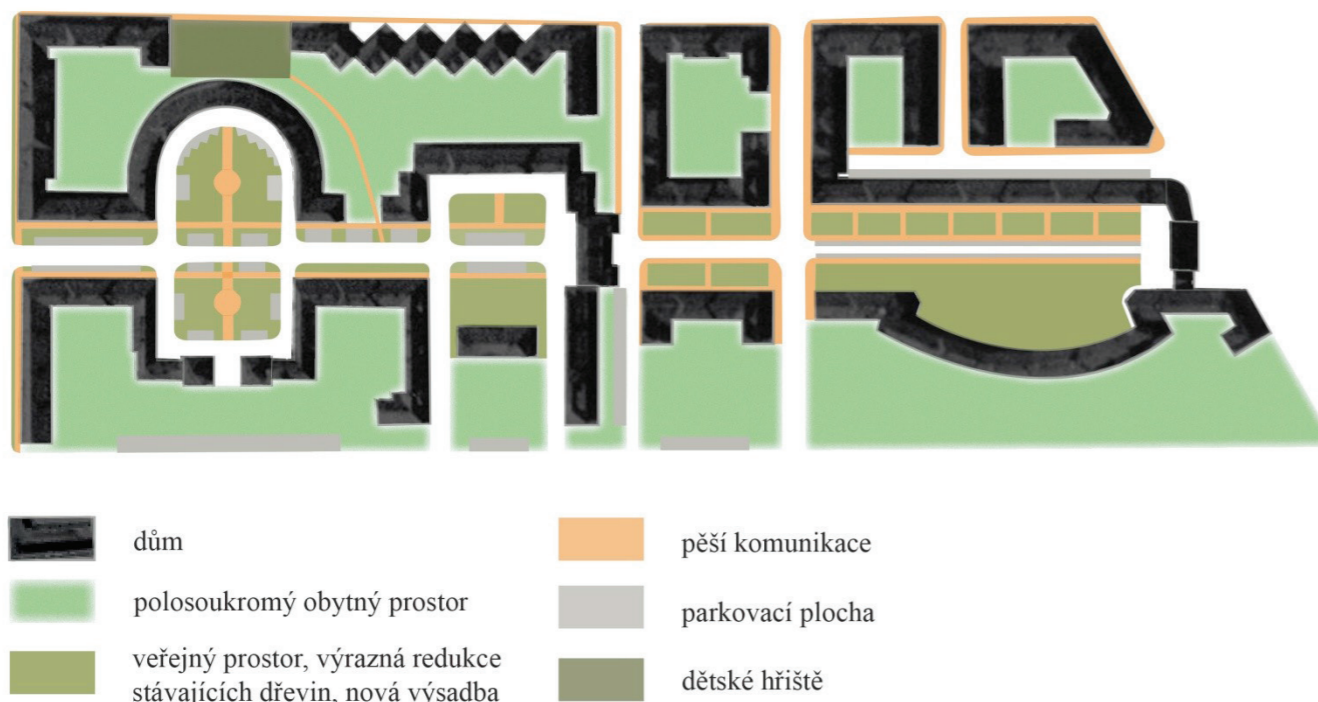

Schéma č. 2: Současný stav Jubilejní kolonie

5.1.2.3. Závěr

Ostrava je proslulá svými dělnickými koloniemi, které se skládají především z cihlových domků se sedlovou střechou na obdélníkovém půdorysu nebo z tzv. finských domků [18].

Tyto kolonie však v dnešní době patří spíše mezi vyloučené lokality. Jubilejní kolonie je velkým extrémem.

5.1.3. Baťovy kolonie ve Zlíně

Město Zlín bylo ovlivněno myšlenkami Ebenezer Howarda, a stalo se jedinečným příkladem průmyslového zahradního města u nás. Proto je mu věnována tato kapitola.

5.1.3.1. Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonií

Vývoj města Zlína do konce 19. století

První zmínky o samotném městě spadají již do roku 1322. V té době bylo městečko sídlem feudálního panství, které se postupně rozvíjelo. V roce 1592, tedy v době renesance, zde stálo 200–215 domů a usedlostí. Přicházeli stále noví obyvatelé, rozšiřovala se práva a výsady obyvatel, stavěly se nové budovy. K důležitým stavbám této doby patřil zámek, kostel a radnice. Všechny tyto stavby za dob renesance prošly rekonstrukcí [11].

Třicetiletá válka však bohužel zapříčinila velký obrat k horšímu, město bylo velmi poničeno a počet obyvatel a obydlených domů klesl na polovinu. Po válce se Zlín musel znovu obnovit a pak se opět mohl začít pomalu rozvíjet [11].

V 18–19. století se ve městě prosadila řemesla a trhy, objevil se zde první náznak manufakturní výroby – bělení prádla, výroba zápalek a obuvi. Tento pokus o manufakturní výrobu však trval jenom krátce [11].

Poklidné venkovské město Zlín se během 19. století a dále na počátku 20. století začíná pomalu přeměňovat v rušné průmyslové město. První náznaky změn mohou být zachyceny např. v rozšíření možnosti vzdělání (průmyslová škola, měšťanská škola), vznik různých spolků (Orel, Sokol apod.) nebo v nově vybudované železnici, která umožňuje zlínským obyvatelům kontakt se světem [12]. V roce 1900 počet obyvatel nepřekročil 3 000 [80].

Počátky průmyslového města

Největší vliv na proměnu města Zlína má jeden z našich nejúspěšnějších průmyslníků Tomáš Baťa.

Tomáš Baťa se narodil 3. dubna 1876 v chudé ševcovské rodině ve Zlíně. Malý Tomáš měl celkem 11 sourozenců (z toho jen 2 děti, Antonín a Anna, byly jeho pravými sourozenci), a jako jediný už od malička tíhl k ševcovině. V šesti letech vyrobil ze dřeva svoje první boty. Od té doby trávil stále více času v dílně. Díky své usilovné práci se stále více zdokonaloval. Byl velmi zvědavý, učenlivý a každé novince chtěl porozumět. Otec Antonín v něm viděl velký talent, a tak se nebránil s ním hovořit o jeho velkém snu, kterým byla obrovská dílna s velkým počtem pracovníků, kteří by šili boty

i pro ty nejchudší. Ve 14 letech byl Tomáš veden v dílně jako učeň a v 15 se na nějaký čas dostal do učení do Prostějova k firmě Färber, kde se zajímal o nové stroje na výrobu bot. Kvůli neshodám s otcem a konfliktům v tak početné rodině se mladý Tomáš rozhodl odjet za svou sestrou Annou do Vídně a vyzkoušet si vydělávat na živobytí sám. Jeho cesta však nedopadla moc úspěšně, proto se vrátil po třech měsících zpátky. Spolu s otcem se domluvili, že se pokusí být jeho obchodním prodejcem a vyrazí s botami do „světa“. Podařilo se mu sehnat nějaké objednávky, avšak výsledek nebyl takový, jaký by si přál [13].

V osmnácti letech se Tomáš se svými vlastními sourozenci Antonínem a Annou odpojili od rodiny a začali podnikat sami za sebe. Jejich snem byla velká továrna na výrobu bot, o které vždy mluvil i jejich otec [13]. Do začátku (tj. v roce 1894) si koupili dům na zlínském náměstí [14]. Zavedli některé novinky, jako bylo například určení pevné pracovní doby a každodenní vyplácení platu svým zaměstnancům. Zpočátku se jim dařilo, později však Antonín musel na vojnu a firma se zadlužila. V této těžké situaci se Tomáš snažil vymyslet nová výhodnější řešení a těmi se stala lehká plátěná obuv. Tato obuv začala být brzy velmi moderní, byla levná, ale zároveň kvalitní. Díky podnikatelskému úspěchu, který nastartovala tato obuv, překonal všechny následující krize a mohl konečně začít budovat svůj sen: průmyslové město Zlín. Bohužel v roce 1932 tragicky zemřel při letecké havárii a jeho firmu převzal jeho nevlastní bratr Jan Antonín Baťa [13].

Tomáš Baťa na vlastní kůži zažil, co to je nemít peníze na základní potřeby pro život, být v dluzích anebo nemít ideální zázemí pro rodinu [13]. Proto chtěl vytvořit město, kde lidé najdou práci a budou mít zázemí ve svém domově.

„Ve Zlíně bylo potřeba vybudovat výrobní haly, obytné čtvrti, vlastní obchodní domy, nemocnice, školy, jesle, sportovní stadiony a kulturní zařízení“ [13].

Aby Baťova firma fungovala, bylo důležité mít promyšlenou organizaci výrobního procesu, zajistit kvalitní techniku, mít v podniku dobré zaměstnance s vysokou osobní kázní a pracovní morálkou. Lidé museli být vzdělaní, zdraví a schopní výkonně pracovat i při měnících se podmínkách techniky [14].

Počet zaměstnanců stále rostl, lidé začali za prací do města dojíždět. S tím Baťa ovšem spokojený nebyl, protože pracovníci jsou ještě před zahájením pracovní doby unaveni cestou. Ve městě však žádné další byty, možnosti stravování, vodovod ani kanalizace nebyly. Bylo tedy nutné vytvořit takové podmínky pro pracovníky, aby šetřili svoji sílu a čas a mohli se naplno věnovat práci v podniku [14].

Dle Bati bylo nutné vytvořit takové obydlí pro zaměstnance, kde by měla každá rodina své soukromí a kde si pracující muž po náročném dni odpočine. Na to však potřebuje spokojenou ženu, kterou je potřeba pomocí techniky zbavit těžké práce v domácnosti. Domov musí být velkorysý,

příjemný, pohodlný a prostorný (otevřený na všechny strany), zároveň však náklady na jeden byt nemají přesáhnout 20 000 korun. Těmto požadavkům na zdravý život zaměstnanců a zároveň na dokonalý chod továrny odpovídal typ anglického zahradního města v kombinaci se vzorem průmyslových sídlišť v Německu [14].

Vývoj dělnických kolonií

Nejprve bylo postaveno pouze několik prvních domků v okolí továrny. Domky byly přízemní s mansardovou střechou. V této fázi se ještě nepočítalo s širším urbanistickým záměrem, šlo pouze o rozvoj města z ekonomického hlediska [14] [80].

V roce 1915 vytvořil Jan Kotěra regulační plán na první dělnickou kolonii na Letné ve Zlíně (viz Obr. č. 9). Ve 20. letech 20. století byl pověřen architekt František Lydie Gahura vypracováním regulačního plánu nového města Zlína. Navrženo bylo zónování města, což znamená oddělení bydlení, práce, rekreace a dopravy. Město mělo být přizpůsobeno pro potřeby továrny, zároveň však velmi důležitou složkou města měla být zeleň. Sám Baťa se při veřejné prezentaci regulačního plánu F. L. Gahury zmínil, že chce vybudovat zahradní město [80].

Obr. č. 9: Regulační plán kolonie na Letné, Jan Kotěra

Dle tohoto regulačního plánu se začínají budovat nové obytné kolonie a zároveň budovy továrny. V roce 1926 vznikly čtvrtě Zálešná, Podvesná a Nad Ovčírnu. Další čtvrti vystavěné v roce 1930 byla kolonie rodinných domků na Dílech a jako poslední větší kolonie byla vystavěna v roce 1940 Lesní čtvrť [14].

Většina kolonií rodinných domků je šachovnicového uspořádání. Domky jsou dvoupatrové s cihlovou konstrukcí s dřevěnými stropy, připomínající krabice od bot. Bylo zde navrženo více stupňů bydlení. Stavěly se svobodárny a internáty pro mladé muže a ženy, a pro rodinné bydlení byly určeny čtyřdomky pro čtyři rodiny, dvojdomky (půldomky) pro dvě rodiny a nejvyšším standardem byl jednodomek pro jednu rodinu. Každý dům měl svoji zahrádku, která však nebyla oplocená. Jednotná zeleň tak nenásilně přecházela do okolní přírody [14] [51] [80]. Ke každému domku vedla

úzká dlážděná cesta. Obyvatelé baťovského domku měli nařizeno pěstovat pouze okrasné květiny, stromy a keře. Na zahradě nesměly být žádné zeleninové záhony ani kůlny či králíkárný. V práci se mělo pracovat a doma odpočívat [50].

Z důvodů malého množství volných ploch na novou výstavbu byly ve 30. letech plochy jednotlivých kolonií zahušťovány dalšími mezidomky (viz Schéma č. 3) [49].

- **Kolonie na Letné**

Dělnická čtvrť na Letné je první kolonií, která byla vybudována na základě urbanistické koncepce. Její výstavba započala od roku 1918 ve svahu jižně od továrny. Bylo zde nutné překonat výškový rozdíl a citlivě zasadit komunikační síť, tak aby domky mohly být obklopeny zelení. V blízkosti čtvrti byla také navržena parková zeleň, která sloužila k trávení nedělního odpoledne rodinám s dětmi.

Stavěly se zde jednodomky, řadové jednodomky, ale i čtyřdomky, zpočátku s mansardovou střechou, která však byla později z finančních důvodů nahrazena střechou plochou, již podle návrhu F. L. Gahury, který nově přichází s uspořádáním rodinných domků rovnoběžně s vrstevnicemi. Původní světlá omítka byla postupně nahrazena spárovým zdivem. Vnitřní uspořádání domu se sestávalo z jedné denní místnosti, ložnice, záchodu a koupelny [14] [11] [48].

Dříve často stavěné čtyřdomky byly později opuštěny, protože měly navrženy vždy dva vchody vedle sebe, což narušovalo intimitu rodin. Proto se začaly stavět převážně dvojdomky, kde každá rodina měla svůj vchod na jiné straně domu a svoji vlastní zahrádku s chodníkem z ulice [12].

- **Kolonie Zálešná**

Kolonie Zálešná, která vznikala od roku 1926, leží v rovinaté údolní části města. Stavěly se zde jednodomky a dvojdomky typu „1927“ buď se šikmou, nebo plochou střechou. Obytná plocha domku byla 45m². Vnitřní dispozice se skládala z kuchyně, odděleného obytného pokoje a dvou či více ložnic, záchodu a koupelny. Jednotlivé zahrady byly prostorné, aby měli obyvatelé dostatek soukromí. Bohužel i tato kolonie byla později zahuštěna mezidomky [14] [52].

- **Kolonie Nad Ovčírnu**

Tato čtvrť vznikala ve stejné době jako kolonie Zálešná na území vedle Letné. Název kolonie vychází ze zbořené panské ovčírny, která tu v minulosti stála. Převažovala zde výstavba jednodomků s různým dispozičním členěním. Také však zde byly budovány domy vyššího standardu pro vedoucí pracovníky firmy. Místnosti byly prostornější a součástí domu byla i místnost pro hosty [53] [11].

- **Kolonie na Dílech**

Obytná čtvrť na Dílech se začala budovat po roce 1930 ve východní části Zlína. V této době již byly jasně dané zásady, podle nichž se stavělo. Postupně se však domky zdokonalovaly. Stavěl se zde jeden z posledních typů dvojdomku – mezidomek, který měl větší obytnou plochu, střecha byla železobetonová s přetaženou římsou. Svažité terén byl ideální pro výstavbu garáží. Tento typ domku se používal také jako mezidomek např. ve čtvrtích Zálešná a Podvesná [14].

- **Kolonie Lesní čtvrť**

Tato kolonie je poslední velkou dělnickou čtvrtí, která byla vystavěna až v roce 1940. Jedná se spíše o experimentální kolonii, která už nepůsobí tak jednotně jako kolonie předchozí. Důvodem toho byly náročné terénní práce, nejednotnost použitých materiálů a vystavění více typů domků od mnoha rozdílně plánujících architektů. Stavěly se dvojdomky s rovnou či šikmou střechou, jednodomky se šikmou střechou nebo již první montované panelové domy.

V dnešní době je bohužel tato čtvrť přeměněna různými přístavbami, její současná podoba není tedy srovnatelná s podobou původní [14] [54].

- **Kolonie Podvesná**

Kolonie Podvesná je už jednou z posledních realizací baťovských domků. Byla vystavěna v letech 1946–1947. Nachází se v těsné blízkosti kolonie Zálešná. Je již na mnohem menším území než kolonie předešlé. Stavěly se zde převážně dvojdomky a čtyřdomky od architekta Miroslava Drofy [14].

Shrnutí

Nejvýznamnějšími architekty, kteří se podíleli na výstavbě baťovských domků, jsou Jan Kotěra, František Lydie Gahura, Vladimír Karfík, Miroslav Drofa. Je však nutné říci, že také vznikaly projekty s razítkem Baťova stavebního oddělení od architektů, kteří zůstali anonymní [14] [80].

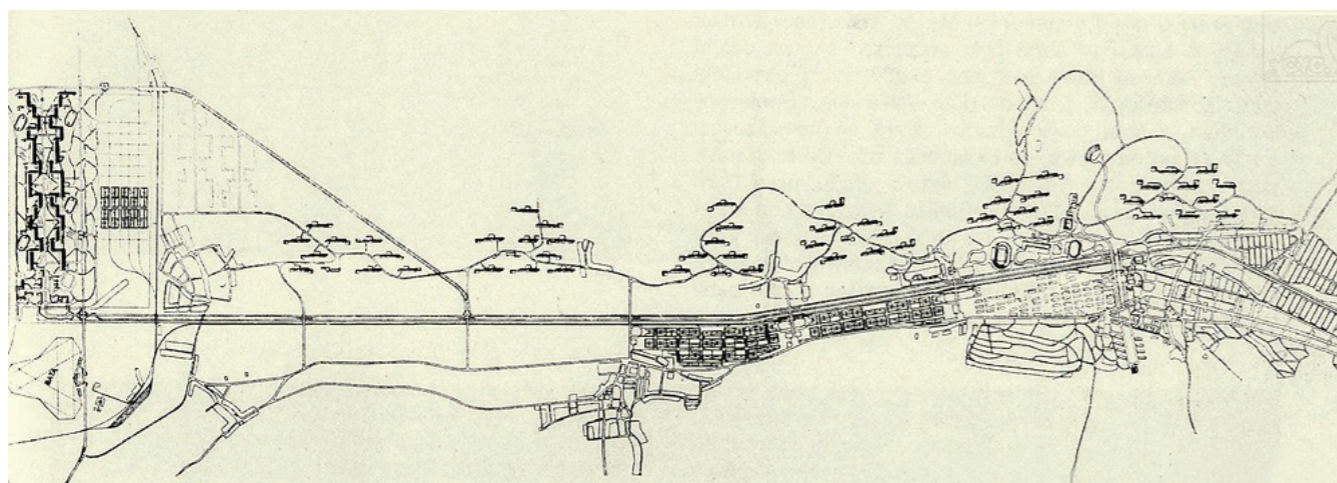
V letech 1925–1930 dostává již město svoji architektonickou i urbanistickou podobu, která je založena na skeletových železobetonových budovách firmy Baťa, cihlových rodinných domcích, zahradách, parcích, městské zeleni. To vše splňuje požadavek, kterého chtěl Tomáš Baťa dosáhnout – „Zahradní město“ [14].

V letech 1932–1937 se kvůli nespokojenosti z jednotvárnosti domků a touhy po nových technologiích a materiálech začaly objevovat nové typy domků. Domky nesly většinou název po

prvních majitelích. Objevuje se zde např. typ „Musil“, „Ríša“, „Vítek“, „Florián“, ale i typ 1937 či 1939 (název je odvozen od roku, ve kterém byl tento typ domku poprvé postaven) [14].

Na základě připomínek Vladimíra Karfíka byla vyhlášena roku 1935 mezinárodní soutěž na výstavbu rodinných domků ve Zlíně. Cílem soutěže byla snaha porušit opět jednotvárnost typů domků, které se do té doby stavěly. Do komise zasedli významní architekti Bohuslav Fuchs, František Lydie Gahura, Pavel Janák a Edo Schön, kteří z 289 návrhů ocenili čtyři (oceněným byl švédský architekt Svedlund, prof. A. Benš + F. Jech, V. Karfík, A. Vítek). Tyto vítězné návrhy byly ihned zrealizovány ve vzorové kolonii U lomu [14] [37].

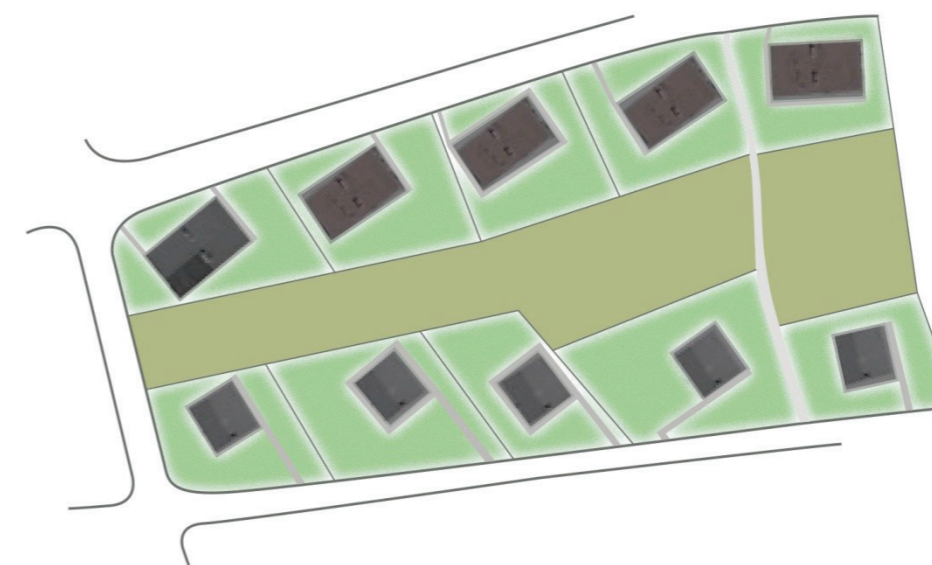
Také známý francouzský architekt Le Corbusier navštívil Zlín a mimo soutěž vytvořil návrh na rodinný domek, ten bohužel nebyl zrealizován. Při šestitýdenním pobytu ve Zlíně Le Corbusier z důvodu nedostatku bytů pro zaměstnance navrhoval J. Baťovi zlikvidovat do budoucna rodinné domky na jižním svahu (do té doby bylo stavěno převážně na severním svahu) a nahradit je domy pro 2 000–5 000 obyvatel (viz Obr. č. 10). S tím však J. Baťa nesouhlasil, z důvodu hesla, kterého se držel již i Tomáš Baťa: „Pracovat společně, žít individuálně“. Kolektivní bydlení může být totiž v Baťově pojetí zrod neklidu a odborářských nepokojů [37] [55].

Obr. č. 10: Návrh Le Corbusiera na přestavbu Zlína

Baťa nevytvořil pouze nové moderní město, ale také vychoval nového člověka, kterému dal práci, bydlení, vzdělání, ale i možnost rekreace [80].

„Celkem bylo ve Zlíně do roku 1945 postaveno 2210 baťovských domků“ [11].

	domek		plochy zahrad
	dlážděné cestičky vedoucí k jednotlivým domkům		nízký živý plot
	spojovací úzké cesty		plocha později většinou zastavěna mezi-domky

Schéma č. 3: Příklad původního uspořádání části jedné z kolonií

5.1.3.2. *Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonií*

Zásady památkové péče

Původně byly baťovské domky naprojektovány pouze na 30 let. Přestože od doby výstavby uplynulo už 80 let, stále v nich žijí lidé a je otázkou, zda je vůbec možné tyto domky využívat k bydlení i nadále. Dnes je většina kolonií významnou urbanistickou a architektonickou památkou. Pokud se budou používat k bydlení, je tedy nutné hledat řešení, které bude spojovat jak původní záměr architekta, tak i požadavky dnešních lidí na bydlení [51].

Velká část Zlína byla v roce 1990 vyhlášena jako městská památková zóna, do níž spadají již zmíněné zahradní kolonie Letná, Zálešná, Nad Ovčírnou, Lesní čtvrť a Podvesná. „Zlín patří v evropském kontextu mezi nejrozsáhlejší zrealizované a dochované soubory s typovou architekturou industriálního zahradního města“ [56]. Dle městské památkové péče je tedy nutné dodržovat jasně daná pravidla, aby hodnoty, které se v této lokalitě nachází, zůstaly v co největší míře zachovány.

Předmětem památkové péče v MPZ je zejména:

- „zachování principu zahradního města – urbanistické struktury s pravidelným rastrem zastavění, jeho prostorová a hmotová skladba, městské interiéry, respektování přirozené konfigurace terénu
- solitéry nemovitých kulturních památek
- objekty dotvářející charakter MPZ, jejich architektonický výraz – fasáda z režného cihelného zdiva s bílými okny typizovaného rozměru a členění, charakteristické detaily, velikost baťovských domků a jejich pozemků, modulová unifikace
- veřejná a vyhrazená zeleň, kterou je nutné zachovat v co největším rozsahu

Nedílnou součástí výkonu památkové péče je spolupráce s vlastníky nemovitostí v MPZ, poradenství při obnově objektů, které utvářejí atmosféru městské památkové zóny Zlín“ [56].

Ve zlínských koloniích patří většina pozemků okolo domků statutárnímu městu Zlín, menší množství pak je ve vlastnictví soukromém. Podle **Hlavních zásad památkové péče v MPZ** se na těchto pozemcích nesmí kromě přístavby stavět jakékoli jiné další stavby, jako jsou garáže, altány či kůlny. Stávající drobné stavby jsou považovány za dočasné a do budoucna se počítá s jejich odstraněním.

Oplocení pozemku je možné pouze živým plotem vysokým maximálně 1 m (případně v kombinaci s drátěným plotem stejné výšky), a to z důvodu zachování průhledů mezi domy [56].

Z důvodu zachování Zlína jako zahradního města je nutné použít zpevněné plochy v omezeném množství. A to chodník vedoucí k domům (0,5 m), přístupový chodník (1,2 m) a odstavná stání, která budou ideálně ze zatravnovacích dlaždic. Cílem památkové péče je také zachování konfigurace terénu, takže jakékoli výrazné zářezy či opěrné zídky jsou nepřípustné [56].

Zahrady okolo domků musí být okrasné, složené z trávníku a dřevin. „Princip města v zahradách nesmí být popřen městem v (produkčních) zahrádkách“ [56].

• Rekonstrukce domků

Požadavky na bydlení se v současnosti velmi liší od požadavků v době, kdy byly Baťovy domky stavěné. Je tedy samozřejmé, že je nutné provádět různé změny a jiná opatření, tak aby byly uspokojeny lidské potřeby na prostor, avšak nelze opominout ani tradice a kulturní bohatství, které se v těchto domcích nachází [22] [51].

Architektka Jitka Ressová ve své knize **Můj baťovský domek**, uvádí, že je možná rekonstrukce domku, ale nejlépe za přítomnosti architekta, který vyhoví jak přáním investorů, tak i omezením památkové péče, atd. [22]. Ing. arch. Ivan Burgmann je toho názoru, „že zateplení domu a následný

obklad cihelným páskem, výměna dveří a oken podobného vzhledu jsou možné. Problém je však v přístavbách, které zahušťují prostor mezi domky, který je dle baťovské filozofie určen k zeleni“ [22].

Při terénním průzkumu bylo zjištěno, že v některých případech je současný stav baťovských kolonií (domků či zahrad) v rozporu se zásadami památkové péče. To znamená, že jsou k domku například přistavěny různé přístavby nebo je obložen jinak než cihelným obkladem.

V jiných případech je zde jasná spolupráce s architektem či správný směr, který ctí dobu vzniku. Rekonstrukce či dostavba je provedena citlivě. Vše je zachováno v původních barvách a je použit doporučený materiál.

• Vymezení pozemků

Dnešní lidé mají potřebu vyznačovat si svůj prostor, svoje soukromí, proto i v těchto koloniích jsou pozemky okolo domků jasně vymezeny a živými, drátěnými či dřevěnými ploty odděleny. Nejlépe tak, aby na pozemek nebylo vůbec vidět. To je již na první pohled při vstupu do některé z kolonií zřejmé. Je to velký rozdíl v porovnání s původním záměrem, kdy byl důležitý průhled mezi jednotlivými domy, a oplocení žádné nebylo. Nejspíš je to z toho důvodu, že tyto kolonie byly určeny pro dělníky, tedy pro stejný typ lidí, ti měli stejné zájmy a stejné potřeby, tudíž se nepotřebovali nějak odlišovat od okolí. Dnes však každý žije po svém, lidé zde mají jiná zaměstnání a jiné potřeby, a často se chtějí od okolí odlišovat. Oplocení je žádoucí i z hlediska ochrany majetku. Obyvatelé, kteří zde žijí déle, touží po zachování původní atmosféry kolonií, naopak někteří nově příchozí obyvatelé nemají k místu takový vztah a snaží se si prostor zvelebit dle svého [23].

Ing. Eva Bártková, DiS., která se ve své diplomové práci zabývala soukromým a veřejným prostorem v zahradní čtvrti Letná ve Zlíně, zaznamenala praktické ukázky přetváření polosoukromého prostoru na pseudosoukromý. „Konkrétně se jednalo o následující výčet témat: oplocení, porovnání přístupu na pozemek, zatarasení cesty, terénní a sadové úpravy, budování velkých zpevněných ploch, přítomnost doplňkových staveb a nedostatky technické infrastruktury“ [23].

Nacházíme se v rozporu, co je vlastně soukromé a co je veřejné, když pozemky okolo domků jsou ve vlastnictví města. Jsou zde nevyjasněné hranice (lidé si pozemky okolo domů vymezili sami) a majetkové vztahy, všechno patří všem, a zároveň nikomu. Může to vést ke konfliktům a nemotivování obyvatel k udržování kolonie [23].

• Zpevněné plochy, komunikace

Před osmdesáti lety, kdy v koloniích bydleli dělníci firmy Baťa, nebylo zapotřebí budovat rozsáhlé vozovky či parkovací místa. Automobily vlastnili jen ti nejbohatší. Proto je i dnes, kdy každá rodina vlastní minimálně jedno auto, jedním z problémů těchto kolonií nedostatek parkovacích míst

a úzké vozovky. Již zmíněné zatravnovací dlaždice, které by zde dnes mohly plnit svoji funkci, nejsou používány dostatečně. Nachází se zde velké množství použitých materiálů, jak u těchto parkovacích stání, tak i u chodníků, které vedou k jednotlivým domkům. V některých případech tyto chodníčky vedou i nelogicky a zbytečně tříští již tak malé travnaté plochy, které jsou následně problematické na údržbu.

V dnešní době můžou být úzké vozovky, nedostatek parkovacích míst či chodníčky také bariérou pro příjezd hasičů či záchranné služby [57].

• Úprava zahrad

Ideální dle **Hlavních zásad památkové péče v MPZ** jsou okrasné zahrady s převažujícími travnatými plochami a výsadbou dřevin vymezeny nízkým živým plotem [56]. Tyto zahrady působí čistě, jednoduše a ctí dobu vzniku. Při terénním průzkumu bylo zjištěno, že zde opravdu převažují okrasné zahrady nad užitkovými. V některých případech však můžeme najít užitkové záhony či okrasné záhony doplněné o zeleninu, jako jsou rajčata nebo cibule.

Naopak velmi často jsou pozemky kolem domků doplněny o různé přístřešky, pergoly, zahradní domky či zpevněné plochy a tím je travnatá plocha v mnoha případech velmi redukována. Tyto zahrady tak působí ještě mnohem stísněnějším dojmem (viz Schéma č. 4).

Schéma č. 4: Příklad aktuálního uspořádání části jedné z kolonií

5.1.3.3. Závěr

V současnosti existují dva názory. První chce zachovat atmosféru doby, nepřipouští tedy žádné výrazné změny. Důležité je zachovat hodnotnou architekturu.

Druhý názor chce naopak vyhovět obyvatelům. Doba pokročila a lidé mají jiné potřeby pro život. Je možné jim vyhovět a podpořit tak vznik nových hodnot, která mohou tato území nabídnout.

Východiskem z tohoto rozporu je najít kompromis, který bude respektovat architektonické hodnoty, ale zároveň nebude příliš omezovat obyvatele v jejich způsobu života. Velmi pozitivní jsou již několikrát zmiňované Hlavní zásady památkové péče, které se snaží najít společné řešení. Lidé by však měli být s těmito kritérii seznámeni a měli by je dodržovat, případně konkrétní případy konzultovat s odborníky.

Pan Ivo Tuček z Odboru kultury a památkové péče ve Zlíně popisuje aktuální stav takto:

„Zmíněné zásady jsou v procesních řízeních oficiálně požadovány. V praxi se dá setkat s mírnou tolerancí (Národní památkový ústav ve svých odborných vyjádřeních vyžaduje např. rohové tvarovky a výhradně dřevěné rámy výplní stavebních otvorů, což je však dotčený orgán nepřenáší do závazných stanovisek), stejně tak tloušťka zateplení není vyžadována na úrovni 10 cm, ale záměrem je spíše sjednotit mocnost zateplení u navazujících objektů (půl a čtvrtomky). Praxe je však plná případů nedodržování těchto předpisů, a to v rozličném měřítku i podobě. Největším problémem je pak nedostatečný dohled nad velkým rozsahem MPZ Zlín (dohromady cca 2 000 domků), který je způsoben nedostatečným personálním obsazením a v mnoha případy složitým řešením přestupků. Postihy za nedodržení zákonných postupů jsou pokryty zákonem o státní památkové péči (20/1987 Sb.), zákonem o přestupcích (200/1990 Sb.) a správním řádem (500/2004 Sb.). V jednotlivých případech byli vlastníci a správci objektů pokutováni, ale prioritou je dosažení požadovaného stavu památek. To je však mnohdy obtížné vzhledem ke složitým osobním situacím viníků.

Setkáváme se také s nepochopením památkové ochrany jako takové a zaznívají hlasy požadující městskou památkovou zónu zrušit. Ve městě Zlín je velkým nedostatkem skutečnost, že majitelé nemovitostí, které nejsou kulturní památkou, ale nachází se v městské památkové zóně a jejich úpravy podléhají povinnosti vydání závazného stanoviska, nemají nárok na kompenzaci zvýšených finančních nároků vyplývajících z této povinnosti.“

5.1.4. Příklady funkcionalistických souborů nájemních domů

5.1.4.1. Nájemní domy Stavebního a bytového družstva „Úspora“, Brno (1928–1931)

Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy obytného souboru

Nájemní domy družstva „Úspora“ (viz Schéma č. 5) jsou součástí uzavřeného bloku domů s rozlehlým vnitřním dvorem v Brně při ulici Kotlářská, Tučkova a Zahradníková. Jsou navrženy architektem Jindřichem Kumpošem, který má velké zásluhy ve stavebním a urbanistickém rozvoji města Brna. Kumpošt patřil k významným brněnským architektům zajímajícím se o otázky sociálního bydlení. V roce 1925 se také poprvé začal zabývat návrhy na úpravu zákona o podpoře stavebního ruchu, čímž reagoval na kritický nedostatek bytů a stavební útlum [58].

Domy tohoto bloku s plochou střechou, s (pro období funkcionalismu) typicky bílou fasádou, patří mezi jedny z prvních, u nichž brněnský architekt použil funkcionalistický prvek pásového okna, který je uprostřed rozdělen prostorem lodžie. Byty se zde nacházejí jednopokojové nebo dvoupokojové s obytnou kuchyní [59].

Vnitřní dvůr jako „oáza zeleně, do které vede průchod ze středního ustupujícího domu v Tučkově ulici, je novinkou v pojetí dříve stísněných a tmavých prostorů vnitrobloků“ [59].

Z dochovaných fotografií a výkresů je podle uspořádání vnitřního dvora zřejmá pouze kruhová travnatá plocha uprostřed, která je vymezená cestou, z ní dále vedou cestičky k jednotlivým domům. Ke každému domu patří také část dvora, která je od společné vnitřní plochy oddělena zdí nebo plotem. Tyto části si nejspíš obyvatelé jednotlivých domů udržovali samostatně. Z ortofotomapy [77] z roku 1953 lze vyčíst, že zde byly použity dřeviny, které však byly vysázeny spíše v jednotlivých zahradách nebo na okraji vnitřního společného dvora. Už v tomto roce je část společné plochy u vjezdu do dvora zpevněná. Bohužel podrobnější informace o původním stavu tohoto vnitrobloku se nepodařilo získat.

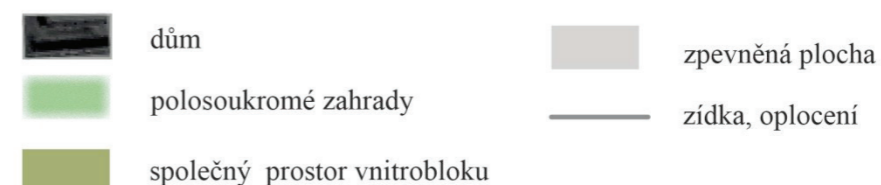
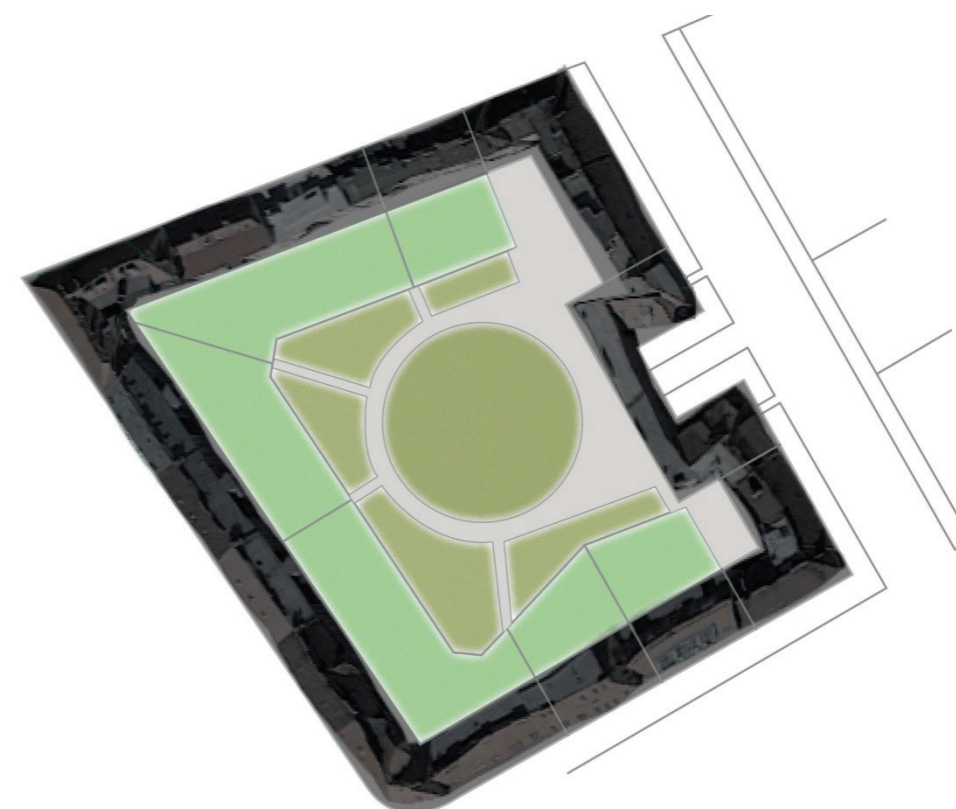

Schéma č. 5: Původní stav vnitrobloku nájemních domů při ulici Kotlářská, Brno

Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Oproti původnímu stavu domů získaly některé fasády různé odstíny žluté, oranžové či fialové barvy. Ploché střechy byly nahrazeny valbovou střechou a lodžie pásovými okny. Těmito kroky ztrácí architektura nájemních domů jednotnost a původní čistotu.

Při terénním průzkumu (viz Schéma č. 6) bylo zjištěno, že v současnosti je průjezd do vnitrobloku uzavřen z důvodu častých návštěv narkomanů. Prostor je přístupný pouze pro obyvatele domů a děti navštěvující školku, která je součástí bloku. Všechny vchody do budov se zamykají.

Převažuje zde travnatá plocha, která je protkána sítí drobných cestiček z dlaždic, jež vedou k zahradám patřícím k jednotlivým domům, tak jak bylo v původním plánu. Terén je rozdělen do dvou výškových úrovní oddělených od sebe kamennou zdí se zábradlím. V nižší úrovni blíže k průjezdu je zpevněná plocha, která slouží jako hřiště, občas však zde stojí i auta. V druhé výškové úrovni se nachází půlkruhové dětské hřiště, které vychází z původního travnatého kruhového tvaru.

Tento společný prostor určený převážně pro hraní dětí velmi často využívají právě děti z mateřské školky.

Dřeviny jsou zde náhodně vysázeny v nepravidelných skupinách. Nachází se zde např. *Picea pungens*, *Betula pendula*, *Acer platanoides*, *Fraxinus excelsior*, *Juglans regia* a červenolistý *Fagus sylvatica*, který tvoří stromořadí nad již zmíněnou kamennou zdí. Květinové záhony se nachází pouze v uzavřených zahradách jednotlivých domů.

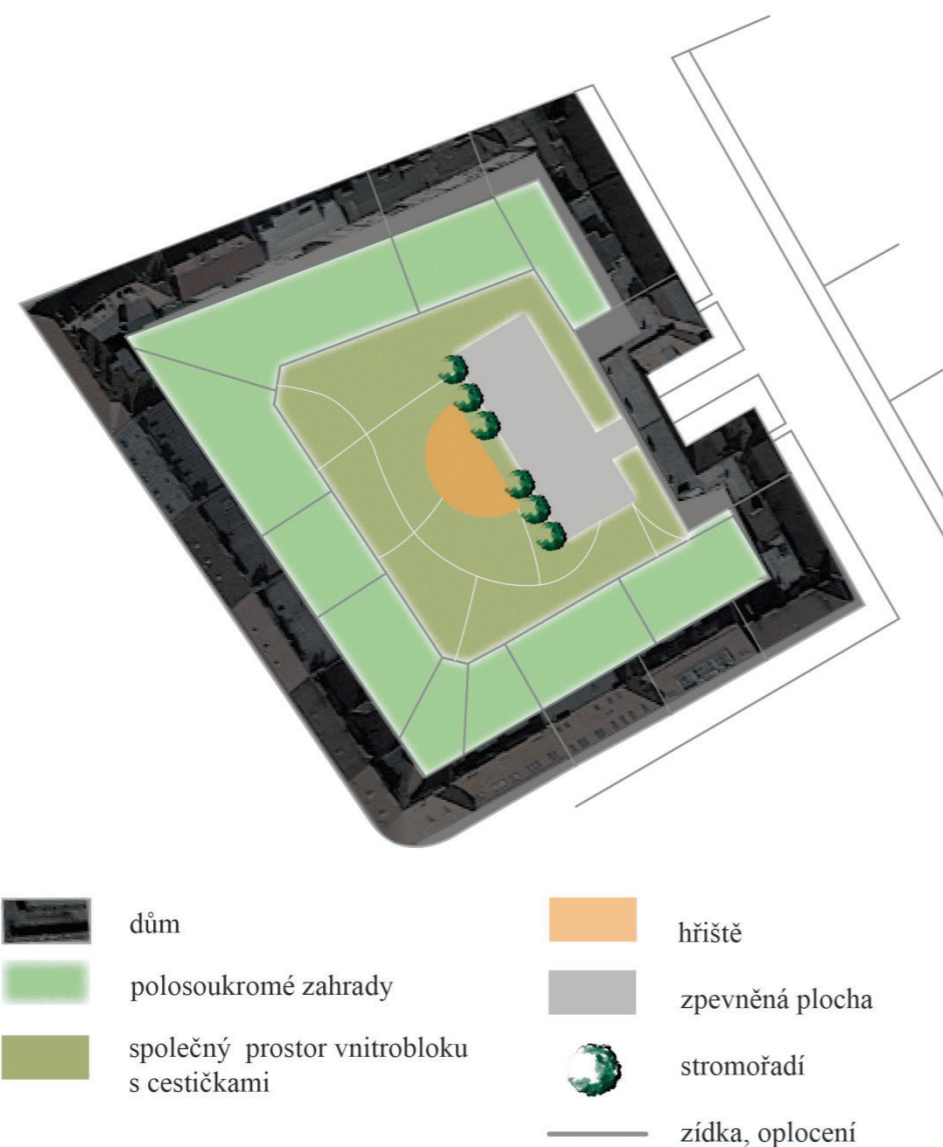

Schéma č. 6: Aktuální stav vnitrobloku nájemních domů při ulici Kotlářská, Brno

Závěr

V tomto obytném souboru se nachází společný prostor, který slouží převážně dětem z mateřské školky a je i pro ně vhodně vybavený, dále polosoukromé plochy jednotlivých domů, které jsou většinou částečně zpevněné, a zbytek plochy je zatravněn a doplněn o výsadbu dřevin nebo

o květinové záhony. Tyto prostory však působí jako méně využívané a udržované. Jen zřídka se zde nachází mobiliář, jako jsou lavičky, kam by mohli obyvatelé domů chodit odpočívat.

Toto členění na „veřejný prostor“ v rámci obytného souboru a „polosoukromé prostory“ zůstalo zachováno z původního stavu vnitrobloku.

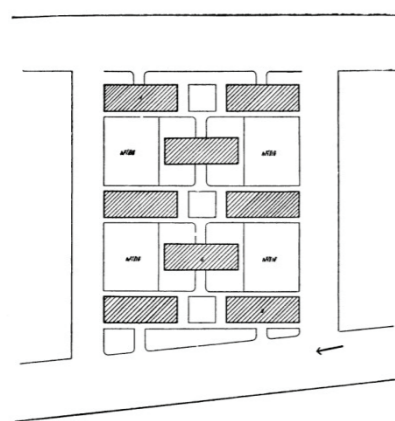
5.1.4.2. Obytný soubor při ulici Vranovská, Brno (1930–1931)

Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy obytného souboru

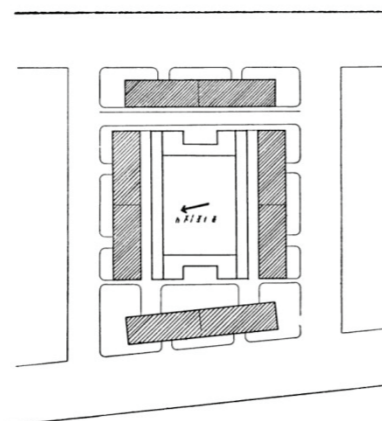
Obytný soubor při ulici Vranovská, Trávníčkova, Jana Svobody a Zubatého v Brně (viz Schéma č. 7) je rychlou reakcí na novelu zákona v roce 1930, která podporovala výstavbu domů s levnými byty. Této šance se chopil jeden z nejvýznamnějších brněnských architektů této doby Josef Polášek, v jehož tvorbě se odráží silné sociální cítění. Velký vliv na jeho tvorbu měla reakce na hospodářskou krizi a účast na II. Mezinárodním kongresu moderní architektury ve Frankfurtu nad Mohanem. Po příjezdu z tohoto kongresu se Josef Polášek stává členem výboru Levé fronty v Brně [26].

„Původní návrh (viz Obr. č. 11) počítal už s volným řadovým zastavěním, ale proti tomuto řešení prosadily konzervativní vlivy městské stavební policie své námítky“ [30]. Polášek se snažil docílit zlepšení podmínek pro bydlení, co se týče orientace všech osmi domů východ–západ, tedy zajištění dostatečného oslunění bytů, provětrání atd. Ale i přesto nebyl původní návrh tohoto souboru zrealizován [20] [60].

Z důvodu nesouhlasu s řadovou zástavbou byl zrealizován projekt otevřeného obytného souboru (viz Obr. č. 12), jehož velkou nevýhodou je orientace čtvrtiny bytů na sever [26]. I přes nedostatky patří tento soubor mezi důležité kroky ve vývoji československé architektury, protože se zde jedná o první rozbití uzavřené blokové zástavby [9]. „Průčelí hranolovitých domů byla zcela hladká, souvisle bíle omítnutá, členěná pouze zářezy horizontálně disponovaných oken a balkónů“ [5]. Zástavba se skládá ze čtyř dvojdomů s 200 byty a 20 svobodárnami celkem. Dispozice bytů se skládá z předsínky, kuchyně a pokoje o ploše 30–32 m². Byty mají samostatné WC, sprchu, v suterénu je ke každému bytu určen sklep a v půdním prostoru je vybudována pro jeden dvojdom společná prádelna a na střeše se nachází společná terasa [26].

Obr. č. 11: Původní návrh řadového zastavění

Obr. č. 12: Zrealizovaný otevřený obytný soubor

Otevřený vnitroblok byl určen k odpočinku a k dětským hrám. Bylo zde velké hřiště, plánován byl také bazén a každý dům měl svoji předzahrádku [26].

Z dobových fotografií lze vidět hřiště a travnatou plochu zabírající větší část vnitrobloku. Bazén však na fotografiích zachycen není. Celý tento prostor je vymezen cestou nejspíš mlatovou. Jsou zde umístěny lavičky, klepadlo na koberce, pravidelná výsadba stromů, keřů a živého plotu lemujícího dětské hřiště.

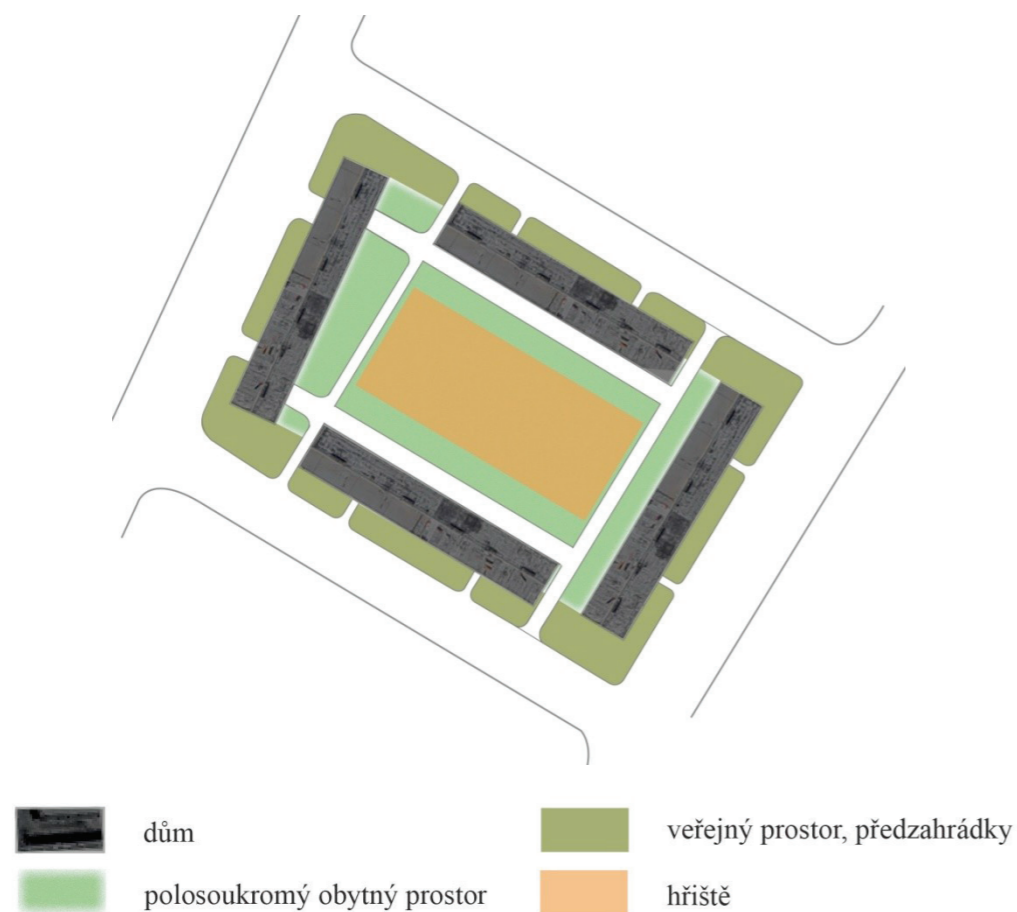

Schéma č. 7: Zrealizovaný původní návrh otevřeného vnitrobloku při ulici Vranovská, Brno

Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy obytného souboru

Současný stav tohoto obytného souboru (viz Schéma č. 8) není zcela uspokojivý. Původní jednotnost a čistota domů s bílou fasádou vymizela. Místo toho mají tři domy okrovou barvu a pouze jeden je bílý, ten jako jediný ctí původní podobu. Také terasy již dávno neslouží ke společným účelům obyvatel a prádělny se využívají málo. Významnější stavební úpravy, jako například vybudování valbové střechy, které můžeme najít u jiných brněnských funkcionalistických staveb, však neproběhly [60]. Prostor okolo domů, tedy polosoukromý až veřejný prostor uvnitř otevřeného bloku je ve velmi špatném stavu. Původní dětské hřiště zarostlo trávou a plocha je určena spíše pro kontejnery než k hrám. Stávající dřeviny jsou náhodně vysázeny, bez jakéhokoli sadovnického nebo estetického cítění, v těsné blízkosti domů a jejich zdravotní stav je výrazně zhoršený až silně narušený. Není zde patrná skoro žádná údržba. Dva průchody do vnitrobloku jsou zasázené keři a stromy, z toho jeden je zcela neprůchodný. Nachází se zde nezpevněná cesta okolo původního hřiště, která je také ve velmi špatném stavu. Při terénních průzkumech bylo zjištěno, že vnitřní prostor v současnosti slouží ke stání aut na trávníku, ale i ke skladu odpadu. Současné předzahrádky jsou jakousi snahou o zvelebení, kdy stříhaný živý plot lemuje travnaté plochy, ve kterých jsou vysázeny různé druhy dřevin. Bohužel ani to nestačí ke zlepšení prostředí, ve kterém obyvatelé žijí.

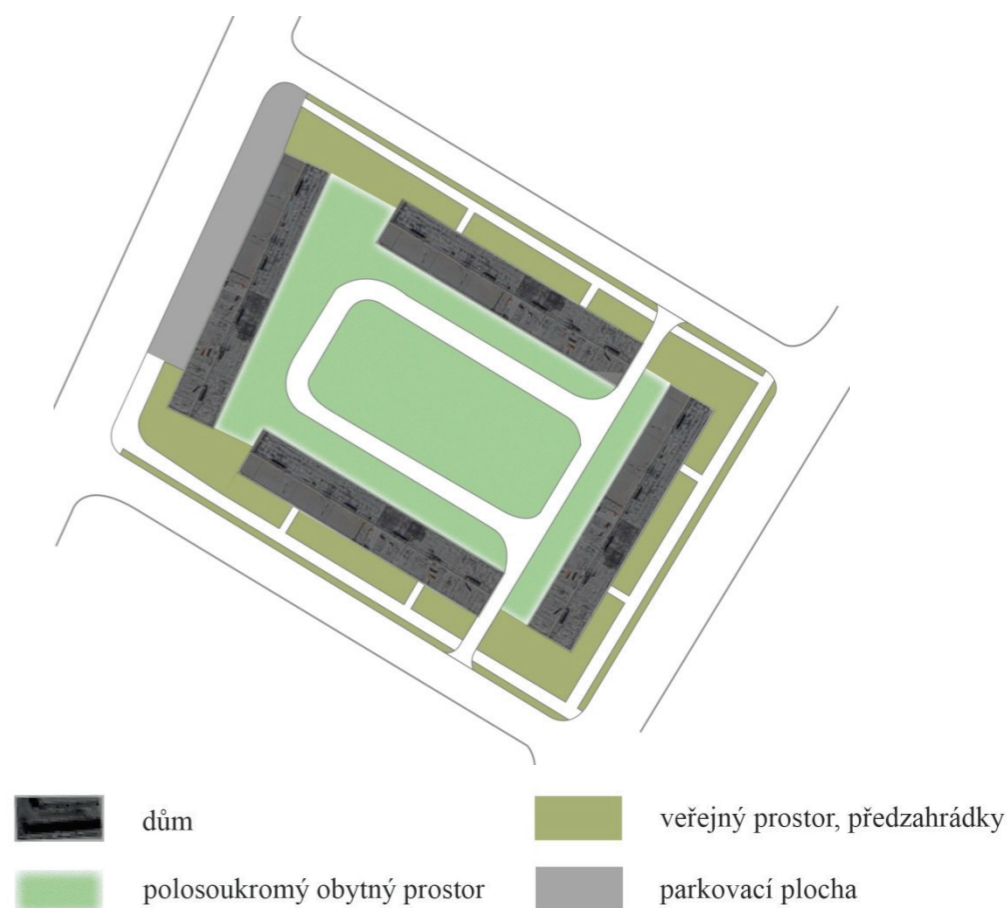

Schéma č. 8: Aktuální stav otevřeného vnitrobloku při ulici Vranovská, Brno

Závěr

V době, kdy byl budován tento obytný soubor, byl „luxus“, který nabízel Josef Polášek chudým lidem, naprosto neuvěřitelný. „S přihlédnutím k možnostem, které měl Polášek k dispozici (např. změna původního plánu), musíme považovat tento komplex za nesmírně přínosný v oblasti staveb svého druhu, uvědomíme-li si, jak promyšlená byla stavba po stránce hygieny, vybavenosti a vzájemného sloučení ekonomického a estetického rázu“ [24].

Bohužel, jak už bylo řečeno, dnešní stav naprosto neodpovídá hodnotě, kterou do tohoto souboru architekt Polášek vnesl. Proto byl v této práci právě tento obytný soubor vybrán k detailnějšímu prostudování a vytvoření nového návrhu úpravy vnitrobloku, v němž bylo snahou využít potenciál, který v sobě daný prostor skrývá (viz kapitola 6.).

5.1.4.3. Malobytová kolonie města Brna při ulici Skácelova (1931–1932)

Malobytová kolonie města Brna při ulici Skácelova je typickou řadovou zástavbou, doplněnou o jednopatrový příčný trakt.

Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

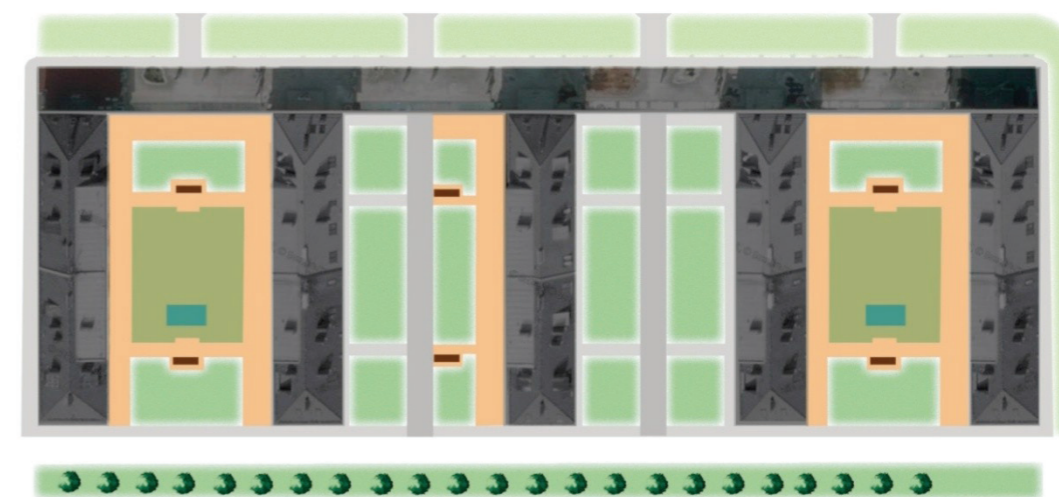
Jak již bylo zmíněno, Poláškův návrh na řadkovou zástavbu při ulici Vranovská zrealizován nebyl. Avšak v roce 1931 byla zahájena výstavba nového obytného souboru v Králově poli při ulici Skácelova (viz Schéma č. 9), který byl větší a kvalitnější. Tento komplex o 250 bytech byl postaven v pěti řadách čtyřpatrových dvojdomů, orientovaných již na východ–západ, čímž se do každého bytu dostává dostatek slunečního světla [24]. Domy byly navrženy jako jednoduché kvádry s plochou střechou, „z jejichž fasád vystupují jen hmoty balkonů“ [61].

Kompozičně i funkčně zajímavým prvkem tohoto souboru byl spojovací příčný jednopatrový trakt, který navazoval kolmo na dvojdomy a zároveň byl umístěn rovnoběžně s hlavní rušnou komunikací na ulici Skácelova. Účelem tohoto jednopatrového traktu bylo oddělení celého souboru od ulice a zároveň citlivá reakce na okolní nižší zástavbu. Trakt byl určen pro byty a obchody otevřené do ulice, které zajišťují soběstačnost komplexu. Celé uspořádání zároveň navozuje dojem řadových rodinných domů. V traktu se nachází průchody do celého obytného souboru [61].

Jednotlivé byty jsou složeny z předsíně, obývací kuchyně, pokoje, lázně s vanou a WC. Obytná plocha bytu má výměru v rozmezí 34–38 m². Součástí každého dvojdomu je vlastní centrální prádelna a společná terasa [26].

Mezi jednotlivými dvojdomy byly vybudovány pravidelné obytné zelené plochy, které sloužily k odpočinku dospělých a dětí. V celém komplexu byla navržena dvě travnatá hřiště, vymezená od okolních ploch nízkým zábradlím a nízkým živým plotem. Součástí hřišť, vždy z jedné strany

vyvýšené nad úroveň domu, se nacházely také bazény (brouzdaliště) pro nejmenší. Uvnitř bloku převažovaly travnaté plochy a dlážděné nebo pískové cesty. Při navrhování se počítalo i s takovými maličkostmi jako je klepání koberců, proto jsou zde umístěna klepadla. Výsadba stromů se nachází převážně v travnatých plochách poblíž průchodů, ale i v rozích hřišť. V prostředních blocích byla navržena silnice, travnaté plochy a betonová dlažba. Tyto prostory sloužily dle mého názoru spíše pro pasivní odpočinek dospělých, naopak krajní dva bloky byly určeny dětem [30].

	dům		pískový chodník
	silnice		hřiště
	betonová dlažba		bazén
	doprovodná zeleň podél ulic		stromořadí
	trávník uvnitř souboru s výsadbou		sušák na prádlo, madlo

Schéma č. 9: Původní návrh malobytové kolonie města Brna při ulici Skácelova

Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Obytný soubor (viz Schéma č. 10), který původně působil jako celek, kdy zelené, živé plochy byly lemovány pravidelnými domy s bílou čistou fasádou, je v dnešní době rozbit různobarevností jednotlivých dvojdomů. Za dob komunistického režimu byly domy doplněny valbovými střechami, kvůli kterým komplex také ztrácí na celistvosti vlastní funkcionalismu [61]. Pravidelně koncipované prostory mezi domy, které byly určeny ke společnému setkávání a odpočinku lidí, dnes slouží převážně k parkování aut, avšak základní kompozice (co se týče umístění travnatých ploch a cest) zůstala zachována. Travnaté plochy se zmenšily a z použitých dřevin zde převažují *Picea pungens*, *Pinus sylvestris*, *Pinus nigra*, *Taxus baccata*, *Betula pendula* atd., které tvoří nepravidelné skupiny.

Dále se zde vyskytují stromořadí rodu *Prunus* sp. Květinové záhony v kombinaci se dřevinami se nachází pouze před jednopatrovým příčným traktem v ulici Skácelova. Přestože se jedná o veřejný prostor, jsou plochy poměrně čisté. Neobvykle zprvu působila zámková dlažba oproti převažujícím asfaltovým plochám v ostatních zkoumaných souborech, ale i díky ní se jevil celý komplex útulněji a bezpečněji. Zůstalo zde pouze jedno dětské hřiště, ale již bez bazénu. Z dobových výkresů je patrné, že každý prostor mezi bloky měl průchod z ulice Skácelova. V současné době jsou však dva ze čtyř průchodů zazděny.

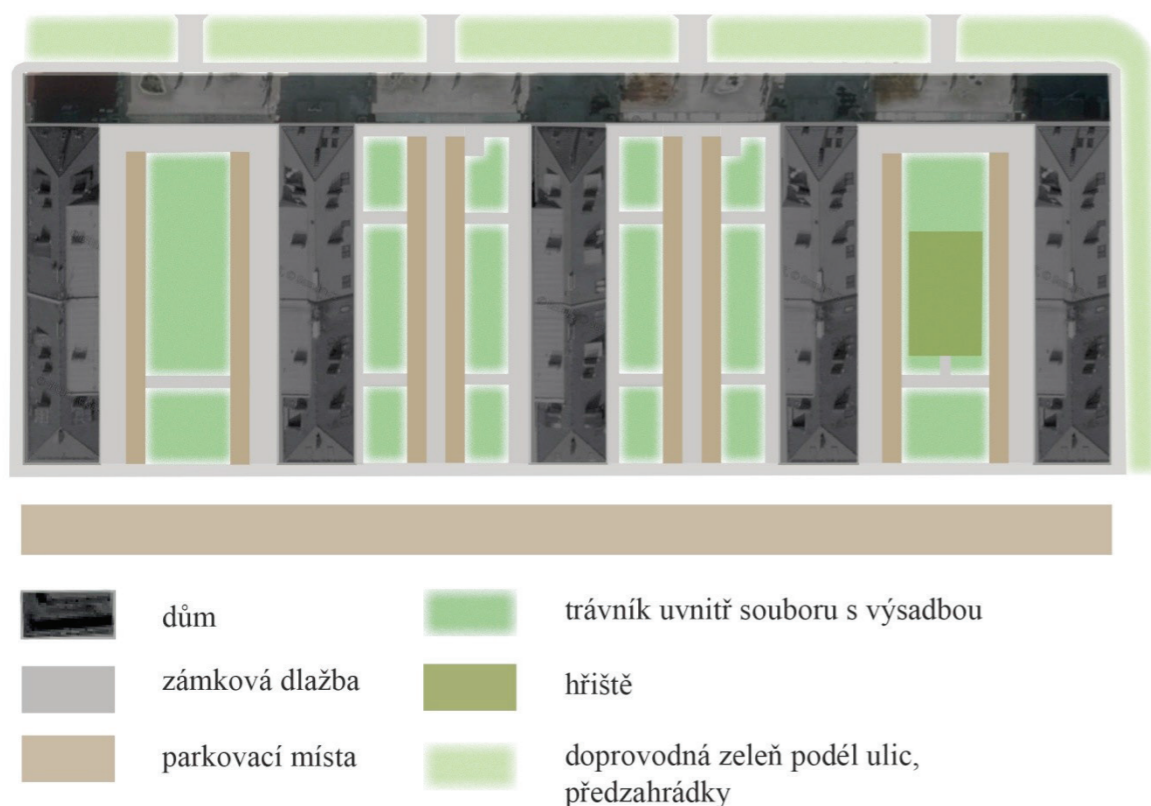

Schéma č. 10: Aktuální stav malobytové kolonie města Brna při ulici Skácelova

Závěr

V dnešní době musela původní hlavní obytná funkce poloveřejných ploch ustoupit před potřebou parkovacích míst. Základní kompozice však zůstala do velké míry zachována. Velmi negativně působí barevné fasády, které zcela rozbíjí celistvost souboru.

5.1.4.4. Domy pro chudé obce pražské v Břevnově (1935–1950)

Komplex domů v Břevnově patří mezi netradiční řadovou zástavbu s převažujícími diagonálními osami.

Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy komplexu

Tyto obytné domy v Břevnově byly stavěny od roku 1935 jako součást akce obce pražské, která měla za cíl postavit 2 000 bytů pro chudé. Projekt řešených domů pro chudé byl „realizací návrhů, které vyšly z ideových veřejných soutěží, vypsaných hlavním městem Prahou“ [31].

Tento komplex (viz Schéma č. 11) se nachází v Praze 6 v Břevnově a je vymezen ulicemi Pod Marjánkou, Patočkovou a ulicí Pod Královkou. Soubor je jedinečným příkladem použití funkcionalistického řádkového principu zástavby, která je umístěna do členitého terénu [42].

Díky souhlasu majitele, který vlastnil celé území, byl roku 1935 Ladislavem Machoněm vypracován **Plán zastavění části území v Praze XVIII – Břevnově**, který je jedním z mála projektů vypracovaných v Praze v tak velkém měřítku. Komplexně řešil zástavbu ideálně orientovanou na východ–západ, ale i komunikaci, která je tvořena diagonálním uspořádáním cestní sítě. V tomto plánu byly také zaznamenány veškeré prostory, křižovatky, veřejné budovy a další [31] [42].

Navržené domy byly prací architektů Antonína Černého, Václava Hlinského, Rudolfa Jasenského, Františka Jecha, Karla Koželky a dalších. Domy se stavěly nejen do roku 1939, ale ještě po druhé světové válce [42].

Antonín Černý navrhl domy v krátkých řadách (4 řady po 32 m a 4 řady po 42 m) podle regulačního plánu. Z důvodu vhodnějšího místa pro oslunění byly vchody se schodišti navrženy do čela řad. Domy od již zmíněných architektů, byly také navrženy v krátkých řadách s vchody se schodišti v průčelí, ale byly navrženy i domy v delších řadách, které měly schodiště umístěné v domě, přístupné z východní nebo západní strany. Konstrukce budov je tvořena železobetonovým skeletem vyplněným tvárnici ze škvárového betonu. Domy jsou opět charakteristické svojí bílou fasádou a hranolovitým tvarem, avšak do středu domů jsou zapuštěny balkony [31] [62].

Dispozice bytů na obytnou místnost a ložnici byla dle zákona o domech pro chudé z roku 1936 vymezena plochou 34 m². V domě je počítáno se sklepy, prádelnou a sušárnou.

Výšková členitost terénu byla překonána schodišti a cihelnými zídkami, které v pravidelných tvarech oddělovaly zahrady jednotlivých bloků. V rámci jednoho domu byla plocha rozčleněna symetricky (viz Schéma č. 12). V navržené společné zahradě se vstupním prostorem (dvorkem) bylo umístěno madlo na klepání koberců a sušák na prádlo. V druhé části pozemku za domem se nacházela další zahrada. Plocha mezi komunikací a domy sloužila pro výsadbu další zeleně [31] [62].

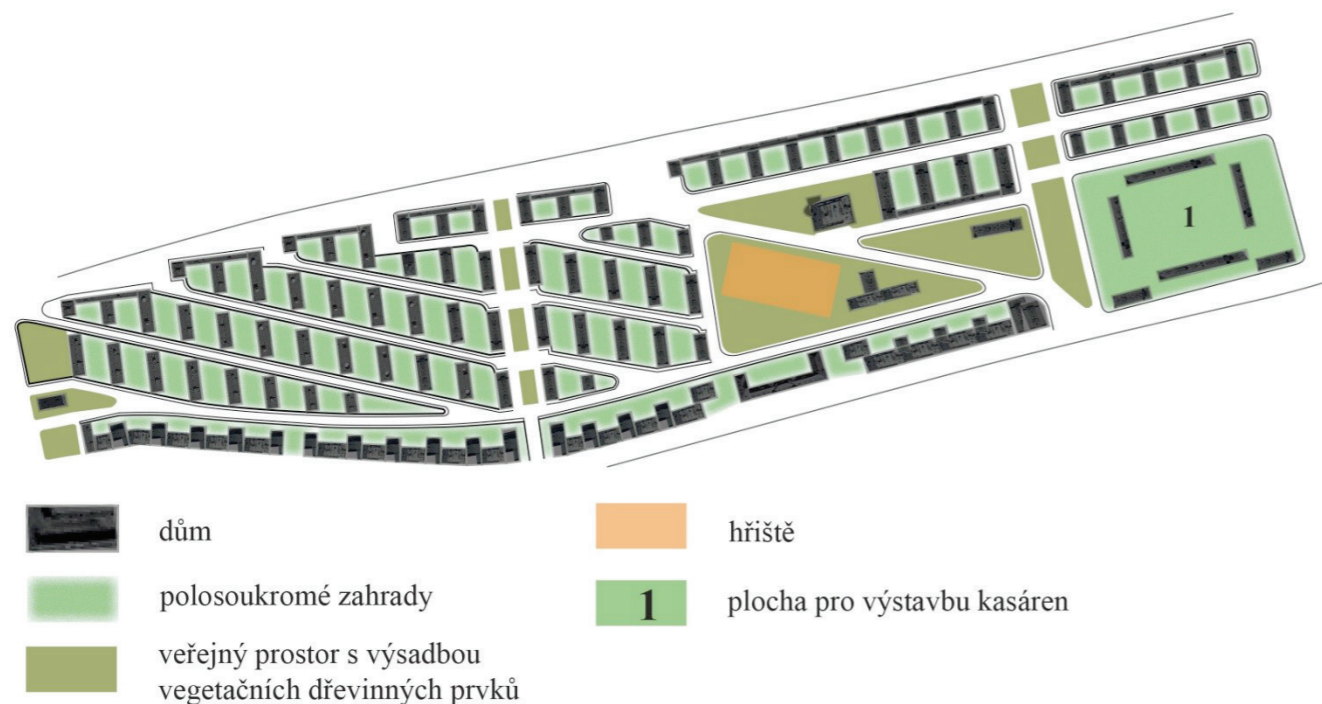

Schéma č. 11: Původní návrh břevnovského sídliště

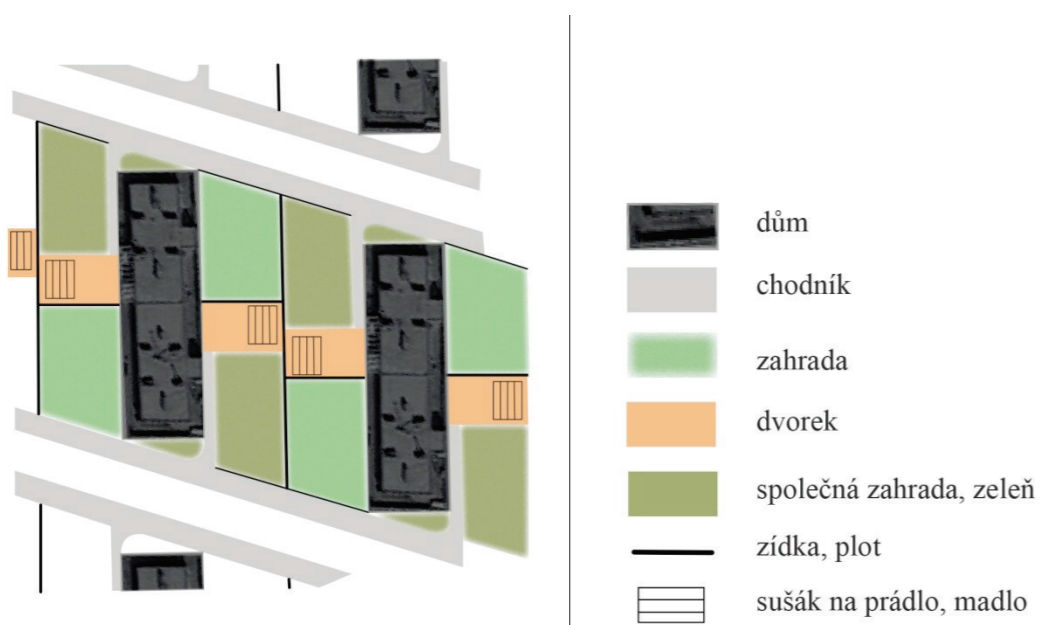

Schéma č. 12: Detail původního návrhu uspořádání zahrad

Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy komplexu

Při porovnání dnešního stavu komplexu (viz Schéma č. 13) s **Plánem na zastavění části území v Praze XVIII – Břevnově** [62] od Ladislava Machoně z roku 1935 je zaznamenáno několik rozdílů. Prvním významným rozdílem je chybějící diagonální ulice, která však není viditelná ani na ortofotomapě [77] z roku 1953. Vybudována tedy pravděpodobně vůbec nebyla. Tímto krokem je v porovnání s původním záměrem narušena pravidelnost diagonál. Částečně ji doplňuje ovál atletického stadionu s doprovázející výsadbou stromořadí *Populu nigra* 'Italica'.

Druhým rozdílem oproti původnímu plánu zastavění tohoto území je parčík, který nahradil plánovanou výstavbu dalších obytných domů. Zde mohou obyvatelé tohoto souboru relaxovat. Parčík je tvořen převážně travnatou plochou s výsadbou nepravidelně uspořádaných skupin dřevin. Plocha je protkána cestami, které zajišťují pěší dostupnost území. Významné jsou i plochy zeleně táhnoucí se příčně celým souborem, bohužel v dnešní době je výrazná část jednoho pásu nahrazena komunikací.

Změnil se však i vzhled zástavby různými přestavbami a změnou barvy fasád, provázející změny majetkových vztahů [42]. Základní uspořádání zahrad se výrazně nezměnilo (viz Schéma č. 14). Stále se jedná o polosoukromé prostory, které napomáhají ke kvalitnějšímu životu obyvatel. Dle našeho názoru jsou však plochy poměrně malé a působí stísněně, proto i obytná funkce ustupuje do pozadí. Mezi některými zahradami zmizelo oplocení, takže plochy mezi bloky domů jsou propojené. V mnoha případech jsou zpevněné plochy u vchodů i se sušákem na prádlo zachovány nebo částečně rozšířeny, madla na klepání koberců většinou chybí. Opět se setkáváme s problémem parkování. Ulice jsou úzké, dimenzované na minimální počet automobilů. Proto se v mnoha zahradách objevuje další zpevněná plocha určená pro stání aut. Také zbytkové plochy v čelech domů, které byly v původním návrhu určeny pro zeleň, jsou dnes nahrazeny asfaltem nebo dlažbou. Co se týče sadovnických úprav, převažují zde travnaté plochy s výsadbou vzrostlých stromů jako je *Robinia pseudoacacia*, *Tilia cordata*, *Acer platanooides*, *Betula pendula*, *Prunus* sp., *Salix alba*, *Aesculus hippocastanum*, *Picea pungens* a *Pinus nigra* nebo keřů *Forsythia intermedia*, *Juniperus x media*, *Prunus laurocerasus* a další. Velmi různorodé oplocení kolem zahrad je v některých případech doprovázeno stříhaným živým plotem z druhu např. *Carpinus betulus*. Květinové záhony se zde nachází pouze zcela výjimečně.

dům	hřiště
polosoukromé zahrady	tunel
veřejný prostor s výsadbou vegetačních dřevinných prvků	skládka

Schéma č. 13: Aktuální stav brejčnovského sídliště

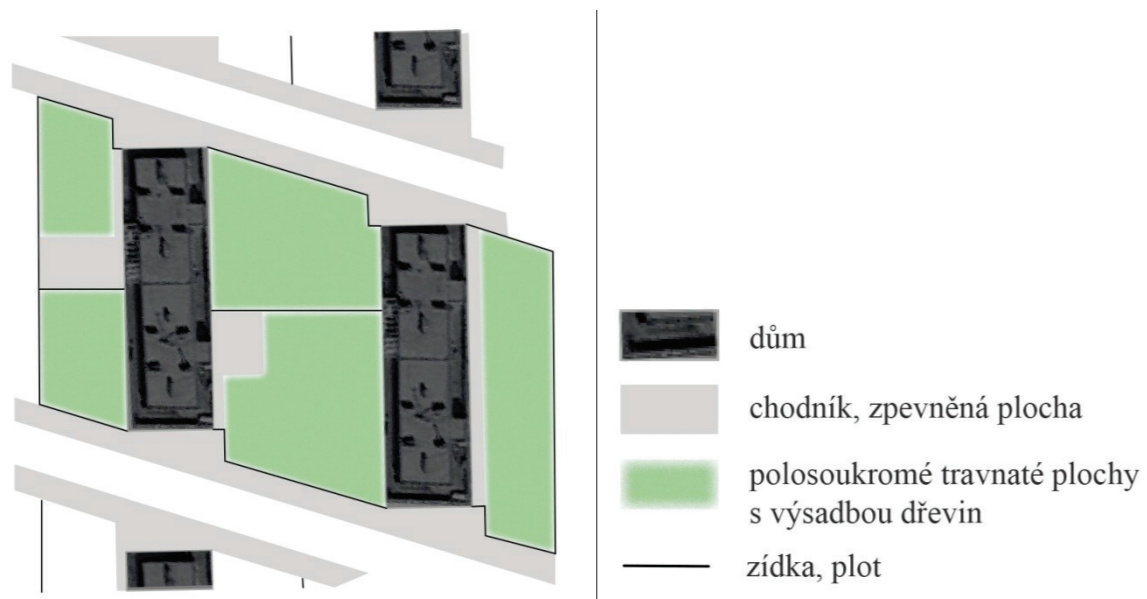

Schéma č. 14: Detail možného aktuálního stavu zahrad

Závěr

„Velmi hustá zástavba působí dodnes organizovaným, ale velmi stísněným dojmem“ [42]. Polosoukromé plochy jsou dle mého názoru využívány méně, což je zřejmé z malé vybavenosti zahrad mobiliárem a v některých případech i zanedbanou zelení. Zpevněné plochy se rozšířily na úkor travnatých ploch z důvodu potřeby parkování aut. Ale i přes tyto zásahy je počet vzrostlých dřevin,

který je nedílnou součástí komplexu, hodnotný. Za pozitivní lze považovat také poměrně dobrou vybavenost území – je zde základní a mateřská škola, veřejný parčík přístupný pro všechny obyvatele a dětské hřiště uprostřed souboru.

5.1.4.5. Nájemní domy Stavebního družstva Na Vyhlídce, Vaňkovo náměstí, Brno (1926–1927)

Nájemní domy Stavebního družstva Na Vyhlídce jsou příkladem netradičního půdorysného uspořádání.

Historická analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Pro meziválečné období je typická výstavba bloků domů a řadové výstavby, avšak v následujícím příkladu se setkáváme s netradičním typem zástavby do půlkruhu a řadovými rodinnými domky (viz Schéma č. 15). Tato realizace byla navržena již zmiňovaným Jindřichem Kumpoštem v Brně na Žlutém kopci v letech 1926-1927 pro Stavební družstvo Na Vyhlídce. Čtvrť patří dodnes mezi významné části města, protože od vzniku První republiky zde vznikla funkcionalistická vilová zástavba od významných brněnských architektů např. Bohuslava Fuchse nebo Jaroslava Grunta a dále vily a nájemní domy od Jindřicha Kumpošta [20] [63].

Řadové rodinné domky, které byly vystavěny podél ulice Lerchova, byly ukončeny dvěma čtvrtkruhovými domy, které utvářely Vaňkovo náměstí, pojmenované podle prvního starosty Brna. Kumpoštovy jednopatrové řadové domy jsou nejspíš inspirovány v té době často napodobovaným sídlištěm Westhausen ve Frankfurtu nad Mohanem od levicově smýšlejícího architekta Ernesta Maye (viz Obr. č. 13, 14). Identické jsou svým půdorysným uspořádáním, ale i vstupním průčelím a použitím arkýřového okna [25].

Obr. č. 13: Westhausen ve Frankfurtu nad Mohanem

Obr. č. 14: Westhausen, jeden z domků

V přízemí byl navržen obytný pokoj, kuchyň s komorou, chodba a schodiště, které stoupá do prvního patra se dvěma ložnicemi, šatnou a koupelnou. Domy s plochou střechou mají sdružené vstupy s pásem režného zdiva doplněné stříškou. Před vstupem se nachází malé předzahrádky. Ke každému domu patří také malá zadní zahrádka [64].

Půlkruhová koncepce nájemních domů na Vaňkově náměstí „vychází ze staršího soutěžního návrhu na úpravu této oblasti od Jaroslava Grunta z roku 1922“ [63].

Půdorysný plán tohoto náměstí v sobě spojuje klasicizující tendence s tehdejší Kumpoštovým purismem. Vzniká tak monumentálně působící blok půlkruhových obytných domů. Monumentalita souboru byla posílena mírně zvýšenými rohovými atikami domů, tvořícími bránu do ulice Lerchovy. Kumpošt navrhl střechu nájemních domů, která byla členěná motivem hrotité římsy, tento prvek však zrealizován nebyl [63].

Byty byly navrženy dvoupokojové nebo třípokojové ve třech podlažích. Přízemí bylo doplněno obchody a jinými službami [63].

Prostor Vaňkova náměstí byl navržen ze dvou čtvrtkruhových výsečí, které vychází z velikosti domů. Tyto plochy byly travnaté, lemované pravděpodobně nízkým živým plotem. Plochy byly na vnějších částech čtvrtkruhů doplněny výsadbou dřevin. Protože se jednalo o náměstí, byla funkce tohoto prostoru spíše reprezentativní. Na dobových fotografiích nejsou zaznamenány žádné prvky, které by tento fakt vyvracely. Nacházely se zde pouze lavičky, které byly umístěny na rozích kruhových výsečí v těsné blízkosti křižovatky. Plochy obytné funkce se nacházely spíše z druhé strany domů. Součástí tohoto náměstí měla být budova Masarykovy univerzity, která však zrealizována nebyla [65].

Schéma č. 15: Původní stav Vaňkova náměstí

Současná analýza zaměřená na architektonické, zahradně-architektonické formy kolonie

Dnešní stav obytného souboru je odlišný od původního Kumpoštem navrhnutého stavu. Původní bílá omítka je nahrazena okrovou barvou a plochá střecha je vyměněna za sedlovou. Tím zaniká i původní „brána“, která byla naznačena vyvýšenými atikami [63]. Současně i řadové rodinné domky už nepůsobí celistvě, z důvodů odlišné barvy fasády jednotlivých domků. Také díky dostavbě sedlové střechy ztrácí rodinné domky charakteristický vzhled funkcionalismu. Režné pruhy s kruhovým oknem u vstupu do domků zůstaly zachovány, případně byly zrekonstruovány do původní podoby. Předzahrádky a zahrady rodinných domků si majitelé udržují dle svého. V některých případech je zde dostavěna garáž jako součást domu, zvětšuje se tedy i zpevněná plocha.

Základní uspořádání Vaňkova náměstí zůstalo do jara 2014 téměř nezměněné. Skupiny dřevin na travnatých plochách oddělujících v dnešní době rušnou komunikaci byly oproti původnímu stavu rozšířeny o poměrně velkou plochu stříhaných keřů druhu *Berberis thunbergii*, dále zde byly

vysázeny keře *Potentilla fruticosa*, *Spiraea japonica*, *Syringa vulgaris*, *Juniperus x media*, *Taxus baccata* a ze stromů zde převažoval druh *Betula pendula*. V rozích travnatých výsečí u křižovatky, kde se nachází štěrk, přibýly kontejnery a původní umístění laviček zůstalo zachováno. Dle našeho názoru využití těchto laviček bylo spíše výjimečné, rušná křižovatka a kontejnery neumožňovaly příjemné posezení kolemjdoucích či obyvatel souboru.

Od jara 2014 probíhá kompletní rekonstrukce Vaňkova náměstí z důvodů zklidnění velmi rušné a nepřehledné komunikace (viz Schéma č. 16). Pro místní obyvatele je navržen park, ve kterém budou moci trávit svůj volný čas [65].

Hlavním prvkem návrhu je kruhový objezd, soustředný s kružnicí naznačenou fasádami domů. Je zde nově navrženo parkoviště, chodníky, park je vybavený mobiliářem, herními a uměleckými prvky.

Nově realizovaný návrh nadřazuje funkci nad zachováním původního uspořádání a původní hodnoty. Původní půlkruh se mění na kruh, čímž se odlišuje od původního záměru Jindřicha Kumpošta. Při vzniku původního návrhu se nepočítalo s tak vysokou hustotou provozu [65].

Za pozitivní změnu lze považovat již zmíněné zklidnění dopravy, na druhou stranu však touto rekonstrukcí zcela zaniká původní náměstí. Je otázkou, zda nebylo možné funkci náměstí spíše nějak podpořit a zkusit najít jiné řešení pro zklidnění dopravy v celém prostoru. Navržený kruhový objezd sice dopravu zklidní, ale také ji přiblíží k obytnému souboru. Kladně hodnotit lze park, který nahradí původní skládku. Tím se vytvoří nová pobytová plocha přístupná pro každodenní využití [65].

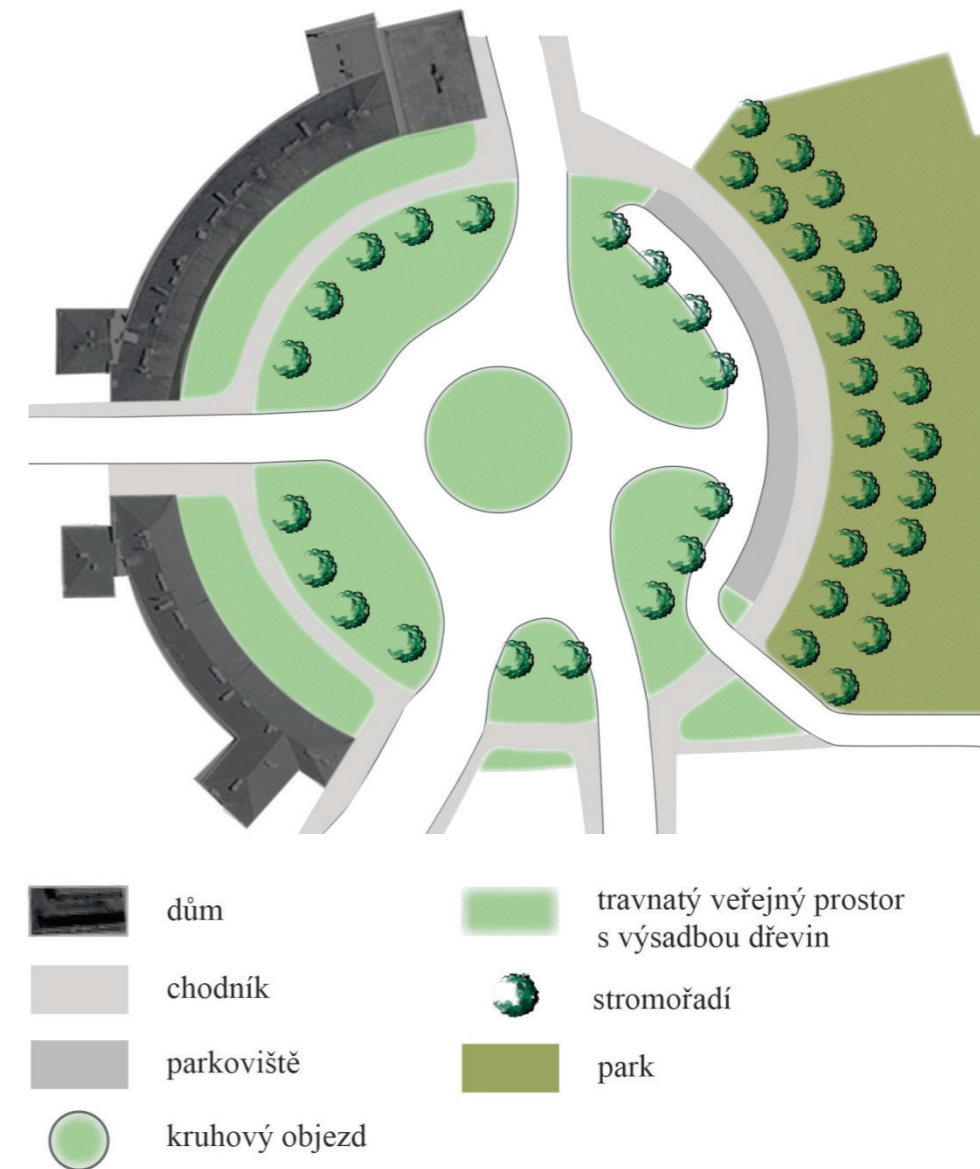

Schéma č. 16: Nově zrealizované Vaňkovo náměstí

Závěr

Tento obytný soubor i řadové domy postupem času procházely různými rekonstrukcemi, každá je vždy nějakým způsobem přetvořila dle potřeb obyvatelů. Kompoziční uspořádání náměstí však zůstalo zachováno až do minulého roku. Nově realizované náměstí a zrekonstruované obytné domy v současné době se již výrazně liší od původního záměru. Původní architektonické a zahradně-architektonické hodnotné prvky z období funkcionalismu byly zcela potlačeny a prostor byl adaptován pro potřeby dnešního obyvatelstva.

5.1.4.6. *Charakteristika funkcionalistických souborů a s tím související zahradně-architektonické formy*

Charakterizovat veškerou sociální výstavbu na našem území je velmi složité. Stejně jako v každé jiné době se architektura vyvíjela mnoha směry a čeští architekti se teprve museli naučit, kde hledat ta správná východiska. Tato kapitola se zaměřuje především na funkcionalistické realizace, protože jejich podoba má přímý význam pro návrhovou část této bakalářské práce.

Základní požadavek byl však téměř u všech autorů stejný, a to vyřešit minimální byt dispozičně co nejkomfortněji a v co nejnižších nákladech a prosazovat z hlediska výstavby ekonomičtější větší obytné soubory. Dalším společným prvkem bylo společné vybavení souborů, jako jsou prádelny nebo společenské místnosti.

Podobně jako v ostatní stavební činnosti se postupně upustilo od dekorativnosti začátku století a začal převládat nový styl podřizující vzhled funkci budovy. Základní zásady funkcionalismu byly podle tehdejších měřítek ideální odpovědí na nové problémy. Jednoduchost a ekonomičnost půdorysů přímo reagovala na studie minimálního bytu. Inženýrská řešení obytných celků, která vycházela z nových konstrukčních řešení, byla sice později kritizována pro svou až přílišnou neosobnost, ale byla jasným řešením potřeby rychlé a ekonomické výstavby.

Analyzováním vybraných obytných souborů a dostupných materiálů můžeme stanovit určité jednotící tendence. Jednoduché geometrické tvary fasád členěné pouze okenními otvory a lodžemi, ploché střechy, občas navržené jako pobytové terasy, a pásová či fasádu rytmicky členící okna. V rámci zahradně-architektonických forem nelze říci, že by byl vytvořen jednotný „funkcionalistický“ styl. I přesto byly venkovní úpravy vždy součástí návrhů jednotlivých souborů a pojednány byly jednoduše a přehledně, jak je patrné z dobových fotografií bez květinových záhonů, pouze s výsadbou dřevin. Venkovní plochy sloužily jako doplnění samostatně existující architektury a na domy se navazovaly geometrickým půdorysem. Měly poloveřejnou pobytovou funkci často doplněnou hřištěm nebo brouzdalištěm pro děti. Běžným prvkem byly travnaté plochy, doplněné výsadbou dřevin, lemované nízkým živým plotem a vybavené klepadly na koberce a sušáky na prádlo. Tato práce se podrobně nezabývá studiem použití konkrétních druhů rostlin v té době. Seznam používaných druhů rostlin v meziválečném období zmiňuje např. ve své disertační práci Křepelková [4].

Architekti se snažili o realizace s co nejmenšími náklady, ale i přesto poskytli nemajetným značné zlepšení jejich životních podmínek.

I když brněnský stavební rozvoj probíhal ve stejné době jako ten pražský, lze objevit rozdíly mezi moravskou a českou metropolí. Praha měla blíže k novým myšlenkám a její architekti poměrně rychle ustanovili značně konkrétní architektonický plán. K tomu velkou měrou přispěla práce teoretika Karla Teigehe, osobnosti, kterou Brno také postrádalo. Naproti tomu brněnští architekti

nebyli svázáni poměrně striktními regulacemi památkové ochrany a byl jim dán k dispozici prakticky celý prostor města. Možná právě proto vzniklo v Brně tolik průlomových projektů [5].

5.1.4.7. *Současný stav funkcionalistických souborů a s tím související zahradně-architektonické formy*

V průběhu dvacátého století prošla většina souborů většími či menšími změnami. Nutno podotknout, že po necelém století existence souborů byly některé úpravy nevyhnutelné. Pouze fasády dvou z pěti řešených souborů spadají pod památkovou ochranu. Původní celistvost souborů byla do značné míry narušena, a to hlavně nejednotnou změnou barvy omítky.

Při výstavbě byly soubory řešeny komplexně jako celek. V dnešní době již centrální vedení celého souboru není samozřejmostí, proto se vytrácí původní jednota. Obyvatelé jednotlivých „vchodů“ často zřejmě cítí potřebu odlišit se od svých sousedů. Do dnešních dnů se také nedochovaly u většiny souborů pro funkcionalismus příznačné ploché střechy. Ty byly nahrazeny střechami valbovými, většinou kvůli špatnému stavu těch původních. Dalších změn si můžeme všimnout u budov, u nichž byly navrženy lodžie nebo pavlače. Jedná se o zasklívání celých těchto prostor nebo alespoň jejich částí za účelem získání nových vnitřních prostor. Z toho je patrné, že se v průběhu let obyvatelé bytů mění a s nimi i požadavky na výměru bytů. V současnosti již řešení minimálního bytu není akutním problémem, jako tomu bylo na začátku dvacátého století, a dochází i ke slučování bytů do jednoho většího. Původně zamýšlená společná zařízení, jako jsou prádelny, jsou dnes většinou nevyužívána.

Z těchto závěrů a z mapování jednotlivých souborů je zřejmé, že přehlednost, jednota a čistota, která byla tolik příznačná pro funkcionalismus, z těchto prostor zcela mizí a je mnohdy nahrazována touhou nájemníků po vymezení se od okolí. Můžeme si také všimnout rozdílů mezi zrekonstruovanými soubory a těmi méně udržovanými. Soubory, které byly rekonstruovány, ztrácejí již zmíněné funkcionalistické hodnoty, ale díky tomu mohou splňovat současné požadavky na bydlení. Oproti tomu například soubor při ulici Vranovská si zachoval až na barvu fasády celistvý funkcionalistický vzhled, ale nachází se ve velmi špatném technickém stavu. Je otázkou, jaký přístup je vhodnější, zda provést v některých případech nepříliš šetrné úpravy, nebo nechat architekturu chátrat.

Dle **Metodiky regenerace obytného vnitrobloku** se „poslání vnitrobloků, které byly původně plánované s funkcí obytnou, v průběhu postupně vytrácí, a to v souladu s nečinností a nezájmem správců a potenciálních uživatelů“ [7].

Tento fakt dle provedených analýz platí i u většiny ostatních typů zástavby a ji obklopujících ploch. Základ současného rozvržení ploch však vychází zcela zřejmě z původního záměru.

Polosoukromý prostor byl v mnoha případech ještě výrazněji oddělen od veřejného dodatečným oplocením. Nejvýraznějším problémem u všech souborů je potřeba zvětšování výměry ploch určených pro parkování aut a s tím spojený úbytek ploch určených pro zeleň. Zvyšuje se tedy podíl zpevněných ploch, s čímž souvisí snižování kvality mikroklimatu.

Plochy s výsadbou dřevin, dříve poskytující příjemnější podmínky pro pobyt, dnes plní pouze doplňkovou funkci. V současnosti téměř neudržovaná výsadba působí nahodile a kompozičně neuspořádaně. Prováděna je zřejmě pouze ta nejnutnější udržovací péče, jako je sekání trávníku a tvarovací řezy u keřů. Z důvodu omezeného prostoru mezi bloky domů je v některých případech výsadba přehuštěná nebo je soustředěna do těsné blízkosti domů. To má negativní dopad na jejich zdravotní stav či vitalitu. Stromy jsou často vysoké s řídkou korunou, častý je i výskyt suchých větví či zhoršená statická stabilita. Zároveň také tvoří clonu, která zabraňuje vniknutí světla do bytů, což působí negativně na obyvatele. U často přestárlých solitérů či skupiny keřů by bylo vhodné provést zmlazovací řez. Po prozkoumání řešených souborů bylo zjištěno občasně použití nevhodných taxonů, které nejsou dostatečně přizpůsobivé podmínkám v uzavřených městských prostorech. V některých případech lze předpokládat částečnou snahu obyvatel o zvelebení alespoň části ploch souborů. Jedná se především o předzahrádky, nahodile umístěné květinové záhony či pouze solitéry v trávníku.

Prostory působí celkově neutěšeným dojmem, mobiliář buď zcela schází, nebo je ve velmi špatném stavu – tvoří ho pouze samostatně a náhodně umístěné lavičky. Naopak přebytečně a bez využití se jeví technické vybavení, navržené již v původních návrzích, jako jsou sušáky na prádlo a klepadla na koberce.

Nemůžeme však říci, že mizení obytné funkce je způsobeno čistě nezájmem potenciálních uživatelů. Naopak můžeme tvrdit, že vnitrobloky zejí prázdnotou kvůli nedostatku příležitostí, které by mohly nabídnout. Obyvatelé nejsou nuceni ani vybízeni k trávení volného času v blízkosti svých obydlí, je tedy vyvinut minimální vztah mezi obyvateli a prostředím, ve kterém žijí. Důvodem mohou být i majetkoprávní vztahy, protože většina těchto souborů a jejich přidružených ploch je ve vlastnictví či správě měst.

5.1.4.8. Východiska pro vlastní zahradně-architektonické řešení

Hodnota funkcionalistických souborů a jejich okolních obytných ploch postupem 20. století do značné míry vymizela. Žádný jednotný styl pro zahradně-architektonickou úpravu v období funkcionalismu nevznikl, avšak venkovní obytný prostor byl vždy součástí návrhu. Tyto realizace byly jednoduché a prostor byl velmi přehledný. Vývoj lidí a jejich potřeb se posunul, ale prostředí obytných souborů zaostalo. Původní obyvatelé těchto souborů měli poměrně stejné životní podmínky, většina z nich byli dělníci pracující v nejbližší továrně, měli toho hodně společného a nijak netoužili

po výrazném odlišení se od okolí. Dnešní lidé mají jiné standardy a chtějí být výjimeční. Proto by se mělo brát v úvahu, že obnovený prostor by měl plnit požadavky pro dnešní a budoucí obyvatele a neměl by se zastavit na počátku svého vzniku. Zároveň však není možné naprosto popřít původní vyjádření. Je tedy nutné najít kompromis, který může zvýraznit hodnotné původní znaky, ale zároveň doplnit prvky potřebné pro současné fungování prostoru.

Důležitým cílem návrhů společných prostor obytných souborů je vytvoření aktivit, vložení funkcí, které vtáhnou obyvatele k jejich využívání. Zde se nabízí myšlenka dánského architekta a urbanisty Jana Gehla, který říká, že lidé se shlukují tam, kde se něco děje [21]. V zahraničí se již setkáváme s příklady souborů, které umožňují obyvatelům trávit společný čas se sousedy, tento fakt je částečně daný mentalitou, ale zároveň i samotným uspořádáním prostorů, které obyvatele přímo vybízí k takovýmto aktivitám. Znamená to tedy, že prostor je důležité upravit tak, aby nabízel více způsobů trávení volného času a tím byl pro obyvatele přitažlivý. Zároveň však jeho náplň musí být jasně vymezená a odpovídající velikosti prostoru. Neznamená to, že celý soubor musí být oplocen, ale měl by být vymezen od okolí nějakým nenásilným prvkem, jako jsou např. předzahrádky, změna dlažby, nápis s názvem souboru. Tyto prvky dávají jasně najevo, že se již nejedná o veřejný prostor, ale o polosoukromý či soukromý. Díky tomu se ostatní lidé, kteří nejsou obyvateli domů, cítí jako návštěvníci a obyvatelé budou cítit výjimečnost svého obytného komplexu [21]. Důležité je tedy vytvořit u obyvatel vztah k místu a vzbudit v nich zájem o kvalitní bydlení. K tomu se v dnešní době začíná čím dál tím více používat metoda participativního plánování, která je pro vytvoření již zmíněného vztahu k místu ideálním řešením.

Z provedených analýz bylo zjištěno, že v současnosti do velkých celků sjednocené plochy bez jasně dané funkce jsou neudržované a minimálně využívány. V návrhu by bylo vhodné podpořit myšlenku větší plochy (avšak pro člověka v přijatelném měřítku), z důvodu zachování historických hodnot (tj. čistoty a jednoduchosti funkcionalismu), ale hlavně z důvodu možnosti navazování nových vztahů mezi obyvateli, které jsou v dnešní době dosti omezené. Nezbytné je ale i vytvoření menších zákoutí, která sice z důvodu přiléhajících vysokých staveb nikdy neumožní úplné soukromí, ale mohou navodit pocit jakéhosi oddělení od okolí. Velmi důležité je zaměřit se na zeleň, na její současný stav a na její regeneraci či úplnou obnovu. Zeleň by měla být kontrastem ke strohosti budov, vnášet do souboru život a zároveň by měla spolu s výtvarnými prvky přispívat k jedinečnosti souboru. Proto je nutné zaměřit se také na výběr vhodných taxonů, které tolerují zhoršené podmínky uzavřených městských prostor. Celková kompozice prostoru je důležitá jak pro její vnímání při pobytu v prostoru, tak i pro pohled shora z vyšších pater domů.

Dále je důležité se zaměřit na rozdílnost aktivit pro různé věkové kategorie, které se v těchto obytných souborech střídají. Ale také je nutné brát v úvahu, že se jedná o obytný prostor, proto je

nezbytné počítat spíše s klidnějšími aktivitami, které by obytnou funkci nenarušovaly. To vše musí být citlivě doplněno provozními prvky.

Tyto základní požadavky musí být sladěny s ostatními pevně danými faktory, jako jsou mikroklimatické podmínky, tvar a velikost souboru, a jinými, které budou podrobně rozebrány v kapitole

6.1. Analýzy vybraného obytného souboru z období 20–30 let 20. stol.

To vše musí tvořit kompozičně harmonický celek, s převažující pobytovou funkcí, kde jsou dokonale sladěny vegetační, výtvarné, provozní, programové či technické prvky v kombinaci s pozůstatky kvalit původního záměru.

6. NÁVRHOVÁ ČÁST

6.1. Analýzy vybraného obytného souboru z období 20–30 let 20. stol.

Pozn.: Doprovodné mapy a tabulky k analýzám jsou vloženy na konci kapitoly.

6.1.1. Poloha ve struktuře města a vazba na okolí

Řešené území se nachází v Jihomoravském krajském městě Brně v městské části Zábřovice, která leží severovýchodně od historického centra Brna. Území je od centra vzdušnou čarou vzdáleno 1,7 km a je ohraničeno ulicemi Vranovská, Trávníčkova, Jana Svobody a Zubatého. Vranovská ulice patří k frekventovanějším komunikacím s možností využití MHD.

Obytný soubor leží uprostřed zástavby s polyfunkčním využitím. Je obklopen obytnou zástavbou (jedná se především o starší blokovou zástavbu domů s vnitřním dvorem nebo o zástavbu domů, lemujících komunikaci). Dále se v blízkosti řešeného souboru nachází veřejné budovy: školy (základní, mateřská, střední zdravotnická, vyšší škola zdravotnická, střední škola umění a základní umělecká škola), finanční úřad, budova Ředitelství Hasičského záchranného sboru a další obchody a firmy. Východně od souboru za řekou Svitavou se nachází průmyslové plochy a železnice, dále klášter premonstrátů, vojenská nemocnice a koupaliště Městské lázně.

Co se týče městské zeleně, v blízkosti tohoto obytného souboru se severozápadně ve vzdálenosti 450 m od bytového souboru nachází park s názvem Schreberovy zahrádky, který je určen pro relaxaci místních obyvatel. 1,2 km západně od souboru se nachází také nejznámější brněnský městský park Lužánky [78].

6.1.2. Historické souvislosti

Historie vzniku řešeného obytného souboru je popsána v kapitole 5.1.4.2.

6.1.3. Postavení vnitrobloku v rámci územního plánu

Důležitým faktem pro tuto práci je, že *OÚPR MMB* (Odbor územního plánování a rozvoje Magistrátu města Brna) „se od roku 2009 zabývá projektem ‘Revitalizace vnitrobloků’. Cílem projektu je nalezení optimálního postupu při úpravách veřejně přístupných vnitrobloků za účelem jejich efektivnějšího využívání pro funkce související s bydlením (kvalitní veřejně přístupné plochy zeleně pro rekreaci, dopravní obsluha, parkování apod.)“ [66].

Dle **Územního plánu města Brna** [79] zpracovaného k datu 13. 10. 2014 spadá řešené území do kategorie BB – bydlení v bytových domech. Okolní plochy jsou určeny např. jako plochy smíšené, plochy určené pro školství vč. vědy a výzkumu, plochy průmyslové nebo plochy pro služby charakteru výroby či plochy zeleně. Jak již bylo zmíněno, jedná se tedy o čtvrť s polyfunkčním využitím.

Z **Územně analytických podkladů 2012**, konkrétněji z Rozboru udržitelného rozvoje území v textové části Bydlení je zřejmé, že řešené území spadá do oblastí „*substandardního bydlení navázaného převážně na staré průmyslové zóny*“ [67]. Součástí této kapitoly je zpracovaná SWOT analýza, která naznačuje, že jako ohrožení jsou vnímány „*vznikající problémové lokality v oblasti bydlení (kumulace sociálně slabších obyvatel). Dochází tak k devastaci bytového fondu a snižování kvality obytného prostředí*“ [67]. Terénní průzkum dokazuje, že řešené území je právě tímto ohroženo.

6.1.4. Informace o obyvatelích souboru a majetkoprávní vztahy

Z terénního průzkumu a jiných zdrojů (viz kapitola 6.1.3.) bylo zjištěno, že tato oblast je obydlená převážně sociálně slabšími lidmi a početnou romskou komunitou [68]. Z terénního průzkumu lze také předpokládat, že v tomto obytném souboru žijí všechny věkové kategorie. Z důvodu omezeného rozsahu této práce nebyl proveden detailnější sociologický průzkum tohoto souboru.

V řešeném území se nachází parcely s číslem:

- 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063 s druhem pozemku – zastavěná plocha a nádvoří, na těchto parcelách se nachází objekty určené k bydlení
- 1065/2 s druhem pozemku – zastavěná plocha a nádvoří, jedná se o stavbu technického vybavení
- 1066, 1067, 1065/1 s druhem pozemku – ostatní plocha a způsobem využití – zeleň

Všechny tyto pozemky jsou ve vlastnictví Statutárního města Brna [69].

6.1.5. Přírodní podmínky

6.1.5.1. Klimatické podmínky

Většina území Brna spadá dle Quitta do teplé klimatické oblasti T2, která je typická dlouhým teplým a suchým létem, krátkým přechodným obdobím jara a podzimu a mírně teplou a suchou zimou

s krátkým trváním sněhové pokrývky. Brno se nachází v rozmezí nadmořských výšek 190–479 m n. m. Průměrná teplota vzduchu je 8,4 °C a průměrný úhrn srážek dosahuje 509 mm [74].

6.1.5.2. Geomorfologické členění

Území patří do Hercynského systému a subsystému s názvem Hercynské pohoří. Dále spadá do provincie Česká vysočina, Česko-moravské subprovincie a Brněnské vrchoviny [70].

6.1.5.3. Geologické podmínky

Brno spadá do soustavy Českého masivu. Řešené území v části Brna Zábřdovice leží převážně na kvartérních nezpevněných sedimentech haldy a navážky. V okolí se v oblasti řeky nachází nivní sedimenty a dále spraš a sprašová hlína či vápnatý jíl, místy s polohami písků [71].

6.1.5.4. Pedologická skladba podkladu

V oblasti řešeného území se nachází půdní typ antropozem, jedná se o půdu vytvořenou člověkem. V oblasti řeky se nachází fluvizem modální, která je typickým půdním typem právě v nivách řek a potoků. Do této oblasti taky velmi výrazně zasahuje hnědozem modální, tvořící se na spraších [72].

6.1.5.5. Hydrologické podmínky

„*Převážná část města Brna, téměř 2/3 celkové rozlohy, je odkanalizována jednotným systémem, kam jsou odváděny splaškové vody. Srážkové vody jsou odváděny samostatnou kanalizací přímo do toku řek*“ [73].

V blízkosti (cca 200 m) řešeného souboru protéká řeka Svitava, ta se poté vlévá do Svratky [73].

6.1.6. Charakteristika zástavby

Řešený obytný soubor má tvar obdélníku, který je v rozích otevřený, a tím je tedy volně přístupný. Velikost vnitrobloku je 3472 m² a velikost stran je 46 x 77 m. Výška zástavby s pěti podlažími je 15 m. Aby byly splněny optimální požadavky na oslunění či provětrání vnitrobloku, je optimální poměr výšky a šířky zástavby bloku 1 : 2,5 [7]. Tento vnitroblok má šířku 46 m a výšku zástavby 15 m poměr je tedy 1 : 3. Orientace ke světovým stranám je odlišná, dva domy jsou orientovány na východ–západ a další dva na sever–jih. U domů orientovaných na sever–jih je po celý den na severních stranách stín. Terén je zde mírně nakloněný (jedná se o převýšení přibližně 1 m).

Pro zjištění přesnějších informací ohledně tepelných poměrů, vzdušné vlhkosti a provětrání, přehřívání atd. je nutné provádět různá měření na místě. Avšak pro tuto práci jsou použity poznatky

vycházející z **Metodiky regenerace obytného vnitrobloku**, které říkají, že jižní expozice vnitrobloku je nejdéle osluněná, a je tak nejteplejší částí, severní expozice je naopak stále zastíněná a je také nejchladnější, východní expozice je typická ranním sluncem a vyskytuje se zde největší srážkový stín, západní expozice má nejvíce odpoledního slunce a největší množství srážek v závislosti na převládajícím větru [7].

6.1.7. Členění vnitrobloku

Prostor vnitrobloku není rozdělen na menší části. Jedná se o jednolitou plochu, která je přístupná ze všech přilehlých domů a z ulic je možné vstoupit do prostoru ze třech rohů, čtvrtý je oplocen.

6.1.8. Dopravní přístupnost a provoz vnitrobloku

Dopravní přístupnost zajišťuje nezpevněná neudržovaná cesta. V současné době zde parkují auta, avšak pouze na travnaté ploše a v omezeném množství. Prostor pro parkování není uzpůsoben. Parkovací plochy se nachází z vnější části vnitrobloku anebo podél komunikace.

6.1.9. Současné využívání

V současnosti tento vnitroblok obyvatelé využívají minimálně. Jsou zde náhodně rozmístěny kontejnery a na nezpevněných plochách parkují auta. Nenachází se tu žádné lavičky, odpadkové koše ani dětské hřiště.

6.1.10. Podíl a lokalizace zpevněných ploch, ploch zeleně a vedení podzemních inženýrských sítí

Ve vnitrobloku se nachází pouze jedna již zmíněná nezpevněná cesta, zbytek plochy zabírá rostlý terén, který je však nevhodně uzpůsoben.

Inženýrské sítě se v tomto prostoru nenachází, jsou vedeny na vnější straně vnitrobloku pod komunikací. Ochranná pásma se tedy nemusí brát na vědomí, pouze při úpravě vnějších předprostorů, kde je možné narazit na inženýrské sítě.

6.1.11. Inventarizace dřevin a dendrologický potenciál vnitrobloku

Kompozice vegetačních prvků řešeného území je zcela nahodilá. Není zde známka jakéhokoli záměru či možného původního uspořádání.

Plochy můžeme rozdělit do dvou skupin:

1. plochy s doprovodnou zelení, vyskytující se na vnějších stranách bloku

Nachází se zde druhy např.: *Tilia platyphyllos*, *Tilia cordata*, *Picea pungens*, *Prunus avium*, *Picea abies*, *Ribes alpinum*, *Symphoricarpos albus* a další. Převažuje zde druh *Ribes alpinum*, který lemuje většinu plochy jako stříhaný živý plot.

2. plocha uvnitř vnitrobloku s původní obytnou funkcí

Dřeviny uvnitř vnitrobloku jsou nejčastěji umístěny v těsné blízkosti domů. Prostor uprostřed je travnatý. Na okraji pod stromy je výjimečně vysázena např. trvalka *Stachys byzantina* nebo *Yucca filamentosa*. Nachází se zde např. *Juglans regia*, *Larix decidua*, *Malus* sp., *Sorbus aucuparia* a další.

V celém řešeném území se vyskytuje celkem 74 jedinců. Z toho je 35 stromů a 39 keřů. Nejvíce zastoupeným druhem je *Tilia platyphyllos* (6), která se nachází v severozápadním rohu souboru, dále to je *Juglans regia* (4), zastupující větší část soliterních stromů vnitrobloku nebo *Larix decidua* (3) stojící v těsné blízkosti u jednoho z domů.

Sadovnická hodnota – nejvíce jedinců má sadovnickou hodnotu 4 (18), zbytek pak má sadovnickou hodnotu 3 (17).

Věkové stadium – převažují jedinci s věkovým stadiem 4 (15), dále pak 3 (14), zbytek se nachází ve stadiu 2 (6).

6.1.11.1. Dendrologický potenciál

V tomto souboru se nachází poměrně hodně mladých stromů, které se ještě výrazně nepodílí na aktuální kompozici. Část těchto jedinců již v těchto raných stádiích trpí nedostatkem prostoru a jiných omezení, jež mají velký vliv na jejich vývoj. Nachází se zde mladí jedinci se špatně vyvinutou korunou, suchými větvemi či poškozeními na kmeni. Druhá část mladých jedinců se nachází v dobrém stavu, avšak je z kompozičních důvodů zcela nevhodně umístěna v blízkosti domů. Dřeviny tak tvoří pohledovou bariérou a zároveň jsou omezovány nevhodnými podmínkami, jejichž důsledky se mohou projevit později. Některé vzrostlé dřeviny mají sníženou vitalitu, zhoršenou statickou stabilitu a suché větve v korunách. Jiné jsou v přijatelném stavu, avšak opět může být problémem jejich umístění v prostoru.

V celém vnitrobloku jsou viditelné nedostatky v péči, které neumožňují dřevinám perspektivní vývoj v již tak omezených podmínkách uprostřed zástavby. V novém návrhu řešeného území se bude uvažovat o náhradě většiny jedinců, jak z důvodu estetického, tak i zdravotního. Je nutné zvolit dřeviny přiměřené velikosti vnitrobloku, důležitý je také výběr odolnějších taxonů, které budou lépe snášet omezené podmínky.

Poloha ve struktuře města a vazba na jeho okolí

Legenda

- řešený soubor
- hranice brněnské části Zábředovice
- 1 park Lužánky
- 2 Schreberovy zahrádky
- železnice
- řeka Svitava
- plocha průmyslu
- 1 Fakultní nemocnice Brno
- 2 Vojenská nemocnice Brno
- supermarket
- koupaliště
- základní škola
- střední škola
- vyšší odborná škola
- Mendelova univerzita v Brně
- okolní části Brna
- zastávka MHD
- pás zahrad
- veřejná zeleň

0 1,5 3 4,5

● Lokalizace řešeného souboru v rámci Brna

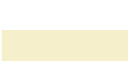

100 m

Mapy č. 1: Poloha ve struktuře města a vazba na jeho okolí

Využití ploch, provozní tahy

Legenda

- budova
- nezpevněná komunikace uvnitř souboru
- parkoviště
- pěší komunikace
- vnitřní společná obytná plocha
- plochy určené pro předzahrádky
- ostatní zeleň
- hlavní tahy vozidel
- hlavní pěší tahy
- hlavní vchody do budov
- vedlejší vchody
- přechod
- hranice řešeného území

1:500

Mapa č. 2: Využití ploch, provozní tahy

Technické prvky, inženýrské sítě

Legenda

- budova
- nezpevněná komunikace uvnitř souboru
- parkovací místa
- pěší komunikace
- schody ke vchodu
- kontejner
- pouliční osvětlení
- dopravní značka
- sloup trolejového vedení
- telefonní budka
- oplocení
- hranice řešeného území
- kabely nízkého napětí – E.ON
- plynovod NTL
- sdělovací a optické kabely
- vodovod
- kabely veřejného osvětlení
- převěsy – DPMB
- kabely nízkého napětí – DPMB
- kabely nízkého napětí – E.ON
- transformační stanice
- rozvaděč veřejného osvětlení
- telekomunikační rozvaděč
- rozvaděč trolejbusové sítě

1:500

Mapa č. 3: Technické prvky, inženýrské sítě

Inventarizace dřevin

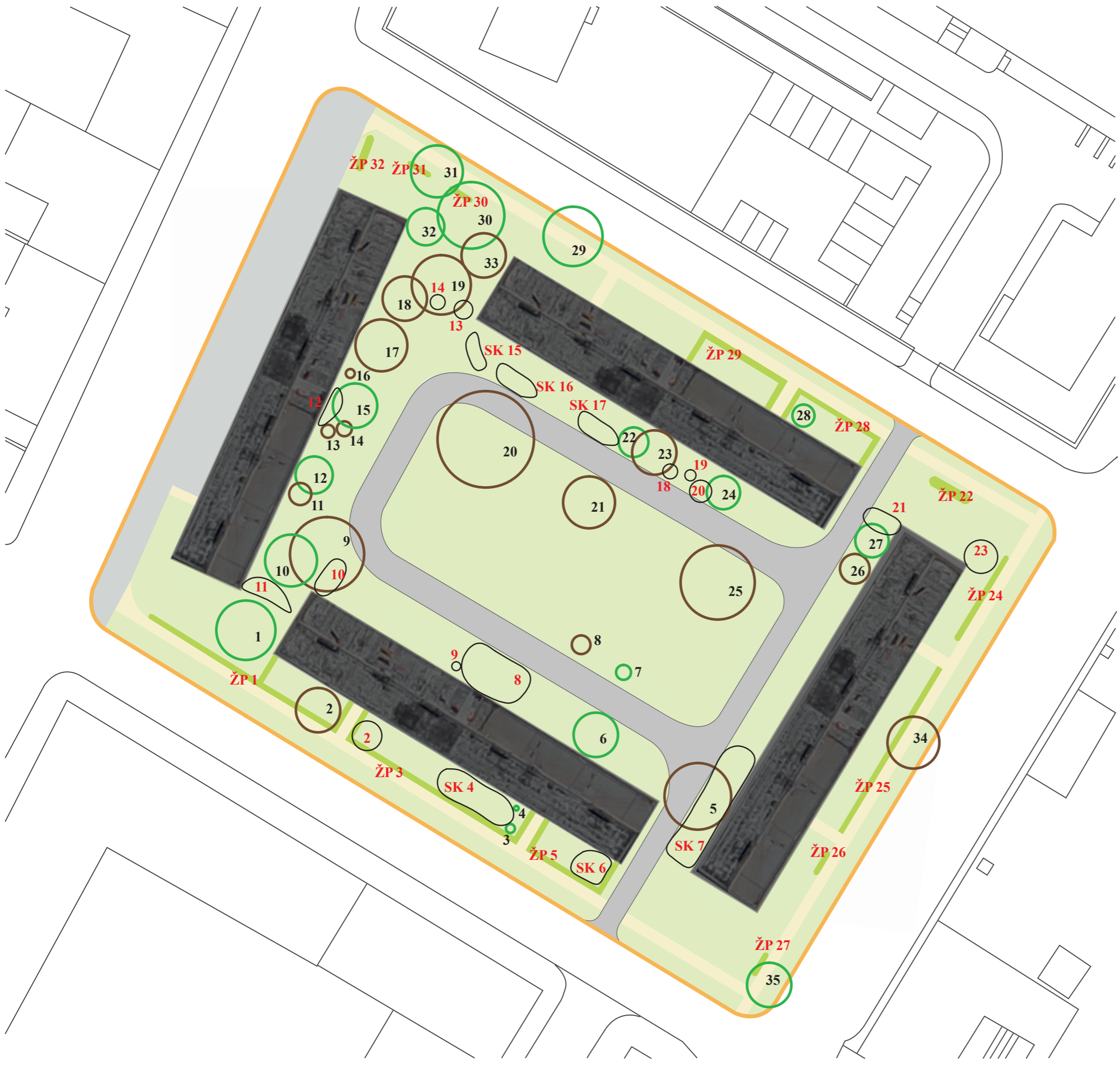
Legenda

- budova
- nezpevněná komunikace uvnitř souboru
- parkoviště
- pěší komunikace
- travnatá plocha
- tvarovaný živý plot
- strom sadovnické hodnoty 3
- strom sadovnické hodnoty 4
- 1** číslo stromu
- 2** číslo keře
- ŽP 1** číslo živého plotu
- SK 4** číslo skupiny keřů
- keř / skupina keřů
- hranice řešeného území

1:500

Mapa č. 4: Inventarizace dřevin

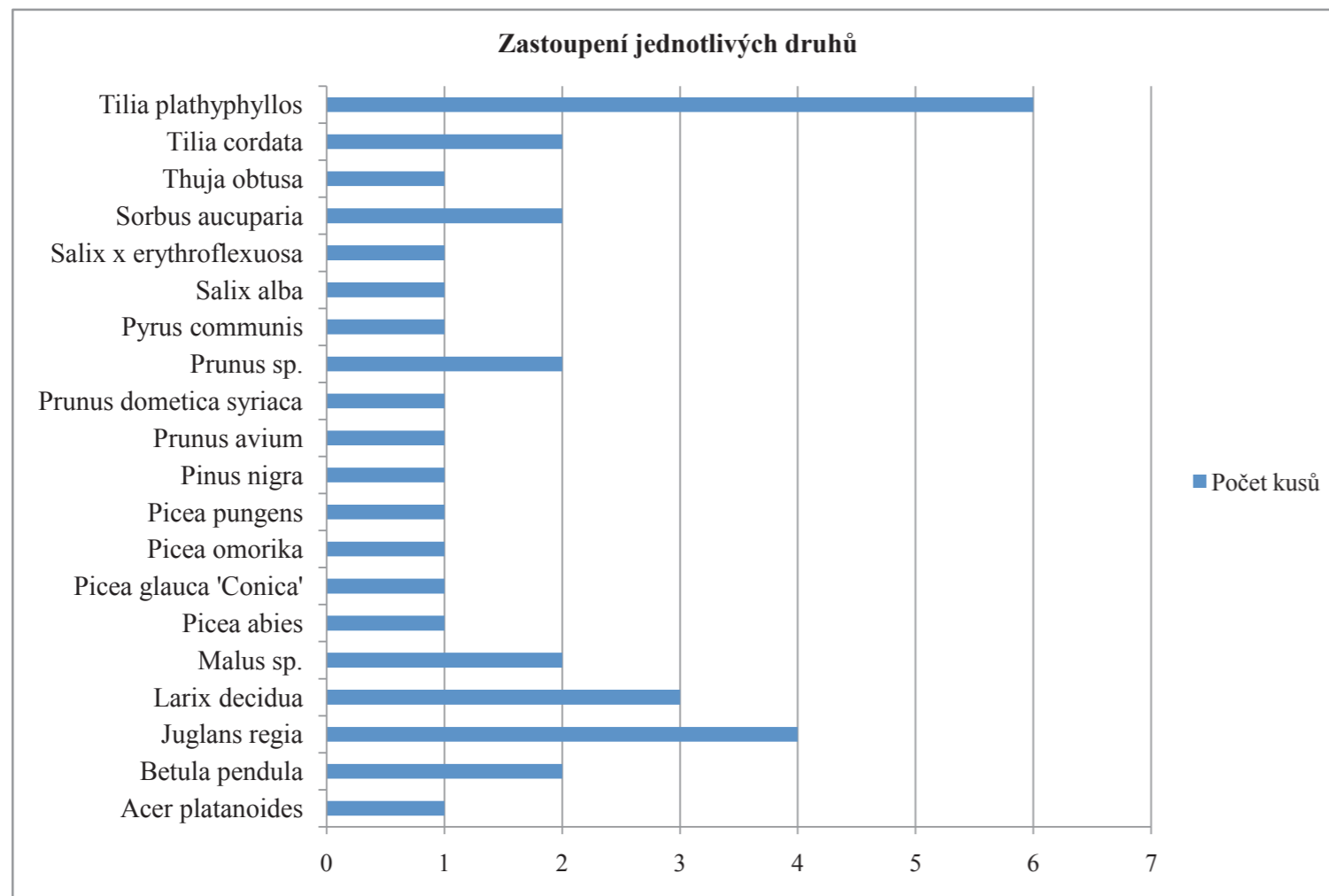

Zkratka VP	Pořadové číslo VP	Pořadové číslo jedince	Název taxonu	Počet kusů	Pěstební stav	Průměr kmene (cm)	Obvod kmene (cm)	Výška nasazení koruny (m)	Výška taxonu (m)	Výška koruny (m)	Šířka koruny (m)	Zápoj	Plocha (m ²)	Věkové stadium	Vitalita	Zdravotní stav	Poškození kmene	Poškození koruny	Výskyt hnilob a dutin	Výskyt such.v.	Sníž. st. stav	Sadov. hodnota	Celkový potenciál	Poznámka
		1	<i>Prunus avium</i>	1	N	35	106	1,2	7	5,8	8			4	3	2	2	1	3	1	2	3	velká dutina na kmeni	
		2	<i>Picea abies</i>	1	N	25	82	1,5	12	10,5	6			4	3	2	1	2	0	1	0	4		
		3	<i>Picea glauca</i> 'Conica'	1	N	5	16	0,1	0,6	0,5	0,6			2	2	1	0	1	0	0	0	3		
		4	<i>Picea pungens</i>	1	N	7	22	0,3	1,8	1,5	1,2			3	3	2	0	2	0	1	1	3		
		5	<i>Betula pendula</i>	1	N	28	88	2	15	13	9			4	3	2	1	1	0	2	2	4		
		6	<i>Betula pendula</i>	1	N	4	13	0,5	5	4,5	6			2	3	2	0	1	0	0	2	3	dvojkmen	
		7	<i>Sorbus aucuparia</i>	1	N	7	22	1,8	5,5	3,7	2			2	2	1	1	1	0	0	0	3		
		8	<i>Sorbus aucuparia</i>	1	N	8	25	1,8	5	3,2	2,5			2	3	2	1	0	0	0	2	4	výmladky	
		9	<i>Juglans regia</i>	1	N	45	141	5	18	13	10			4	4	2	1	1	0	1	2	4	tłaková vidlice	
		10	<i>Tilia platyphyllos</i>	1	N	35	109	0,7	9	8,3	7			4	2	1	1	1	0	0	1	3		
		11	<i>Larix decidua</i>	1	N	8	25	1,5	5	3,5	3			3	2	2	0	1	0	2	0	4		
		12	<i>Pinus nigra</i>	1	N	14	44	1,8	10	8,2	5			3	2	1	0	1	0	0	0	3		
		13	<i>Larix decidua</i>	1	N	6	19	1,5	8	7,5	1,5			3	4	2	0	1	0	0	2	4		
		14	<i>Larix decidua</i>	1	N	7	23	1,5	10	8,5	2			3	3	3	1	3	0	1	3	4	chybí terminál	
		15	<i>Malus sp.</i>	1	N	22	70	0,9	7,5	6,6	6			3	2	1	1	0	1	0	1	3	tłaková vidlice	
		16	<i>Acer platanoides</i>	1	N	6	19	1,5	4	2,5	1,2			2	2	3	1	3	1	1	2	4		
		17	<i>Juglans regia</i>	1	N	35	110	5	17	12	7			4	4	3	1	2	1	1	3	4		
		18	<i>Tilia platyphyllos</i>	1	N	40	125	1,7	15	13,3	6			4	2	3	0	3	0	0	2	4	tłaková vidlice, část odstraněná	
		19	<i>Tilia platyphyllos</i>	1	N	35	110	6	14	9	8			3	2	1	0	0	0	0	1	4		
		20	<i>Juglans regia</i>	1	N	60	188	2	18	23	13			4	3	2	0	1	2	1	2	4	tłaková vidlice	
		21	<i>Pyrus communis</i>	1	N	45	141	1,5	10	8,5	7			4	3	2	1	1	2	1	1	4		
		22	<i>Prunus domestica syriaca</i>	1	N	22	70	0,5	6	5,5	4			3	2	1	0	0	0	0	1	3	průměr a obvod kmene měřeno v 50 cm	
		23	<i>Picea omorika</i>	1	N	20	63	0,5	12	11,5	6			3	2	1	0	1	0	0	0	4		
		24	<i>Malus sp.</i>	1	N	17	53	2	6,5	4,5	4,5			3	2	1	0	0	0	0	1	3		
		25	<i>Juglans regia</i>	1	N	23	72	3	14	11	10			4	3	2	1	1	2	2	1	4		
		26	<i>Salix alba</i>	1	N	10	31	0,8	4,5	3,7	4,5			2	3	3	0	1	0	0	3	4	výmladky	
		27	<i>Salix x erythroflexuosa</i>	1	N	25	78,5	1,5	6,5	5	4			3	3	3	0	3	1	0	2	3	tłaková vidlice, část odstraněná	
		28	<i>Thuja obtusa</i>	1	N	20	63	0,2	5	4,8	1,5			3	2	1	0	1	0	0	0	3		
		29	<i>Tilia platyphyllos</i>	1	N	30	94	5	18	13	8			4	3	1	1	1	1	1	0	3		
		30	<i>Tilia platyphyllos</i>	1	N	25	78	4	20	16	9			4	3	1	0	0	0	1	0	3		
		31	<i>Tilia platyphyllos</i>	1	N	35	110	5	16	11	7			4	3	1	1	0	1	1	0	3		
		32	<i>Prunus sp.</i>	1	N	30	94	1,8	10	8,2	6			4	3	2	1	2	1	1	1	4		
		33	<i>Prunus sp.</i>	1	N	17	53	1,8	14	12,2	5			3	3	1	1	0	0	0	0	3		
		34	<i>Tilia cordata</i>	1	N	25	79	0,8	12	11,2	7			3	2	2	1	2	1	0	1	4	tłaková vidlice, část odstraněná, výmladky	
		35	<i>Tilia cordata</i>	1	N	30	94	4	13	9	6			4	3	2	1	1	2	1	0	3		

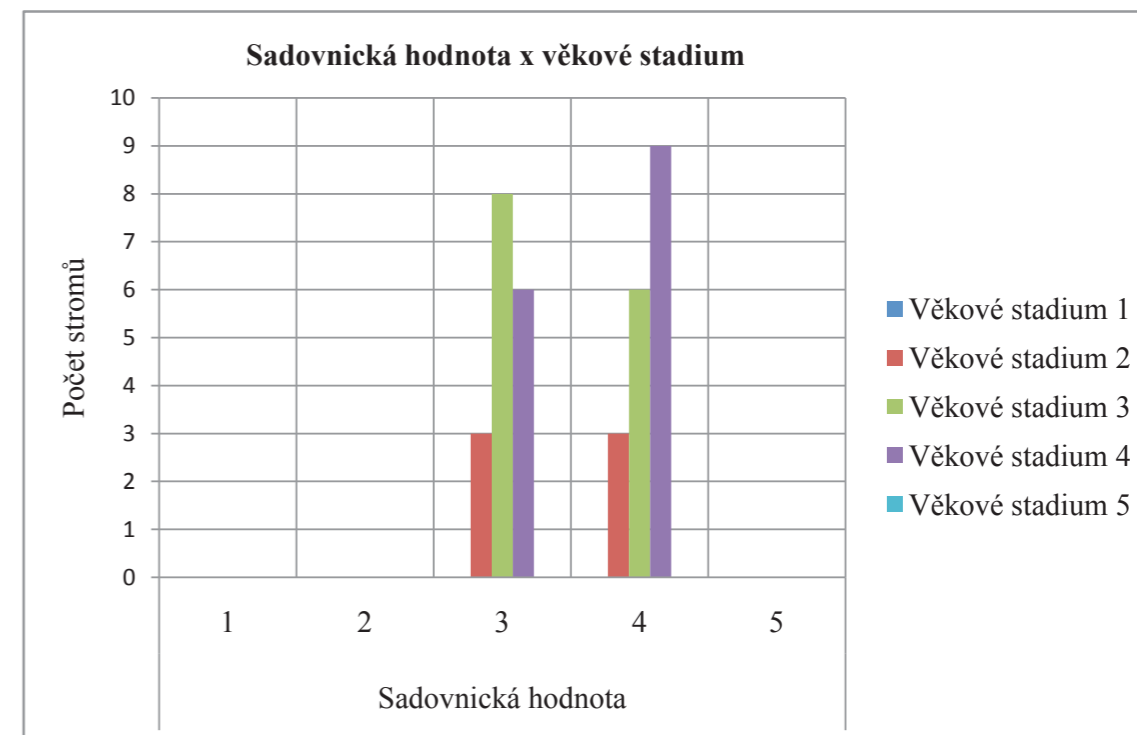
Tabulka č. 1: Inventarizace stromového patra

Pořadové číslo VP	Pořadové číslo jedince																	
			Střední výška (m)	Plocha (m ²)	Horizontální zápoj	Zastoupení v %	Výška jedince (m)	Šířka jedince (m)	Pěstební tvar	Sadovnická hodnota	Délka živého plotu (m)	Šířka živého plotu (m)	Úplnost	Vhodnost druhového složení	Celkový potenciál	Poznámka		
ŽP 1		<i>Ribes alpinum</i>	1	33					T		34	0,8	1	1	1			
	2	<i>Syringa vulgaris</i>					5	4	N	2								
ŽP 3		<i>Ribes alpinum</i>	1	35					T		36	0,8	1	1	1			
ŽP 3		<i>Symphoricarpos albus</i>																
SK 4		<i>Hibiscus siriacus</i>	0,9	42	R	25												2
SK 4		<i>Buxus sempervirens</i>				20												
SK 4		<i>Juniperus sabina</i>				20												
SK 4		<i>Rosa sp.</i>				35												
ŽP 5		<i>Ribes alpinum</i>	1	16					T		21	0,8	1	1	1			
SK 6		<i>Rosa sp.</i>	1,25	14	R	60												2
SK 6		<i>Mahonia aquifolium</i>				40												
SK 7		<i>Syringa vulgaris</i>	2	83	Z	50												2
SK 7		<i>Symphoricarpos albus</i>				10												
SK 7		<i>Spiraea vanhouttei</i>				30												
SK 7		<i>Philadelphus coronarius</i>				10												
	8	<i>Kerria japonica</i>					3,5	8	N	2								
	9	<i>Sambucus nigra</i>					3	1,2	N	3								nálet
	10	<i>Syringa vulgaris</i>					1,5	3,5	N	2								
	11	<i>Syringa vulgaris</i>					3	4	N	2								
	12	<i>Philadelphus coronarius</i>					1,5	3	T	2								
	13	<i>Sambucus nigra</i>					3,5	2,5	N	3								
	14	<i>Sambucus nigra</i>					3,5	2	N	3								
SK 15		<i>Ligustrum vulgare</i>	5	8,5	Z	100												2
SK 16		<i>Ligustrum vulgare</i>	5	13,5	Z	100												2
SK 17		<i>Ligustrum vulgare</i>	5	14	Z	100												
	18	<i>Rosa canina</i>					2,5	2	N	2								
	19	<i>Buxus sempervirens</i>					1,6	1,5	N	2								
	20	<i>Rosa canina</i>					4,5	3	N	2								
	21	<i>Sambucus nigra</i>					4	3	N	2								
ŽP 22		<i>Spiraea vanhouttei</i>	1,7	9,3					T		6,2	1,5	1	1	2			
	23	<i>Sambucus nigra</i>					6,5	4,5	N	2								
ŽP 24		<i>Ribes alpinum</i>	1	10,5					T		13	0,8	2	1	2			
ŽP 25		<i>Ribes alpinum</i>	1	21					T		26	0,8	2	1	2			
ŽP 26		<i>Ribes alpinum</i>	1	2,4					T		3	0,8	2	1	2			
ŽP 27		<i>Ribes alpinum</i>	1	3,2					T		4	0,8	1	1	2			
ŽP 28		<i>Ribes alpinum</i>	1	17					T		20	0,8	1	1	1			
ŽP 29		<i>Ribes alpinum</i>	1	15					T		20	0,8	1	1	1			
ŽP 30		<i>Ribes alpinum</i>	1	2,4					T		3	0,8	2	1	2			
ŽP 31		<i>Ribes alpinum</i>	1	2,4					T		3	0,8	1	1	2			
ŽP 32		<i>Spiraea vanhouttei</i>	1,3	5					T		5	1	1	1	3			

Tabulka č. 2: Inventarizace keřového patra

Graf č. 1: Zastoupení jednotlivých druhů

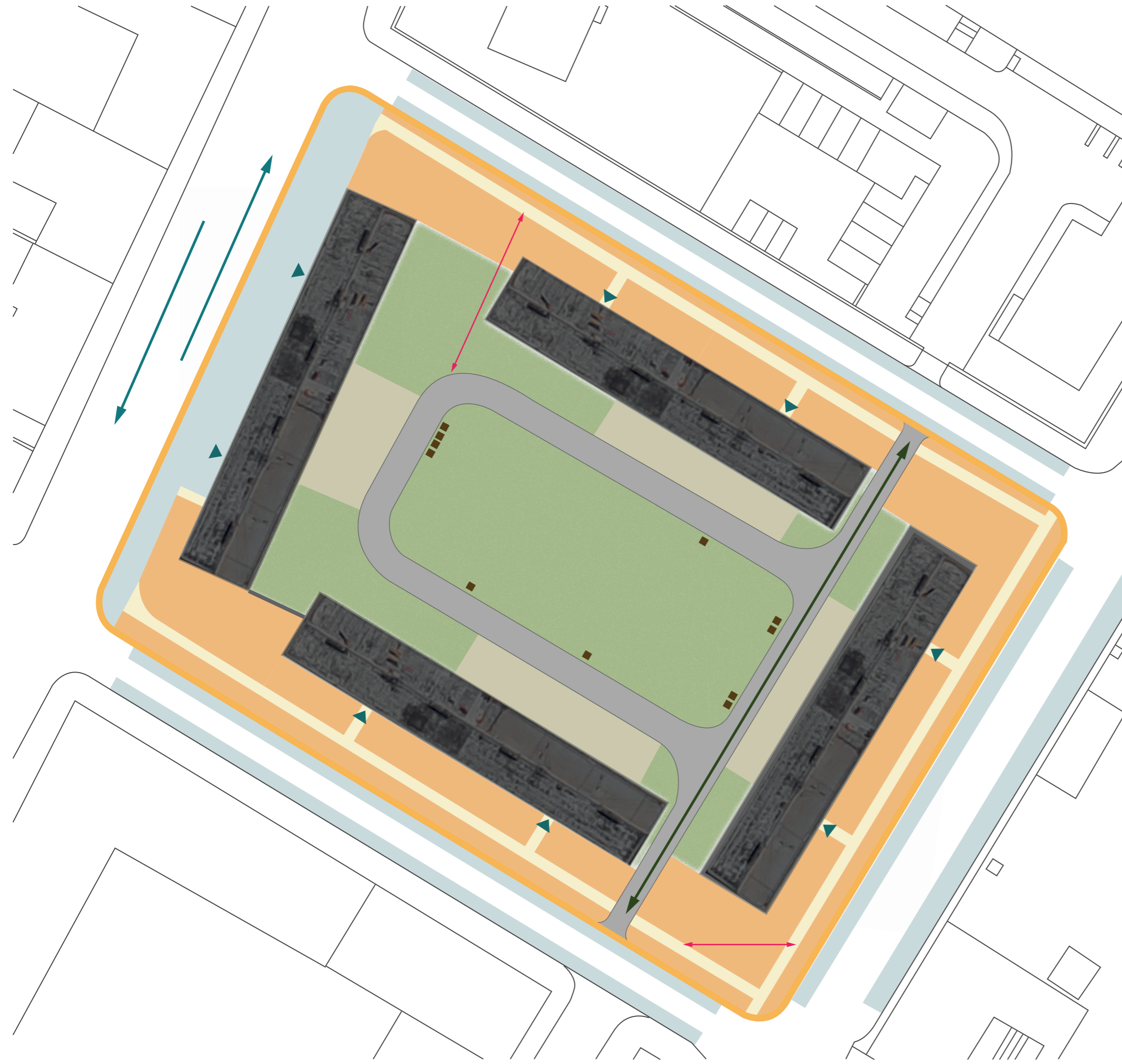

Graf č. 2: Sadovnická hodnota x věkové stadium

		Sadovnická hodnota				
		1	2	3	4	5
Věkové stadium	1					
	2					
	3	11			9	
	4					
	5	6			9	

Tabulka č. 3: Vyhodnocení dendrologického potenciálu

Pozitiva a negativa v řešeném území

- Legenda**
- hranice řešeného území
  - Negativa:**
  - budovy vyžadující rekonstrukci
  - komunikace ve špatném stavu
  - nevyužívaná a neudržovaná vnitřní plocha souboru
  - nevhodné stání aut uvnitř souboru na nezpevněném trávníku
  - celá plocha znečištěná odpadky
  - rušná komunikace / hluk
  - vyšlapané pěšiny v trávníku
  - náhodně umístěné kontejnery s nestálým místem
  - hlavní vchody – není zajištěn bezbariérový vstup
  - nemožnost vstupu do vnitrobloku z hlavní ulice
  - Pozitiva:**
  - historicky hodnotné budovy
  - velké množství parkovacích míst kolem souboru
  - pěší komunikace kolem celého souboru
  - plocha s potenciálem kvalitního obytného prostoru uprostřed města
  - možnost příjezdu záchranných vozidel do vnitrobloku

1:500

Mapa č. 5: Pozitiva a negativa v řešeném území

6.2. Vlastní zahradně-architektonický návrh

Obr. č. 15: Úvodní perspektiva

Charakteristika zahradně-architektonického návrhu

V této kapitole je zpracována studie obnovy vnitrobloku obytného souboru v Brně při ulici Vranovská. Cílem tohoto řešení bylo vytvořit příjemný pobytový prostor pro obyvatele souboru k odpočinku a rozvíjení mezilidských vztahů.

Koncept řešení

Cestou k tomu bylo vytvoření přehledného prostoru, který vychází z původního Poláškovy návrhu. V návrhu převládá čistota, jednoduchost a pravidelnost geometrických tvarů. Stejně jako Polášek narušil přísnou ortogonalitu souboru orientací jednoho z domů rovnoběžně s ulicí, je i zde pravidelnost narušena mírným natočením celé kompozice. Vychází z orientace již zmíněného domu pomocí protínajících se linií. Tuto geometrickou kompozici částečně rozbíjí také výsadba dřevin, která je většinou nepravidelná, až na stromořadí v severozápadní části vnitrobloku, které tak tvoří přechod mezi vnitřní a vnější výsadbou.

Celá plocha vnitrobloku je rozdělena na oddělené menší části, které umožňují odlišné aktivity a jsou určeny pro věkově i početně rozdílné skupiny (viz Schéma č. 17). Při navrhování funkcí těchto menších ploch bylo důležité nabídnout obyvatelům možnost jak aktivního, tak pasivního odpočinku, pokud možno v oddělených prostorech. Automobilové dopravě není vjezd do areálu povolen, což zvyšuje kvalitu ovzduší ve vnitrobloku a také bezpečnost. Vjezd automobilů záchranných sborů je možný po dvou komunikacích procházejících napříč blokem. Parkovací místa pro 18 vozidel jsou vytvořena na ulici Vranovská a další stání je možné na ostatních přiléhajících komunikacích. V případě potřeby většího počtu parkovacích míst je možné řešit využití v současnosti prázdných městských pozemků vzdálených cca 50 m od souboru při ulici Jana Svobody.

Charakteristika jednotlivých částí

Centrální společný prostor

Přehledná travnatá plocha propojuje ostatní prostory souboru. Je na ní vidět ze všech stran a vybízí k posezení na trávě či k různým hrám jako je frisbee nebo kopaná.

Polosoukromý prostor

Jedná se o plochy na okraji centrálního trávníku. Grilovací koutek, dětské hřiště, kopec a parket nabízejí vhodný prostor pro rozličné aktivity menších skupin. Hřiště a kopec jsou navrženy hlavně pro mladší generace. Parket a grilovací koutek slouží k trávení kvalitního času s rodinou nebo přáteli.

• Grilovací koutek

Grilovací koutek obklopený výsadbou stromů bude vytvářet příjemný krytý prostor. Grilovat bude možné na dvou grilech, v blízkosti nichž je umístěno posezení s lavičkami a stolem.

• Dětské hřiště

Z důvodu zachování klidné zóny obytného souboru je toto hřiště určeno pouze pro předškolní děti. Při navrhování dětského hřiště bylo nutné vycházet z jejich potřeb. Jsou navrženy takové herní prvky, které rozvíjí převážně představivost a tvořivost. Použity jsou prvky jako pískoviště, houpačky, most s klouzačkou, pružiny, obruče k probíhání spojující travnatou plochu se samotnou plochou hřiště z EPDM. Dítě si může z naznačených prvků samo ve své fantazii dotvořit, co daný prvek znamená, např. obruče k probíhání můžou připomínat hada, housenku, tunel. Tyto prvky jsou doplněny lavičkami pro maminky (viz Mapa č. 7).

Schéma č. 17: Grafické znázornění hlavní ideje

• Kopec

Touto modelací terénu je také narušena geometrická pravidelnost. Kopec slouží k odpolednímu odpočinku mládeže. Mohou si zde lehnout nebo sednout a zároveň mohou pozorovat centrální plochu. Díky tomuto kopci působí na něj navazující terasa uzavřeněji. Při konání společných akcí na terase může kopec sloužit také jako hlediště. V nejvyšším bodě dosahuje výšky 1,5 m od centrální plochy.

• Parket

Parket bude sloužit jak k setkávání menších skupin (např. rodina, přátelé), tak i k pořádání větších akcí pro obyvatele souboru. Je možné ho využít například jako taneční parket, podium pro divadlo, hry a další aktivity (viz Mapa č. 8).

„Soukromější“ odpočinkový prostor

Tyto plochy se nacházejí u vstupů do domů po obvodu dvora a jsou určeny hlavně nájemníkům přilehlých vchodů. Jedná se o terénním předělem (30 cm) a záhonem oddělené prostory připravené hlavně pro starší generaci, která musí mít rozhled po okolí a klid. Tento prostor bude sloužit pro klidnou relaxaci např. ležení na lehátku, posezení na lavičce. Výška trvalkového záhonu s nízkými keři výrazně nepřesáhne 1 metr.

**Obytný soubor při ulici Vranovská,
Brno – situace**

Legenda:

- hranice řešeného území
- budovy
- komunikace
- nezpevněná travnatá plocha
- dlažba
- parkoviště
- dřevěná plocha
- povrch EPDM
- stromy
- keře
- záhon – komb. trvalek s nízkými keři
- stříhaný živý plot
- rampa
- schody
- transformační stanice
- rozvaděč veřejného osvětlení
- vrstevnice
- lavičky, betonová zídka
- lavička
- herní prvky – houpačka, pružina
- prolézačka
- pískoviště
- stojany na kola
- koše na tříděný odpad
- stůl, lavičky
- gril

1:500

Mapa č. 6: Obytný soubor při ulici Vranovská,
Brno – situace, 1:500

**Mapa Obytného souboru při ulici
Vranovská, Brno – situace v měřítku 1:200 se
nachází v Příloze č. 2**

Charakteristika navržených vegetačních prvků

V celém souboru převažuje travnatá plocha, která je doplněna výsadbou dřevin a záhony. Současné dřevinné vegetační prvky nemají zřejmě výraznou vazbu na historii a výsadba je kompozičně neuspořádaná. Převládají dřeviny vysazené v těsné blízkosti zástavby a snižují tak kvalitu bydlení v bytech nižších pater a zároveň nemají samy dostatečný prostor pro vývoj.

Z těchto důvodů je v návrhu počítáno s výsadbou nových dřevin. Výběr konkrétních taxonů je závislý na expozici ke světovým stranám v rámci vnitrobloku (dle **Metodiky regenerace obytného vnitrobloku** [7]). Podle této skutečnosti byly vybrány dřeviny, které vyhovují konkrétnímu umístění. Jedná se pouze o přehled možných druhů, detailnější rozpracování je již předmětem projektové dokumentace (DUR).

Severozápadní expozice – *Acer campestre* 'Elsrijk', *Quercus x turnerii*, *Viburnum lentago*, *Lonicera pileata*, *Kerria japonica* 'Pleniflora', *Buxus sempervirens*.

Jihovýchodní expozice – *Sorbus aria*, *Acer campestre*, *Koeleuteria paniculata*, *Prunus sargentii*, *Acer campestre* 'Elsrijk', *Forsythia x intermedia*, *Ribes alpinum*, *Weigela florida*.

Vstup do vnitrobloku z jedné strany bude doprovázen stromořadím z rodu *Prunus sargentii* (1). Na toto stromořadí bude navazovat výsadba keřů z druhů *Deutzia scabra* 'Plena', *Ligustrum ovalifolium*, *Syringa meyeri* 'Palibin', *Lonicera pileata*, které budou tvořit pohledovou bariéru od hlavní komunikace uvnitř bloku (2).

U dřevěné terasy bude vysazen druh *Acer campestre*, který poskytne v dospělosti příjemný stín v parných letních dnech.

Dřeviny vysazené na uměle navrženém kopečku jsou *Koeleuteria paniculata*, *Sorbus aria* a *Weigela florida*.

Na druhé straně vnitrobloku (severozápadní expozice) v „zahuštěné“ výsadbě bude stín nad dětským hřištěm poskytovat *Quercus x turnerii*, dále dřeviny druhu *Acer campestre* 'Elsrijk', *Viburnum lentago*, *Kerria japonica* 'Pleniflora' a další vhodné druhy (3). Živý plot tvořený druhem *Buxus sempervirens* u dětského hřiště bude dosahovat výšky 50 cm (stejně jako výška laviček).

Na vnější straně vnitrobloku budou ponechány stávající dřeviny, které jsou v poměrně dobrém stavu. Jedná se o druh *Tilia platyphyllos*. Nově budou vysazeny solitérní stromy druhu *Acer campestre* 'Elsrijk'. Bude doplněna výsadba stromořadí z druhu *Prunus sargentii* (4), která je zde vysazena kvůli vytvoření vhodné vyvážené kompozice. Po obvodu souboru jsou hustě vedeny inženýrské sítě, proto je výsadba vně ve větším množství nežádoucí.

Schéma č. 18: Navržené vegetační prvky

Navržený sortiment rostlin do záhonů

Podélné záhony (šířka 1,2 m) jak uvnitř, tak i z vnější strany vnitrobloku budou tvořeny převážně nízkými keři, trvalkami a travinami. Při výběru taxonů opět záleží na expozici. Uvnitř vnitrobloku jsou vybírány druhy, které výrazně nepřevyšují 1 m, a to z důvodu přehlednosti centrální plochy ze „soukromější“ plochy v blízkosti domů. Záhony jsou navrženy s nepravidelným vnitřním členěním pro pohled z obou stran. Do záhonu je navržena taková kombinace druhů, která zajistí barevnost po celou vegetační dobu.

Záhon s jižní expozicí (příklad použitých rostlin)

- *Aurinia saxatilis*, *Aubrieta deltoidea*, *Bergenia hybrida* 'Silberlicht', *Bergenia hybrida* 'Morgenröte', *Cerastium biebersteinii*, *Iberis sempervirens*, *Euphorbia polychroma*, *Lavandula angustifolia*, druhy z rodu *Sedum*, *Echinacea purpurea*, *Achillea* 'Coronation Gold', *Achillea ptarmica* 'Multiplex', *Alchemilla mollis*, *Aster dumosus* 'Blaue Lagune', *Aster novae-angliae* 'Abendsonne', *Aster dumosus* 'Kristina', *Centaurea montana* 'Grandiflora', *Coreopsis verticillata* 'Zagreb', *Salvia nemorosa* 'Merlau Blue', *Rudbeckia fulgida* 'Goldsturm', *Helenium-hybridy* 'Rotkäppchen', *Nepeta fassenii* 'Suberba', *Aster ericoides* 'Lovely', *Anemone sylvestris*, *Stachys grandiflora*.
- *Festuca glauca*, *Deschampsia flexuosa* 'Tatra Gold', *Miscanthus sinensis* 'Kleine Silberspinne', *Calamagrostis brachytricha*
- *Weigela florida* 'Piccolo', *Potentilla fruticosa*, *Symphoricarpos x chenaultii* 'Hancock', *Spiraea x bumalda* 'Froebelii'

Obr. č. 16: Příklady rostlin – jižní expozice

Záhon se severní expozicí (příklad použitých rostlin)

- *Asarum europaeum*, druhy rodu *Hosta*, *Heuchera x brizoides* 'Scinillation', *Heuchera brizoides* 'Ricard', *Pulmonaria officinalis*, *Ajuga reptans*, *Omphalodes verna*, *Geranium macrorrhizum*, *Epimedium x versicolor*, *Epimedium pinnatum*, *Helleborus orientalis*, *Helleborus niger*, *Anemone hupehensis*, *Galeobdolon luteum*, *Polygonatum multiflorum*, *Polypodium vulgare*, *Bistorta affinis*, *Aquilegia flabellata* 'Cameo Red-White', *Waldsteinia ternata*
- *Carex muskingumensis*, *Carex grayi*, *Luzula sylvatica*, *Deschampsia caespitosa*, *Molinia caerulea*
- *Vinca minor*, *Hedera helix*, *Pachysandra terminalis*, *Ligustrum vulgare* 'Lodense'

Obr. č. 17: Příklady rostlin – severní expozice

Detail dětského hřiště – situace

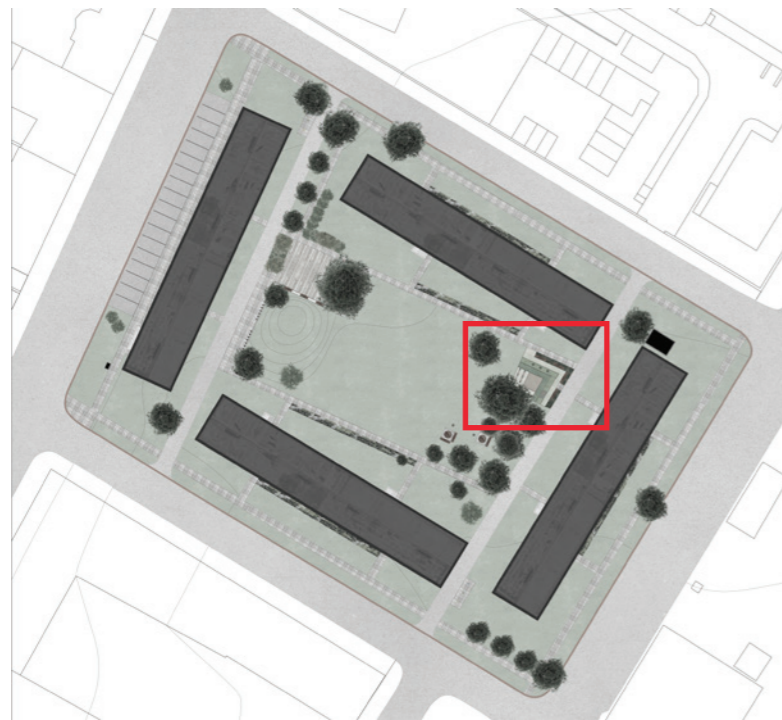

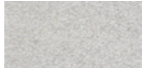

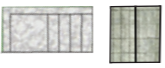

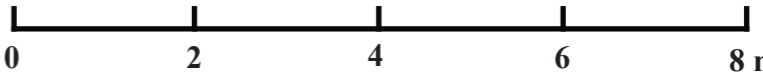

Schéma č. 20: Zákres detailu

Mapa č. 7: Detail dětského hřiště – situace

Legenda:

	budovy		komunikace		záhon – kombinace trvalek, nízkých keřů a travin		lavička
	nezpevněná travnatá plocha		schody		stříhaný živý plot		rampa
	dlažba		pískoviště		záhon – kombinace trvalek		obruč k prolézání
	povrch EPDM		stromy		herní prvky – houpačka, pružina		0 2 4 6 8 m

Detail dřevěného parketu - situace

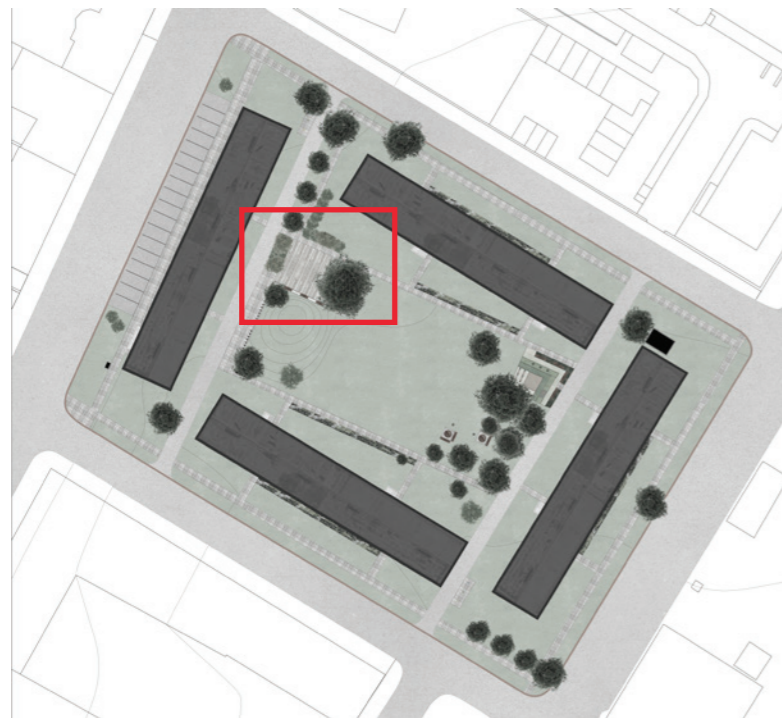
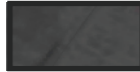

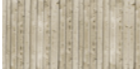

Schéma č. 19: Zákres detailu

Mapa č. 8: Detail dřevěného parketu – situace

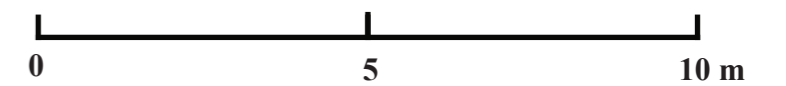
Legenda:

- budovy
- nezpevněná travnatá plocha
- dlažba

- dřevěná plocha
- komunikace
- stromy

- keře
- záhon – kombinace trvalek
- stojany na kola

- lavičky, betonová zídka
- rampa

Návrh řešení v perspektivách

Obr. č. 18: Pohled na centrální plochu

Obr. č. 19: Současný stav vnitrobloku

Obr. č. 20: Současný stav

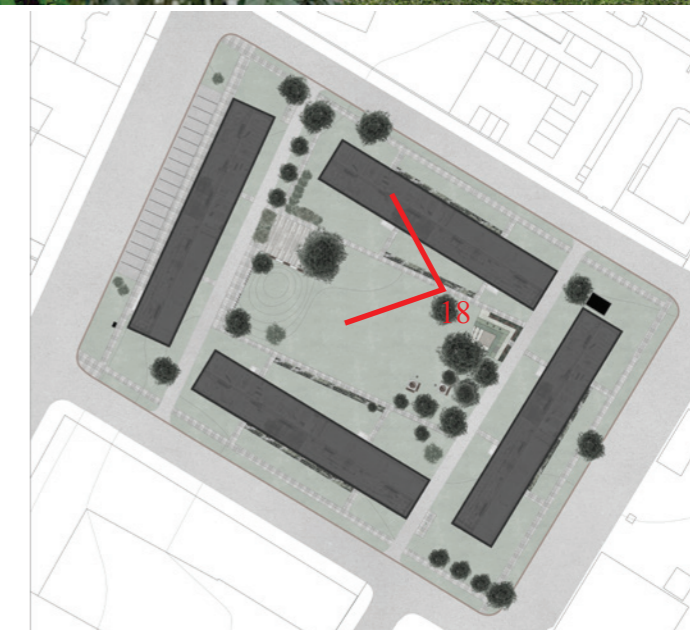

Schéma. č. 21: Zákres pohledu

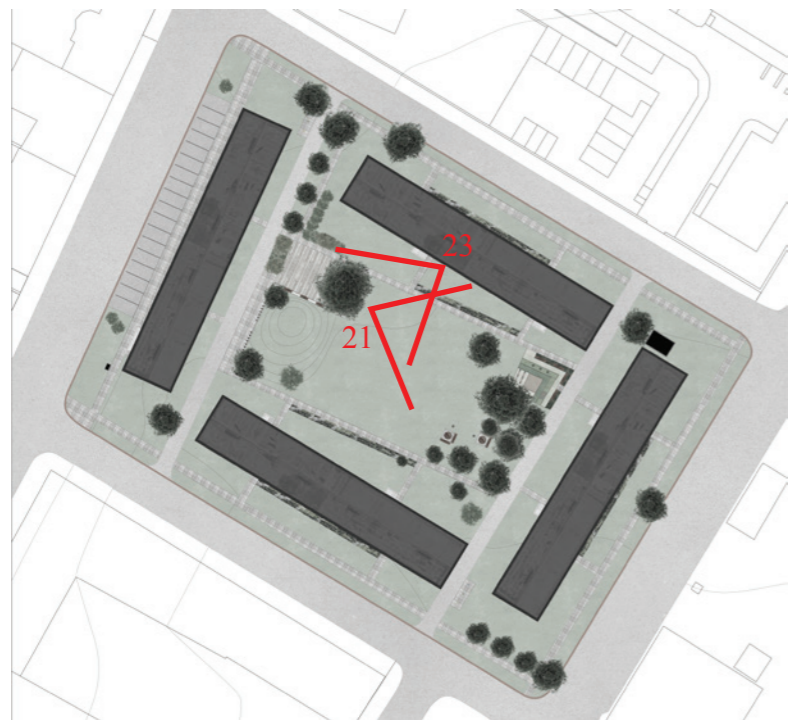

Schéma č. 22: Zákres pohledů

Obr. č. 21: Pohled na centrální pobytovou plochu

Obr. č. 22: Současný stav

Obr. č. 23: Pohled ze „soukromější“ odpočinkové plochy

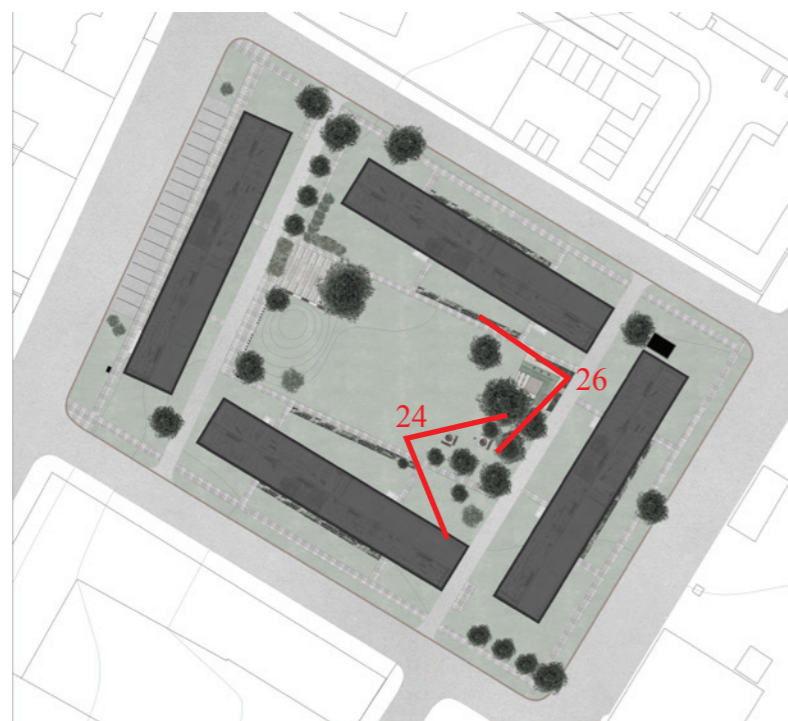

Schéma č. 23: Zákres pohledů

Obr. č. 24: Posezení s grilem

Obr. č. 25: Současný stav

Obr. č. 26: Dětské hřiště

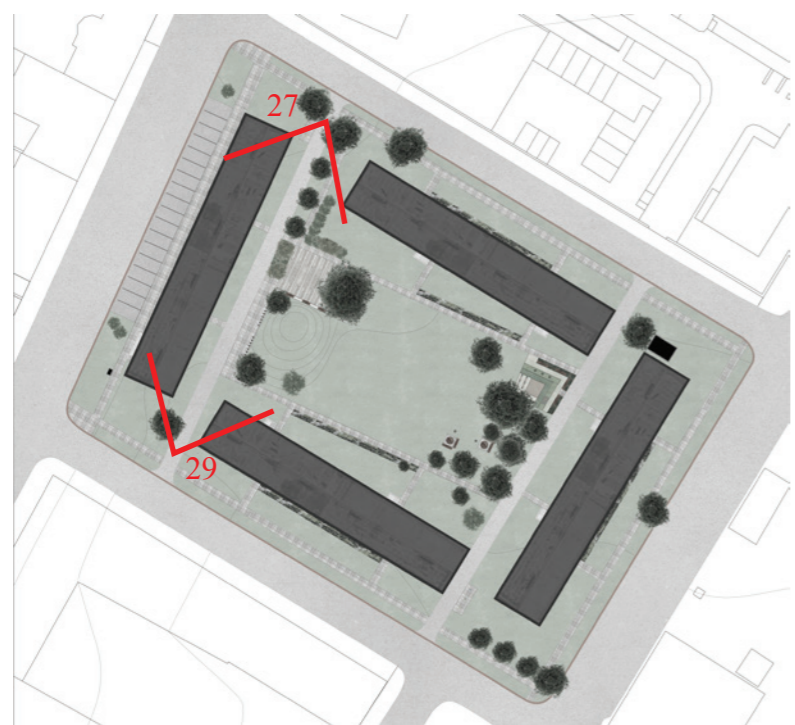

Schéma č. 24: Zákres pohledů

Obr. č. 27: Vstup do vnitrobloku

Obr. č. 28: Současný stav

Obr. č. 29: Vstup do vnitrobloku

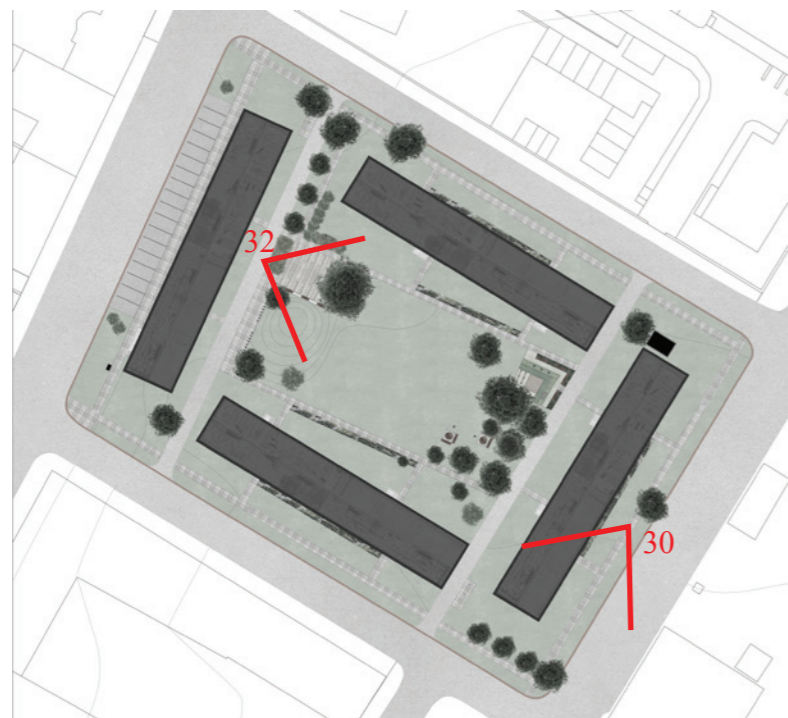

Schéma č. 25: Zákres pohledů

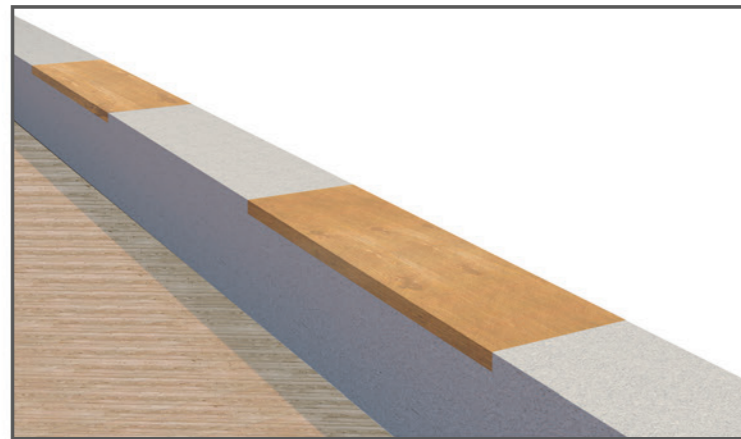
Obr. č. 30: Pohled na ulici

Obr. č. 31: Současný stav

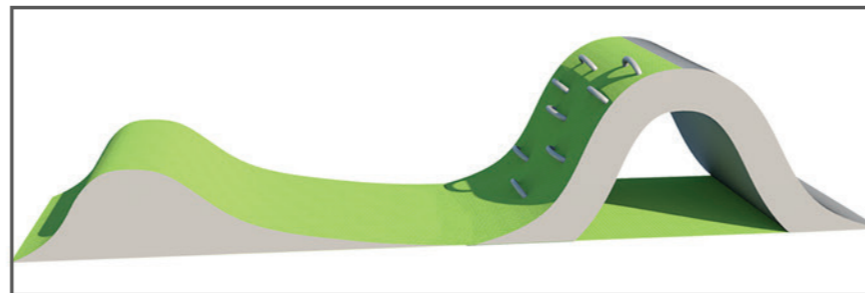

Obr. č. 32: Pohled na dřevěný parket

Lavice na zídce

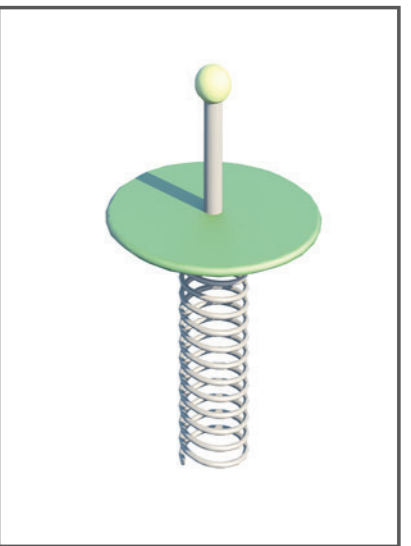
Dřevěné sedáky určené pro posezení až tří osob jsou od sebe vzdáleny 2 m a jsou zapuštěny do zídky z litého betonu, která odděluje dřevěný parket od umělého kopce. Výška zídky i lavice je 50 cm.

Herní prvek

Nosná konstrukce vlny je tvořena na místě litým betonem a potažena stejným EPDM materiálem jako okolní hřiště. Kovová madla jsou ukotvena v betonovém podkladu stejně jako skluzavka z nerezového plechu.

Axonometrie s detaily

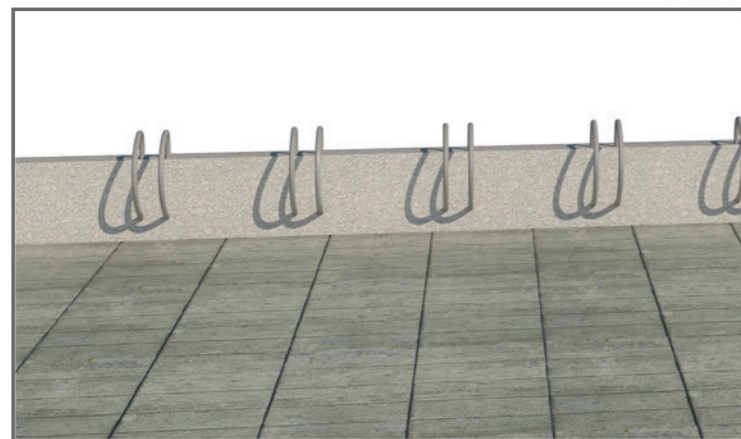
Pružina

Tato jednoduchá dětská atrakce je složena z ocelové pružiny a držáku a dále sedáku a zakončení madla vyrobeného z barveného dřeva.

Stojany na kola

Do betonové zídky v jihozápadní části vnitrobloku je vetknuto 20 párů kovových ohýbaných profilů. Ty slouží jako stojany na kola pro obyvatele souboru.

Posezení s grilem

Posezení je umístěno na vydlážděné ploše (2 x 2 m). Jednoduché lavice jsou tvořeny jedním kusem lepeného dřevěného profilu. Kulatý stůl s dřevěnou deskou o průměru 1,4 m je pevně ukotven nosnou kovovou konstrukcí do základu. Jednoduchý kovový gril se nachází v blízkosti dlážděné plochy.

Kontejnery na tříděný odpad

Třídění odpadu je v souboru zajištěno dvěma stanovišti kontejnerů. Vlastní nádoby kontejneru jsou umístěny pod zemí, aby se zamezilo šíření nežádoucího pachu a znečištění. Shozy na odpad jsou připevněny na desku, která je při vyvážení odklopena.

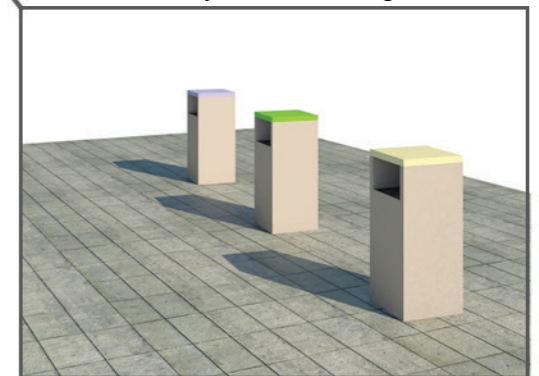
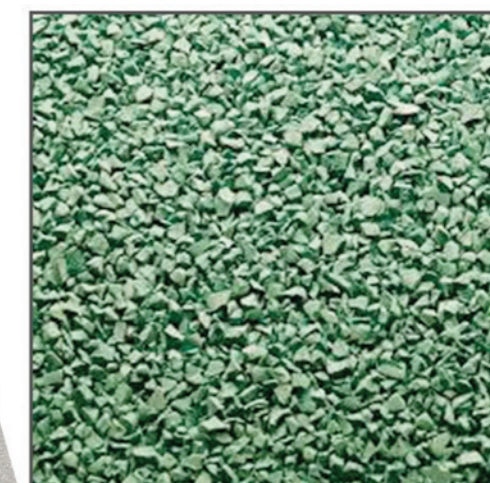

Schéma č. 26: Axonometrie s detaily

Axonometrie s materiály povrchů

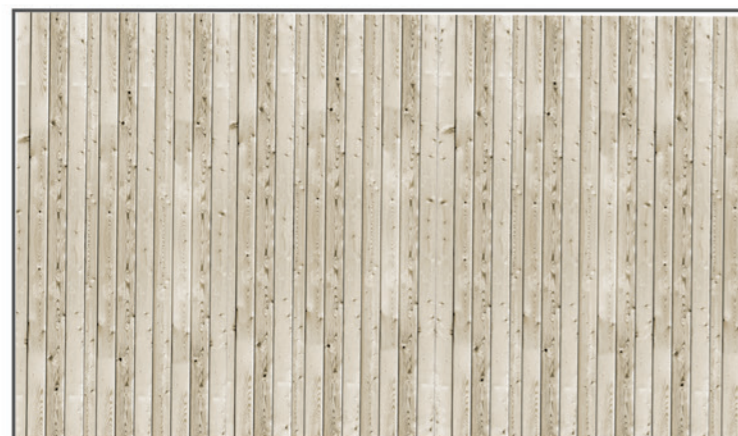

Povrch EPDM

Umělý bezpečnostní povrch je použit na dětském hřišti. Je odolný proti povětrnostním vlivům a snadno udržovatelný.

Corten

Cortenové pásy z předem oxidované oceli umístěné podél pěších chodníků oddělují plochy s různou výškou. Funkčně nahrazují daleko masivnější betonové či kamenné konstrukce.

Dřevěný parket

Dřevěný parket je sestaven z fošen z modřínového dřeva. Fošny jsou kotveny do betonových základových pasů přes dubové podkladní destičky, aby se zamezilo rychlé degradaci dřeva.

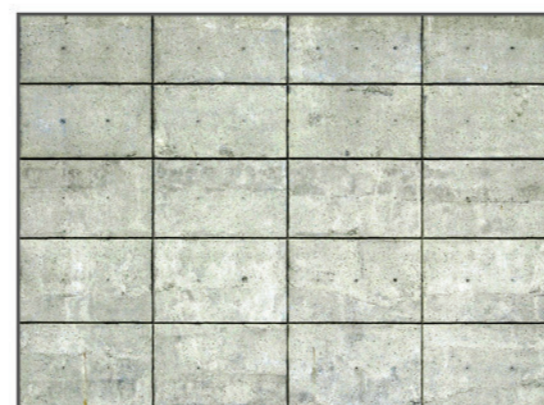
Asfalt

Standardní povrchový materiál používaný na silnice je zde použit kvůli návaznosti na okolní komunikace.

Betonová dlažba

Pro pěší komunikace je zvolena betonová dlažba. Rozměry dlaždice jsou 400 x 200 mm. Jsou kladeny do podkladu s křemičitého písku.

Litý beton

Tento materiál je dopraven na staveniště v domíchávacím voze a přímo na místě je vylit do připraveného bednění, které je možné téměř libovolně tvarovat.

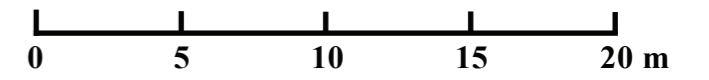
Schéma č. 27: Axonometrie s materiály povrchů

Řezopohled AA'

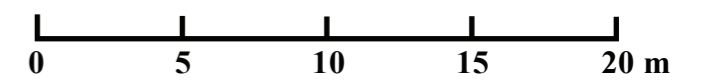
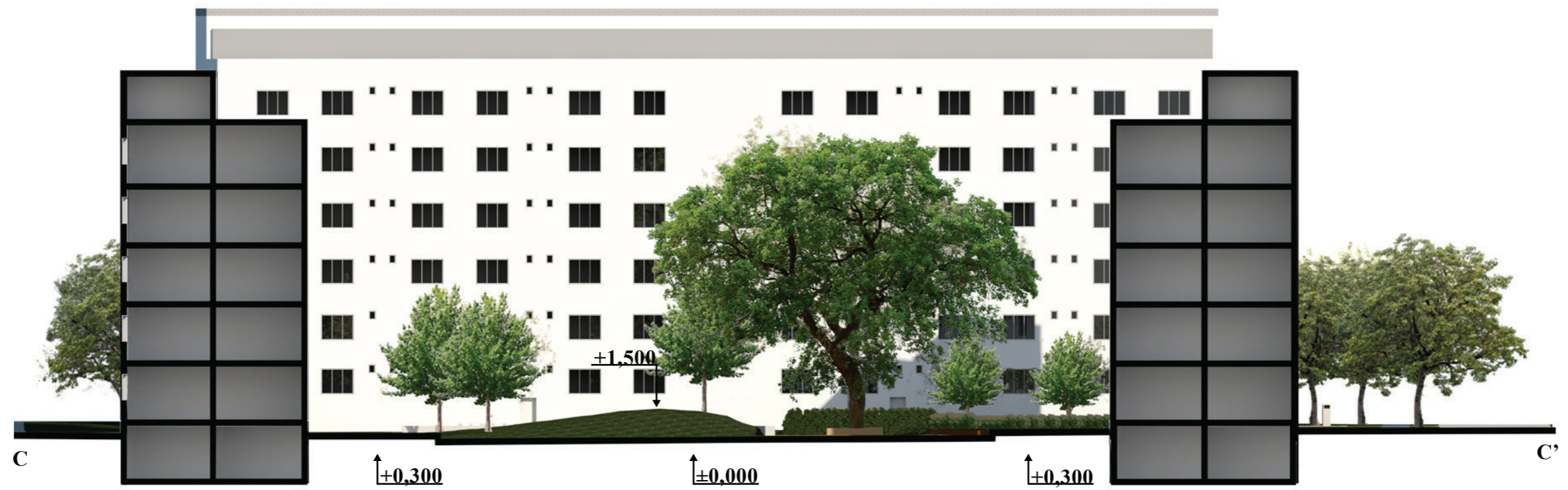
Obr. č. 33: Řezopohled AA'

Řezopohled BB'

Obr. č. 34: Řezopohled BB'

Řezopohled CC'

Obr. č. 35: Řezopohled CC'

7. DISKUZE

Na základě rozboru politické, hospodářské a sociální situace meziválečného období byly osvětleny důvody vzniku kolonií a obytných souborů. S rozvíjejícími se urbanisticko-architektonickými tendencemi souvisí vznik různých typů zástavby těchto kolonií či souborů. Provedené analýzy původního a současného stavu vybraných kolonií / obytných souborů podle jednotlivých typů, napomohly k určení východisek, které byly využity při zpracování návrhu obnovy obytného souboru v Brně při ulici Vranovská.

Z důvodu rozsahu práce nebyla řešena následující témata, která by zasloužila pozornost. Zajímavým přínosem by mohlo být porovnání obytných souborů na našem území se soubory v jiných evropských zemích v souvislosti s požadavky na bydlení, např. dnes ve světě často řešené téma cohousing. Dále by bylo zajímavé zaměřit se na obytné soubory / kolonie v různých městech naší země podle situace a vývoje dané lokality. Velmi přínosným by také mohlo být všimnout si přístupu jednotlivých architektů (např. Josefa Poláška, Jindřicha Kumpošta, Antonína Černého a dalších) zabývajících se problematikou bytové výstavby; porovnat jejich řešení a vyzdvihnout hlavní přínosy jednotlivých přístupů.

Při studiu podkladových materiálů jsme se nesetkali s detailním zpracováním konkrétních osazovacích plánů či výčtu použitých druhů. Jak již bylo v předchozích kapitolách zmíněno, pouze disertační práce [4] uvádí seznam používaných druhů rostlin v meziválečném období. Detailní analýzy této problematiky by jistě přinesla řadu inspirativních informací.

Při řešení obnovy nějakého konkrétního souboru by bylo vhodné ve fázi analýz zpracovat dotazník pro obyvatele souboru, který by zjišťoval jejich požadavky na kvalitu bydlení. Vidíme také prostor pro využití alternativních možností realizace – jako například participace občanů, jíž by se mohl vytvořit pevnější vztah obyvatel k nově vzniklému prostoru, protože právě vztah obyvatel k těmto prostorům je v současné době závažným problémem.

Výše uvedené analýzy by přispěly ke kvalitnějšímu přístupu při obnově těchto kolonií / obytných souborů, zaručující zachování historické hodnoty dané lokality, a zároveň ke splnění požadavků dnešních obyvatel na kvalitu bydlení.

8. ZÁVĚR

Tato práce přibližuje politickou, hospodářskou a sociální situaci v meziválečném období na našem území. Nastiňuje vyvíjející se světové tendence v oblasti urbanismu a architektury a zabývá se problémy sociálního bydlení.

Jedním z problémů, které se musely v meziválečném období řešit, byl nedostatek bytů ve městech a to z důvodu přílivu obyvatel do větších měst za novými pracovními příležitostmi. Začaly se nelegálně stavět dělnické kolonie, ale také urbanisticky plánované kolonie a obytné soubory, které vlastnila bytová družstva či obce. I v nich se odrazily v té době rozvíjející se světové tendence, jako je např. tendence zahradního města, funkcionalismu, ale také vídeňského vlivu. Řešila se otázka nejmenšího možného bytu pro bydlení a uskutečňovaly se různé akce podporující výstavbu bytů (např. 2 000 bytů pro chudé v Praze).

Práce je založena na průzkumu kolonií a obytných souborů na území dnešní České republiky v meziválečném období 20.–30. let 20. století a na jejich možném členění. Dále se u vybraných kolonií / obytných souborů zaměřuje na porovnání původního záměru se současným stavem, co se týče programu, provozu a změny kompozice. Cílem je stanovení východisek, která přispějí v rozhodování při navrhování obnovy převážně funkcionalistických obytných souborů, které v té době převažovaly. Důležité je se zmínit, že žádný jednotný styl zahradně-architektonické tvorby v období funkcionalismu nevznikl, ale zahradní úpravy byly téměř vždy součástí návrhu.

Při řešení obnovy těchto obytných souborů je důležité vyzdvihnout hodnoty původního řešení, ale zároveň vložit do prostoru hodnoty nové, které jsou nezbytné pro kvalitní život současných obyvatel. Jedná se především o navržení nových aktivit, které vtáhnou člověka do prostoru, umožní příjemný pobyt, zároveň však co nejméně naruší klid obytného prostředí. Důležité je se zaměřit na stávající zeleň a zhodnotit, zda má ještě budoucnost, a rozhodnout se do jaké míry ji redukovat, a uvolnit tak místo pro novou vhodnější výsadbu.

Cílem návrhu obnovy obytného souboru by mělo být vytvoření kompozičně harmonického celku, ve kterém se budou odehrávat volnočasové aktivity přiměřené prostoru. Neméně důležitá zeleň bude zlepšovat mikroklima uzavřených prostor mezi domy, ale bude také jednou z nejdůležitějších estetických hodnot místa.

Tato východiska jsou dále uplatněna v návrhu řešení konkrétního obytného souboru v Brně v Zábrdovicích při ulici Vranovská.

9. SOUHRN, KLÍČOVÁ SLOVA

Tato bakalářská práce se zabývá rozbořením sociální výstavby na území dnešní České republiky v meziválečném období. Jsou zde nastíněny rozvíjející se architektonické a urbanistické tendence ve světě na přelomu 19./20. století a 1. poloviny 20. století a dále politická, hospodářská a sociální situace u nás.

Jsou zde uvedeny příklady různých typů kolonií/souborů a jejich dělení. Práce se zaměřuje na kolonie/soubory ovlivněné funkcionalismem. Vybrané příklady byly zanalyzovány z pohledu architektonických a zahradně-architektonických forem. Zvláštní pozornost byla věnována porovnání původního záměru se současným stavem. Autor popisuje uskutečněné změny v průběhu existence staveb, všímá si jejich kladů a záporů, z kterých pak formuluje východiska pro jejich případnou obnovu.

Pro vybraný soubor v Brně (při ulici Vranovská) byla zpracována zahradně-architektonická studie, která má za cíl vytvořit ze stávajícího nevyužívaného a znehodnoceného vnitrobloku kvalitní prostor s převažující pobytovou funkcí. Studie vychází z původního záměru a doplňuje prvky, které má obytný komplex přizpůsobit životu dnešních lidí.

Klíčová slova: sociální výstavba, meziválečné období, kolonie, obytné soubory, nájemní domy, zahradně-architektonické formy, architektonická studie

10. RESUME, KEY WORDS

This bachelor's thesis is focused on social building construction within today's borders of the Czech Republic in between world wars. There are shown developing architectural and urban planning tendencies around the world from the beginning of the 20th century and political, social and economic situation in our country.

There are mentioned examples of different types of building complexes and their division. The thesis is especially focused on complexes influenced by functionalism. The selected examples were analyzed from architectonic and landscape-architectonic points of view. Special attention was paid to a comparison of original intentions and current status. The author describes realized changes during the existence of the buildings, remarks their positives and negatives which are the base for a formulation of outcomes for their eventual reconstruction.

The study for complex of houses on Vranovská street in Brno was worked out. Its goal is to create high quality living space from now neglected courtyard. It comes from the original intentions and adds elements adapting the complex to the life of today's people.

Key words: social building construction, interwar era, colonies, building complexes, tenement houses, landscape-architectural forms, architectural study

11. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A PŘÍLOH

11.1. Literatura

- [1] BĚLINA, Pavel, et al. *Dějiny země Koruny české II*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2003. 327 s. ISBN 80-7185-605-3.
- [2] HRŮZA, Jiří a Josef ZAJÍC. *Vývoj urbanismu II. díl*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 1997, 373 s. ISBN 80-01-01549-1.
- [3] VÁŇOVÁ, Michaela. *Dějiny architektury od antiky po současnost*. Praha: Slovart, 2008. 119 s. ISBN 978-80-7391-081-5.
- [4] KŘEPELKOVÁ, Michaela. *Meziválečná bytová výstavba v Brně a její zahradně-architektonické souvislosti*. Brno, 2009/2010. Doktorská disertační práce. Mendelova univerzita v Brně. Vedoucí práce doc. Mgr. Pavel Kostrhun.
- [5] KUDĚLKA, Zdeněk. *Brněnská architektura 1919–1928*. 1. vyd. Brno: Blok, 1970. 94 s. ISBN 47-013-70.
- [6] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, et al. *Koncepce bytové politiky pro středně velká a malá města*. Hradec Králové: Cavitas per populi, 2006. 206 s. ISBN 80-903813-0-8.
- [7] SOJKOVÁ, Eva a Zdeněk KIESENBAUER. *Metodika regenerace obytného vnitrobloku*. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., 2008. 29 s.
- [8] ŠUBR, Jaroslav. *Zeleň obytných vnitrobloků*. Průhonice: O. P. Sempra Praha, 1988. 169 s. ISBN 80-85116-03-0.
- [9] KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 1996. 874 s. ISBN 80-85983-13-3.
- [10] ČADOVÁ, Nikola. *Červený kopec, Geobiocenologický zápis*. Brno, 2010/2011. Seminární práce – Fytocenologie, Mendelova univerzita v Brně. Vedoucí práce Ing. Michal Friedl.
- [11] POKLUDA, Zdeněk a Stanislav NOVÁČEK. *Zlín ve fotografii 1890–1950*. Zlín: Esprint: Nadace Tomáše Bati, 2008. 315 s. ISBN 978-80-254-3144-3.
- [12] HORŇÁKOVÁ, Ladislava. *Fenomén Baťa – zlínská architektura 1910–1960*. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění, 2009. 275 s. ISBN 978-80-85052-77-0.
- [13] VALACH, František. *Fenomén Baťa*. Praha: Práce, 1990. 80 s. ISBN 80-208-0025-5.
- [14] NOVÁK, Pavel. *Zlínská architektura 1900–1950*. 2., rozšíř. vyd. Zlín: Pozimos, 2008. 319 s. ISBN 978-80-254-3215-0.
- [15] PEJCHAL, Miloš a Pavel ŠIMEK. *Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče*. Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2012. 60 s.
- [16] KUBEŠ, Jan. *Kolektivní bydlení podle Le Corbusiera*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Aleš Filip, Ph.D.
- [17] SLAVIČÍNSKÝ, Jiří. *Kamenná kolonie občanské sdružení Kamenka*. Brno, 2006. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce PhDr. Csaba Szaló, Ph.D.
- [18] MICHALÍK, Daniel. *Bytový dům Oblouk jako brána do Nové Ostravy*. Brno, 2010. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D.
- [19] KUDĚLKA, Zdeněk a Jindřich CHATRŇÝ. *O nové Brno: brněnská architektura 1919–1939: katalog I. textová část*. Brno: Muzeum města Brna, 2000. 141 S. ISBN 80-901969-6-9.
- [20] KUDĚLKA, Zdeněk a Jindřich CHATRŇÝ. *O nové Brno: brněnská architektura 1919–1939: katalog II. obrazová část*. Brno: Muzeum města Brna, 2000. 444 s. ISBN 80-901969-6-9.
- [21] GEHL, Jan. *Města pro lidi*. Brno: Nadace Partnerství, 2012. 262 s. ISBN 978-80-260-2080-6.
- [22] RESSOVÁ, Jitka et al. *Můj baťovský domek: Současné rekonstrukce baťovských domků*. Praha: Jitka Ressová ve spolupráci s Vysokou školou uměleckoprůmyslovou, 2012. 102 s. + DVD. ISBN 978-80-86863-61-0.
- [23] BÁRTKOVÁ, Eva. *Soukromý a veřejný prostor v zahradní čtvrti Letná, Zlín*. Praha, 2011. Shrnutí diplomové práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí. Vedoucí práce prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
- [24] BEDNÁŘOVÁ, Anna. *Malobytové kolonie a Domy pro chudé města Brna architekta Josefa Poláška*. Brno, 2005. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Jiří Kroupa, CSc.
- [25] KUMPOŠT, Jindřich, Petr PELČÁK a Ivan WAHLA. *Jindřich Kumpošt: 1891–1968*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2006. 139 s. ISBN 80-239-8332-6.
- [26] POLÁŠEK, Josef, Petr PELČÁK a Ivan WAHLA. *Josef Polášek: 1899–1946*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2004. 169 s. ISBN 80-239-4700-1.

11.2. Dobové časopisy

- [27] FUCHS, Bohuslav, Josef POLÁŠEK. *II. Mezinárodní kongres moderní architektury a nový Frankfurt*. Index I., 1929. 1 s.
- [28] STARÝ, Oldřich. *Malý byt*. Architektura I., 1939, s. 33–35.

- [29] POLÁŠEK, Josef. *Domy pro chudé města Brna*. Architektura I., 1939, s. 234–239.
- [30] POLÁŠEK, Josef. *Malobytové kolonie města Brna*. Stavitel XII., 1932. s.1–4.
- [31] ČERNÝ, Antonín. *Poznámky k reprodukci domů pro chudé pražské obce: Akce 2 000 bytů pro chudé*. Architektura I., 1939, s. 257–264.

11.3. Webové stránky

- [32] *Sociální výstavba* [online]. Brno: VUT, [cit. 10-1-2015]. Dostupný z: <http://www.fce.vutbr.cz/ARC/prednasky/AG03-obytneStavby/socialniVystavba.ppt>
- [33] *Versailleská smlouva*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 6. 2. 2015 [cit. 8-10-2014]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Versaillesk%C3%A1_smlouva
- [34] *Pozemková reforma*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 20. 7. 2014 [cit. 8-10-2014]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pozemková_reforma_v_Československu
- [35] CHALUPA, Petr. *Ekonomicko-politický vývoj České republiky*. In: Školní vzdělávací programy [online]. Brno, Katedra geografie Pedagogické fakulty MU. [cit. 10-9-2014]. Dostupné z: svp.muni.cz/ukazat.php?docId=488
- [36] *Výstavba sociálního bydlení a bytová kolonie Werkbundu* [online]. Vídeň: Wien tourismus, 2009, [cit. 15-11-2014]. Dostupný z: <http://www.wien.info/cs/sightseeing/architecture-design/social-housing>
- [37] *Meziválečné výstavy soudobého bydlení* [online]. Brno: Archiweb, 2006, 24. 10. 2006 [cit. 15-11-2014]. Dostupný z: <http://www.archiweb.cz/salon.php?type=10&action=show&id=2283>
- [38] ČERŇANSKÝ, Martin. *Dělnická kolonie*. In: Lidová architektura [online]. 10. 2. 2012 [cit. 10-9-2014]. Dostupné z: <http://www.lidova-architektura.cz/prehled-seznam/encyklopedie/kolonie-delnicka.htm>
- [39] *Dělnické kolonie. Romantické dědictví prvorepublikové bídy* [online]. Brno: Michal Kašpárek, [cit. 10-9-2014]. Dostupný z: <http://poznejbrno.cz/kolonie/>
- [40] KUCHTOVÁ, Regina. *Dělnické kolonie v Ostravě. Urbanismus a územní rozvoj* [online]. 2011. roč. XIV. č. 6. s. 15. [cit. 26-9-2014]. Dostupné z: http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2011/2011-06/03_delnicke.pdf
- [41] *Walter Gropius*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 27. 12. 2014 [cit. 20-9-2014]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Walter_Gropius

- [42] HEXNER, Michal. *Cenné a pozoruhodné urbanistické soubory z hlediska urbanistického vývoje, založení architektury a kompozice*. Praha, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2007. [cit. 20-9-2014]. Dostupné z: http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP_book/kapitoly/a011-10_cenneurbsoubory.pdf
- [43] *Kamenná kolonie*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 5. 1. 2015 [cit. 23-9-2014]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenn%C3%A1_kolonie
- [44] *Kamenná kolonie* [online]. Brno: Theodor Teshim, 2009, 3. 3. 2009 [cit. 23-9-2014]. Dostupný z: <http://www.treking.cz/regiony/nad-svratkou-kamenka.htm>
- [45] *Kamenná kolonie* [online]. Brno: Aneris, 2010, 31. 3. 2010 [cit. 25-9-2014]. Dostupný z: http://www.aneris.cz/brno_12.html
- [46] KIJONKOVÁ, Eva et. al. *Pohled do historie: Jubilejní kolonie v Hrabůvce vyrostla v meziválečném období*. Vítkovické noviny [online]. 2013, č. 1, s. 6, [cit. 26-9-2014]. Dostupné z: <http://www.vitkovice.cz/default/file/download/id/15128/inline/1>
- [47] *Skončila první etapa rekonstrukce ploch v Jubilejní kolonii* [online]. Ostrava: Úřad městského obvodu Ostrava - jih, 2014, 16. 10. 2014 [cit. 15-11-2014]. Dostupný z: <https://ovajih.ostrava.cz/cs/o-jihu/aktualne/skoncila-prvni-etapa-rekonstrukce-ploch-v-jubilejní-kolonii>
- [48] *Čtvrtdomek s rovnou střechou – Letná* [online]. Zlín: Zlínská architektura, [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://architekturazlin.cz/ctvrtdomek-s-rovnou-strechou-letna>
- [49] *Čtvrtdomek kolonie Letná* [online]. Zlín: Zlínská architektura, [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://architekturazlin.cz/ctvrtdomek-kolonie-letna>
- [50] *Výstava Můj batovský domek* [online]. Praha: Vltava - Labe - Press, 2014, 14. 3. 2014 [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://kubikova.blog.denik.cz/c/397614/Vystava-Muj-batovsky-domek.html>
- [51] *Batovské domky slouží perfektně již 80. let* [online]. Praha: Mafra, 2011, 6. 10. 2011 [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: http://bydleni.idnes.cz/bata-czr-/architektura.aspx?c=A111006_084732_architektura_web
- [52] *Dělnická kolonie Zálešná – Dvojdomek se šikmou střechou* [online]. Zlín: Zlínská architektura, [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://architekturazlin.cz/delnicka-kolonie-zalesna-dvojdomek-se-sikmou-strechou>

- [53] *Obytné domky vyššího standardu - Nad Ovčírnou* [online]. Zlín: Zlínská architektura, [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://www.architekturazlin.cz/obytn-domky-vyssiho-standardu-nad-ovcirnou>
- [54] *Zahradní kolonie Lesní čtvrť* [online]. Zlín: Zlínská architektura, [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://architekturazlin.cz/zahradni-kolonie-lesni-ctvrt>
- [55] *Čtyřdomek s mansardovou střechou* [online]. Zlín: Zlínská architektura, [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://architekturazlin.cz/ctyrdomek-s-mansardovou-strechou>
- [56] *Hlavní zásady památkové péče v MPZ* [online]. Zlín: Magistrát města Zlína, [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: <http://www.zlin.eu/hlavni-zasady-pamatkove-pece-v-mpz-cl-1686.html>
- [57] *Baťovy domky jsou jak Potěmkinova vesnice* [online]. Praha: Mafra, 2011, 23. 4. 2011 [cit. 2-10-2014]. Dostupný z: http://bydleni.idnes.cz/batovy-domky-jsou-jak-potemkinova-vesnice-je-treba-jim-dat-budoucnost-1ks-/architektura.aspx?c=A110423_1572703_zlin-zpravy_dmk
- [58] *Kumpošt Jindřich* [online]. Brno: Brněnský architektonický manuál, 2011 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://www.bam.brno.cz/architekt/22-jindrich-kumpost?filter=code>
- [59] *Nájemní domy Stavebního a bytového družstva Úspora* [online]. Brno: Brněnský architektonický manuál, 2011 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspora?filter=code>
- [60] *Soubor nájemních domů s malými byty 1930–1931* [online]. Brno: Brněnský architektonický manuál, 2011 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code>
- [61] *Malobytová kolonie 1931–1932* [online]. Brno: Brněnský architektonický manuál, 2011 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto>
- [62] *Domy s malými byty v Břevnově* [online]. Praha: Foibos books s.r.o., 2007 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://slavnestavby.cz/?i=2986/domy-s-malymi-byty-v-brevnove>
- [63] *Nájemní domy Stavebního družstva Na Vyhlídce 1926–1927* [online]. Brno: Brněnský architektonický manuál, 2011 [cit. 21-11-2014]. Dostupný z: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c002-najemni-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlide?filter=code#!prettyPhoto>
- [64] *Rodinné domy Stavebního družstva Na Vyhlídce 1926* [online]. Brno: Brněnský architektonický manuál, 2011 [cit. 21-11-2014]. Dostupný z: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c004-rodinne-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlide?filter=code>
- [65] *Vaňkovo náměstí má získat novou podobu* [online]. Brno: Česká televize, 2012, 7. 12. 2012 [cit. 21-11-2014]. Dostupný z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/187899-vankovo-namesti-ma-ziskat-novou-podobu-cast-mistnich-je-proti/>
- [66] *Revitalizace vnitrobloku* [online]. Brno: Statutární město Brno, 2012, 23. 2. 2012 [cit. 21-11-2014]. Dostupný z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/odbor-uzemniho-planovani-a-rozvoje/dokumenty/upp/revitalizace-vnitrobloku/>
- [67] *Územně analytické podklady 2012: Rozbor udržitelného rozvoje území, Bydlení* [online]. Brno: Statutární město Brno, 2012, 8. 12. 2014 [cit. 26-1-2014]. Dostupný z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/odbor-uzemniho-planovani-a-rozvoje/dokumenty/upp/revitalizace-vnitrobloku/>
- [68] *Zábrdovice*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 21. 1. 2015 [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1brdovice>
- [69] *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2004 [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: <http://nahliznidokn.cuzk.cz/>
- [70] *Geomorfologické členění Česka*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 10. 10. 2014 [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Geomorfologick%C3%A9_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_%C4%8Ceska
- [71] *Geologická mapa 1:50 000* [online]. Praha: Česká geologická služba, 2000 [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50&y=598800&x=1160700&s=1
- [72] *Půdní mapa 1:50 000* [online]. Praha: Česká geologická služba, 2012 [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: <http://mapy.geology.cz/pudy/>
- [73] *Odvádění a čištění odpadních vod* [online]. Brno: Brněnské vodárny a kanalizace, 2005 [cit. 4-12-2014]. Dostupný <http://www.bvk.cz/o-spolecnosti/odvadeni-a-cistení-odpadnich-vod/>
- [74] *Brno: Základní informace* [online]. Postupice: Globinfo – Milan Konšel, 2011 [cit. 4-12-2014]. Dostupný <http://www.poznavamesvet.cz/brno.html>
- [75] *Na Slatinách (Michle a Strašnice)*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 21. 2. 2015 [cit. 26-2-2015]. Dostupný z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Na_Slatin%C3%A1ch_%28Michle_a_Stra%C5%A1nice%29

- [76] *Městské malobytové domy 1936–1938* [online]. Brno: Brněnský architektonický manuál, 2011 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c341-mestske-malobytove-domy?filter=code>
- [77] *Kontaminovaná místa* [online]. Praha: CENIA, 2009 [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: <http://kontaminace.cenia.cz/>
- [78] *Mapy* [online]. Seznam, [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: <http://www.mapy.cz/zakladni?x=16.6105780&y=49.1928602&z=10>
- [79] *Územní plán města Brna* [online]. Cuzk, [cit. 26-1-2015]. Dostupný z: <http://gis.brno.cz/ags/upmb/#>

11.4. Výstavy

- [80] *Baťova města (Baťa Cities)*. Kurátoři výstavy: BŘEZOVSKÁ, Markéta a Rostislav KORYČÁNEK. Dům umění města Brna, Malinovského nám. 2, Brno (29.3.–19. 5. 2013).
- [81] *Jubilejní kolonie 1921-2012*. Komorní klub, Velflíkova 8, Ostrava-Hrabůvka (stálá expozice).

11.5. Obrázky, fotodokumentace

- Obr. č. 1: Příklad vzorové kolonie - Saltaire. *The village on Saltaire* [online]. [5-2-2015]. Dostupné z: http://www.ianaire.pwp.blueyonder.co.uk/late_19th_c.htm
- Obr. č. 2: Schéma lineárního města. *Ideální město – Stručný historický přehled* [online]. ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Stavební fakulta. 2010 [5-2-2015]. Dostupné z: http://people.fsv.cvut.cz/~k127/K_O/URP3/URP3_Idealni_mesto.pdf
- Obr. č. 3: Schéma teorie zahradních měst E. Howarda, jejich základní propojení. *Zahradní město*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 24. 1. 2014 [cit. 5-2-2015]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Zahradn%C3%AD_m%C4%9Bsto
- Obr. č. 4: Model Le Corbusierova Města pro 3 mil. obyvatel. *Ideální město – Stručný historický přehled* [online]. Praha, ČVUT v Praze, Katedra urbanismu a územního plánování, Stavební fakulta. 2010 [5-2-2015]. Dostupné z: http://people.fsv.cvut.cz/~k127/K_O/URP3/URP3_Idealni_mesto.pdf
- Obr. č. 5: Pásmové město (N. A. Miljutin) – koncepce Magnitogorsku. *Die Sowjetunion 1917-1953* [online]. Mnichov, Digitale Bibliothek-Münchener Digitalisierungszentrum. 2009 [5-2-2015]. Dostupné z: http://geschichte.digitale-sammlungen.de/sowjetunion/kapitel/sw2_chapter_06_02

- Obr. č. 6: Řadové domy ve Wiessenhofsiedlung, Stuttgart (J.J.P. Oud). *Stuttgart: Weissenhofsiedlung, Reihenhäuser Pankokweg 1–9 von J. J. P. Oud 1927* [online]. Baden-Württemberg, Landesarchiv Baden-Württemberg. 2015 [5-2-2015]. Dostupné z: http://www.leo-bw.de/web/guest/detail/-/Detail/details/DOKUMENT/lmz_bilddatenbank_02/LMZ030120/Stuttgart+Wei%C3%9Fenhofsiedlung
- Obr. č. 7: Karl-Marx-Hof, Vídeň. *Karl-Marx-Hof*. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 14. 12. 2014 [cit. 5-2-2015]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Karl_Marx-Hof
- Obr. č. 8: Kamenná kolonie. *Kamenka: Kamenka na fotkách z diplomové práce pana Tomáše Bochořáka* [online]. Ústí nad Labem, UJEP. 1979 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://kamenka.eu/>
- Obr. č. 9: Regulační plán kolonie na Letné, Jan Kotěra. *O projektech, které se neuskutečnily* [online]. Zlín, Zlín. stránky Cygnus. stránky. 2006 [5-2-2015]. Dostupné z: http://www.zlin.estranky.cz/clanky/zlin-nepostaveny/projekty_-ktere-se-neuskutecnily.html
- Obr. č. 10: Návrh Le Corbusiera na přestavbu Zlína. *O projektech, které se neuskutečnily* [online]. Zlín, Zlín. stránky Cygnus. stránky. 2006 [5-2-2015]. Dostupné z: http://www.zlin.estranky.cz/clanky/zlin-nepostaveny/projekty_-ktere-se-neuskutecnily.html
- Obr. č. 11: Původní návrh řadového zastavění. *Soubor nájemních domů s malými byty 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/3/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto[object]/3/)
- Obr. č. 12: Zrealizovaný otevřený obytný soubor. *Soubor nájemních domů s malými byty 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/4/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto[object]/4/)
- Obr. č. 13: Westhausen ve Frankfurtu nad Mohanem. *Siedlung Westhausen* [online]. Frankfurt nad Mohnem, Die Ernst-May- Gesellschaft. 2015 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://ernst-may-gesellschaft.de/ohnsiedlungen/siedlung-westhausen.html>
- Obr. č. 14: Westhausen, jeden z domků. *Siedlung Westhausen* [online]. Frankfurt nad Mohnem, Die Ernst-May- Gesellschaft. 2015 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://ernst-may-gesellschaft.de/ohnsiedlungen/siedlung-westhausen.html>

- Obr. č. 15: Úvodní perspektiva. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 16: Příklady rostlin – jižní expozice [online]. Převzato z těchto stránek:
<http://www.biolib.cz/en/taxonimage/id154792/?taxonid=860809>,
<http://www.brest.sk/www-brest-sk/eshop/1-1-Trvalky/0/5/116-Echinacea-purpurea-Magnus>,
<http://lambley.com.au/plant/achillea-coronation-gold>,
<http://www.zahradnictvikrulichovi.cz/prodej/Nepeta-faassenii---Superba-----santa-kocici>,
<http://www.florianus.cz/resize/domain/florianusjh/files/trvalky/aster-novae-angliae-abendsone-.jpg?w=640&h=480>,
<http://diggingdog.com/ddog/Anemone-sylvestris-920.jpg>,
<https://www.rhs.org.uk/Plants/72206/Miscanthus-sinensis-Kleine-Silberspinne/Details?returnurl=%2Fplants%2Fsearch-results%3Fform-mode%3Dfalse%26query%3Dmiscanthus%2Bsinensis%26aliaspath%3D%252fplants%252fsearch-results>,
http://www.svaz-skolkaru.cz/imgs/fotoencyklopedie/fotoen_2083.jpg,
<http://www.zahrada-park.cz/products-page/rostliny/kere-nizke/symphoricarpos-x-chenaultii-hancock/>,
http://plants.dutchgrowers.ca/11040002/Plant/1417/Froebelii_Spirea
- Obr. č. 17: Příklady rostlin – severní expozice [online]. Převzato z těchto stránek:
<http://www.luontoportti.com/suomi/en/kukkakasvit/asarabacca>,
http://www.lubera.com/ch/shop/heuchera-x-brizoides-scintillation_produk-2265891.html,
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pulmonaria_officinalis_kpjas_27042008.jpg,
<https://www.rhs.org.uk/Plants/83268/Epimedium-pinnatum-subsp-colchicum/Details?returnurl=%2Fplants%2Fsearch-results%3Fform-mode%3Dfalse%26query%3Depimedium%26aliaspath%3D%252fplants%252fsearch-results>,
http://www.baumschule-horstmann.de/schneckenknoeterich-kabouter-698_57929.html,
<https://www.plantify.co.uk/Carex-grayi/plant-3451>,
<http://www.british-wild-flowers.co.uk/M-Flowers/Molinia%20caerulea.htm>,
<http://www.eggert-baumschulen.de/products/de/Laubgehoeelze/deutsch-botanisch/L/Ligustrum-vulgare-Lodense.html>,
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vinca_minor_clump.jpg
- Obr. č. 18: Pohled na centrální plochu. NÁHLÍKOVÁ. 2015

- Obr. č. 19: Současný stav vnitrobloku. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 20: Současný stav. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 21: Pohled na centrální pobytovou plochu. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 22: Současný stav. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 23: Pohled ze „soukromější“ odpočinkové plochy. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 24: Posezení s grilem. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 25: Současný stav. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 26: Dětské hřiště. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 27: Vstup do vnitrobloku. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 28: Současný stav. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 29: Vstup do vnitrobloku. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 30: Pohled na ulici. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 31: Současný stav. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 32: Pohled na dřevěný parket. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 33: Řezopohled AA'. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 34: Řezopohled BB'. NÁHLÍKOVÁ. 2015
- Obr. č. 35: Řezopohled CC'. NÁHLÍKOVÁ. 2015

11.6. Přílohy

- Příloha č. 1: Obrazová dokumentace
- Příloha č. 2: Obytný soubor při ulici Vranovská, Brno – situace. NÁHLÍKOVÁ. 2015

11.7. Obrázky, fotodokumentace v Příloze č. 1

- Obr. č. 36: Pohled na Kamennou kolonii. *Kamenka: Kamenka na fotkách z diplomové práce pana Tomáše Bochořáka* [online]. Ústí nad Labem, UJEP. 1979 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://kamenka.eu/>
- Obr. č. 37: Pohled na zeď bývalého lomu. *Kamenka: Kamenka na fotkách z diplomové práce pana Tomáše Bochořáka* [online]. Ústí nad Labem, UJEP. 1979 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://kamenka.eu/>
- Obr. č. 38: Pohled do jedné z uliček, „skladiště“. *Kamenka: Kamenka na fotkách z diplomové práce pana Tomáše Bochořáka* [online]. Ústí nad Labem, UJEP. 1979 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://kamenka.eu/>
- Obr. č. 39: Využití každého místa. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014

- Obr. č. 40: Kamenná kolonie oddělena od okolí lesíkem. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 41: Posezení před domem. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 42: Ovocný sad nad kamennou zdí. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 43: Pohled do úzké uličky. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 44: Staré schodiště. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 45: Pohled na sakurovou alej. *Jubilejní kolonie historická*. In: Facebook [online]. 7. 11. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/288889524476109/photos/a.450271365004590.101961.288889524476109/288896847808710/?type=3&theater>
- Obr. č. 46: Pohled na vzrostlé topoly. *Jubilejní kolonie historická*. In: Facebook [online]. 7. 11. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/288889524476109/photos/a.450271365004590.101961.288889524476109/288896847808710/?type=3&theater>
- Obr. č. 47: Půlkruhové „náměstí“ s výsadbou. *Jubilejní kolonie historická*. In: Facebook [online]. 7. 11. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/288889524476109/photos/a.450271365004590.101961.288889524476109/288896847808710/?type=3&theater>
- Obr. č. 48: V pozadí oplocený polosoukromý prostor. *Jubilejní kolonie historická*. In: Facebook [online]. 7. 11. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/288889524476109/photos/a.450271365004590.101961.288889524476109/288896847808710/?type=3&theater>
- Obr. č. 49: Pohled z půlkruhového náměstí. *Jubilejní kolonie historická*. In: Facebook [online]. 7. 11. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/288889524476109/photos/a.450271365004590.101961.288889524476109/288896847808710/?type=3&theater>
- Obr. č. 50: Ulice Jubilejní s původní sakurovou alejí. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 51: Půlkruhové náměstí těsně před revitalizací. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 52: Nově vybudované půlkruhové náměstí. *Revitalizace Jubilejní kolonie - I. A etapa* [online]. 31. 7. 2014 [5-2-2015]. Ostrava, Stavby v MS kraji. Dostupné z: <http://www.msstavby.cz/revitalizace-jubilejni-kolonie-i-a-etapa-4-31-07-2014/>
- Obr. č. 53: Část náměstí nově určena pro parkování aut. *Revitalizace Jubilejní kolonie – I. A etapa* [online]. 31. 7. 2014 [5-2-2015]. Ostrava, Stavby v MS kraji. Dostupné z: <http://www.msstavby.cz/revitalizace-jubilejni-kolonie-i-a-etapa-4-31-07-2014/>
- Obr. č. 54: Další parkovací plochy. *Revitalizace Jubilejní kolonie – I. A etapa* [online]. 18. 6. 2014 [5-2-2015]. Ostrava, Stavby v MS kraji. Dostupné z: <http://www.msstavby.cz/revitalizace-jubilejni-kolonie-i-a-etapa-3-18-06-2014/>
- Obr. č. 55: Pohled na nové dětské hřiště. *Revitalizace Jubilejní kolonie – I. A etapa* [online]. 18. 6. 2014 [5-2-2015]. Ostrava, Stavby v MS kraji. Dostupné z: <http://www.msstavby.cz/revitalizace-jubilejni-kolonie-i-a-etapa-3-18-06-2014/>
- Obr. č. 56: Pohled na Zlínské kolonie. *Staré pohlednice Zlín, obytné čtvrti* [online]. 6. 1. 2015 [5-2-2015]. Zlín, Skill production s.r.o. Dostupné z: <http://staryzlin.cz/zlin-obytnectvrti.php>
- Obr. č. 57: Kolonie Zálešná. *Staré pohlednice Zlín, obytné čtvrti* [online]. 6. 1. 2015 [5-2-2015]. Zlín, Skill production s.r.o. Dostupné z: <http://staryzlin.cz/zlin-obytnectvrti.php>
- Obr. č. 58: Obytná čtvrť Letná. *Staré pohlednice Zlín, obytné čtvrti* [online]. 6. 1. 2015 [5-2-2015]. Zlín, Skill production s.r.o. Dostupné z: <http://staryzlin.cz/zlin-obytnectvrti.php>
- Obr. č. 59: Kolonie Zálešná – nová výsadba stromořadí. *Staré pohlednice Zlín, obytné čtvrti* [online]. 6. 1. 2015 [5-2-2015]. Zlín, Skill production s.r.o. Dostupné z: <http://staryzlin.cz/zlin-obytnectvrti.php>
- Obr. č. 60: Obytná čtvrť Letná, úprava zahrad. *Staré pohlednice Zlín, obytné čtvrti* [online]. 6. 1. 2015 [5-2-2015]. Zlín, Skill production s.r.o. Dostupné z: <http://staryzlin.cz/zlin-obytnectvrti.php>
- Obr. č. 61: Kombinace cihlového obkladu s jemně oranžovou omítkou, domek ztrácí původní podobu. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 62: Nevhodná nástavba. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 63: Nevhodná modernizace dvojdomku a pozemku, neodpovídá původnímu záměru zahradního města. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 64: Žlutá omítka měnící charakter domku. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 65: Drobná rekonstrukce domku, NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 66: Vhodné zateplení s použitím obkladových cihel. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 67: Zdařilá rekonstrukce čtvrtí domku. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 68: Vhodné použití garážových vrat i oken, NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 69: Nevhodné oplocení. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014

- Obr. č. 70: Použití živého plotu, který je vyšší, než 90 cm (pohledová bariéra). NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 71: Vysoký živý plot tvořící pohledovou bariéru. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 72: Výška živého plotu je do 90 cm, NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 73: Vhodný živý plot netvoří pohledovou bariéru, NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 74: Roztříštěnost plochy malými chodníčky, NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 75: Parkovací stání. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 76: Velké množství zpevněné plochy. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 77: Různorodost materiálů. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 78: Okrasný záhon doplněn o keřičky rajčat. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 79: Zahradní domek v těsné blízkosti jednodomku. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 80: Nevhodný přístřešek u hlavních dveří, který slouží jako pergola. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 81: Záhon v těsné blízkosti domku. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 82: Zákoutí jedné ze zahrad. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 83: Okrasná zahrada. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 84: Vhodně zrealizovaná okrasná zahrada. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 85: Pohled na blok nájemních domů. *Nájemní domy Stavebního a bytového družstva Úspora 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspora?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/0/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspora?filter=code#!prettyPhoto[object]/0/)
- Obr. č. 86: Pohled na nájemní domy. *Nájemní domy Stavebního a bytového družstva Úspora 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspora?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/3/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspora?filter=code#!prettyPhoto[object]/3/)
- Obr. č. 87: Výkres řešení průjezdu s naznačeným uspořádáním vnitrobloku. *Nájemní domy Stavebního a bytového družstva Úspora 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspora?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/4/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspora?filter=code#!prettyPhoto[object]/4/)
- Obr. č. 88: Pohled na centrální společnou plochu. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 89: Polosoukromé zahrady vymezené plotem. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 90: Řešení polosoukromých zahrad. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 91: Pohled skrz uzavřený průjezd. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 92: Původní nezrealizovaný návrh řadové zástavby. KUDĚLKA, Zdeněk a Jindřich CHATRNÝ. *O nové Brno: brněnská architektura 1919–1939: katalog II. obrazová část*. Brno: Muzeum města Brna, 2000. 444 s. ISBN 80-901969-6-9.
- Obr. č. 93: Pohled na otevřený obytný soubor. *Soubor nájemních domů s malými byty 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/0/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto[object]/0/)
- Obr. č. 94: Průčelí domu se zapuštěnými balkony. *Soubor nájemních domů s malými byty 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/2/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto[object]/2/)
- Obr. č. 95: Řešení vnitrobloku s hřištěm uprostřed. *Soubor nájemních domů s malými byty 1930–1931* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/5/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto[object]/5/)
- Obr. č. 96: Pohled do vnitrobloku KUDĚLKA, Zdeněk a Jindřich CHATRNÝ. *O nové Brno: brněnská architektura 1919–1939: katalog II. obrazová část*. Brno: Muzeum města Brna, 2000. 444 s. ISBN 80-901969-6-9.
- Obr. č. 97: Pohled do ulice Trávníčkova. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 98: Předzahrádky, roztříštěnost použitých materiálů. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 99: Pohled do vnitrobloku. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 100: Výsadba stromů v těsné blízkosti domů. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 101: Pohled na obytný soubor z ulice Skácelova. *Malobytová kolonie 1931–1932* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/7/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto[object]/7/)
- Obr. č. 102: Úprava polosoukromé plochy uvnitř obytného souboru. *Malobytová kolonie 1931–1932* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z:

- [http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/6/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto[object]/6/)
- Obr. č. 103: Pohled na obytný soubor se zachycením stromořadí. *Malobytová kolonie 1931–1932* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/2/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto[object]/2/)
- Obr. č. 104: Obytná střešní terasa. *Malobytová kolonie 1931–1932* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/5/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto[object]/5/)
- Obr. č. 105: Původní uspořádání polosoukromých prostor. *Malobytová kolonie 1931–1932* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/1/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto[object]/1/)
- Obr. č. 106: Pohled na příčný jednopatrový trakt. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 107: Pohled do obytné plochy s převažující funkcí parkovacího stání. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 108: Pohled na část obytného prostoru, s použitím zámkové dlažby. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 109: Oplocené dětské hřiště. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 110: Pohled na nově postavené břevnovské sídliště. *Domy s malými byty v Břevnově* [online]. Praha: Foibos books s.r.o., 2007 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://slavnstavby.cz/?i=2986/domy-s-malymi-byty-v-brevnove>
- Obr. č. 111: Výstavba břevnovského sídliště. *Domy s malými byty v Břevnově* [online]. Praha: Foibos books s.r.o., 2007 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://slavnstavby.cz/?i=2986/domy-s-malymi-byty-v-brevnove>
- Obr. č. 112: Návrh na změnu přehledného regulačního a zastavovacího plánu (1936). *Domy s malými byty v Břevnově* [online]. Praha: Foibos books s.r.o., 2007 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://slavnstavby.cz/?i=2986/domy-s-malymi-byty-v-brevnove>
- Obr. č. 113: Veřejná zeleň - součást sídliště. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 114: Polosoukromá zahrada a její využití. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 115: Propojení dříve oddělených zahrad. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 116: Vydlážděná část v blízkosti domu, která v původním návrhu byla určena zeleni. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 117: Řešení polosoukromé zahrady. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 118: Pohled na meziprostor uprostřed bloků. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 119: Pohled na původní stav nájemních domů a Vaňkova náměstí. *Masarykova čtvrt': 64 objektů, délka 4,39 km* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/stezka/4-masarykova-ctvrt#!prettyPhoto\[path\]/0/](http://www.bam.brno.cz/stezka/4-masarykova-ctvrt#!prettyPhoto[path]/0/)
- Obr. č. 120: Pohled na Vaňkovo náměstí, stromořadí. *Brno-Vaňkovo* [online]. Ing. Ivo Petr. 2012 [5-2-2015]. Dostupné z: http://www.fotohistorie.cz/Jihomoravsky/Brno-mesto/Brno_-_Stranice/Brno_-_Vankovo/Default.aspx
- Obr. č. 121: Rodinné řadové domky. *Rodinné domy Stavebního družstva Na Vyhlídce 1926* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c004-rodinne-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlidce?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/0/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c004-rodinne-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlidce?filter=code#!prettyPhoto[object]/0/)
- Obr. č. 122: Původní návrh Vaňkova náměstí a přilehlých ploch. *Nájemní domy Stavebního družstva Na Vyhlídce 1926-1927* [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c002-najemni-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlidce?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/4/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c002-najemni-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlidce?filter=code#!prettyPhoto[object]/4/)
- Obr. č. 123: Stav Vaňkova náměstí před rekonstrukcí. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 124: Úprava reprezentativní plochy Vaňkova náměstí. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 125: Travnatá plochy s výsadbou dřevin. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 126: Pohled na přestavěné řadové domky. NÁHLÍKOVÁ, Vlastní fotografie, 2013–2014
- Obr. č. 127: Vaňkovo náměstí těsně po rekonstrukci. *Galerie: Vaňkovo náměstí: po rekonstrukci opět průjezdné* [online]. Brno, Vltava-Labe-Press, a.s. 2005, 6. 12. 2014 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/galerie/vankovo-namesti-po-rekonstrukci-opet-prujezdne-uprostred-s-gilotinou-za-milion.html?mm=5730747>
- Obr. č. 128: Velká část stávající vegetace zachována. *Galerie: Vaňkovo náměstí: po rekonstrukci opět průjezdné* [online]. Brno, Vltava-Labe-Press, a.s. 2005, 6. 12. 2014 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/galerie/vankovo-namesti-po-rekonstrukci-opet-prujezdne-uprostred-s-gilotinou-za-milion.html?mm=5730744>
- Obr. č. 129: Kruhový objezd. *Galerie: Vaňkovo náměstí: po rekonstrukci opět průjezdné* [online]. Brno, Vltava-Labe-Press, a. s. 2005, 6. 12. 2014 [5-2-2015]. Dostupné z:

<http://brnensky.denik.cz/galerie/vankovo-namesti-po-rekonstrukci-opet-prujezdne-uprostred-s-gilotinou-za-milion.html?mm=5730746>

Obr. č. 130: Možnost posezení. *Galerie: Vaňkovo náměstí: po rekonstrukci opět průjezdné* [online]. Brno, Vltava-Labe-Press, a.s. 2005, 6. 12. 2014 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/galerie/vankovo-namesti-po-rekonstrukci-opet-prujezdne-uprostred-s-gilotinou-za-milion.html?mm=5730745>

Obr. č. 131: Návrh na přestavbu Vaňkova náměstí. *Galerie: Nová podoba Vaňkova náměstí* [online]. Brno, Vltava-Labe-Press, a.s. 2005, 30. 1. 2014 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/galerie/nova-podoba-vankova-namesti.html?mm=5024948>

11.8. Schémata

Schéma č. 1: Původní uspořádání Jubilejní kolonie. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: Jubilejní kolonie historická. In: Facebook [online]. 7. 11. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/288889524476109/photos/a.450271365004590.101961.288889524476109/450272761671117/?type=3&theater>

Schéma č. 2: Současný stav Jubilejní kolonie. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 3: Příklad původního uspořádání části jedné z kolonií. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 4: Příklad aktuálního uspořádání části jedné z kolonií. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 5: Původní stav vnitrobloku nájemních domů při ulici Kotlářská, Brno. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: Nájemní domy Stavebního a bytového družstva Úspora 1930–1931 [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspورا?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/4/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c256-najemni-domy-stavebniho-a-bytoveho-druzstva-uspورا?filter=code#!prettyPhoto[object]/4/)

Schéma č. 6: Aktuální stav vnitrobloku nájemních domů při ulici Kotlářská, Brno. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 7: Zrealizovaný původní návrh otevřeného vnitrobloku při ulici Vranovská, Brno. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: Soubor nájemních domů s malými byty 1930–1931 [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/4/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c336-soubor-najemnich-domu-s-malymi-byty?filter=code#!prettyPhoto[object]/4/)

Schéma č. 8: Aktuální stav otevřeného vnitrobloku při ulici Vranovská, Brno. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 9: Původní návrh malobytové kolonie města Brna při ulici Skácelova. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: Malobytová kolonie 1931-1932 [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015]. Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/1/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c293-malobytova-kolonie?filter=code#!prettyPhoto[object]/1/)

Schéma č. 10: Aktuální stav malobytové kolonie měst Brna při ulici Skácelova. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 11: Původní návrh břevnovského sídliště. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: Domy s malými byty v Břevnově [online]. Praha: Foibos books s.r.o., 2007 [cit. 20-11-2014]. Dostupný z: <http://slavnestavby.cz/?i=2986/domy-s-malymi-byty-v-brevnove>

Schéma č. 12: Detail původního návrhu uspořádání zahrad. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: ČERNÝ, Antonín. Poznámky k reprodukci domů pro chudé pražské obce: Akce 2 000 bytů pro chudé). *Architektura I.*, 1939. 257-264 s.

Schéma č. 13: Aktuální stav břevnovského sídliště. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 14: Detail možného aktuálního stavu zahrad. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015

Schéma č. 15: Původní stav Vaňkova náměstí. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: Nájemní domy Stavebního družstva Na Vyhlídce 1926–1927 [online]. Brno, Brněnský architektonický manuál. 2011 [5-2-2015] Dostupné z: [http://www.bam.brno.cz/objekt/c002-najemni-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlidce?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/4/](http://www.bam.brno.cz/objekt/c002-najemni-domy-stavebniho-druzstva-na-vyhlidce?filter=code#!prettyPhoto[object]/4/)

Schéma č. 16: Nově zrealizované Vaňkovo náměstí. NÁHLÍKOVÁ. Vlastní schéma. 2014–2015. Převzato z: *Galerie: Nová podoba Vaňkova náměstí* [online]. Brno, Vltava-Labe-Press, a.s. 2005, 30. 1. 2014 [5-2-2015]. Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz/galerie/nova-podoba-vankova-namesti.html?mm=5024948>

Schéma č. 17: Grafické znázornění hlavní ideje. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 18: Navržené vegetační prvky. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 19: Zákres detailu. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 20: Zákres detailu. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 21: Zákres pohledu. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 22: Zákres pohledů. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 23: Zákres pohledů. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 24: Zákres pohledů. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 25: Zákres pohledů. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 26: Axonometrie s detaily. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Schéma č. 27: Axonometrie s materiály povrchů. NÁHLÍKOVÁ. 2015

11.9. Mapy, tabulky a grafy

Mapy č. 1: Poloha ve struktuře města a vazba na jeho okolí. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Mapa č. 2: Využití ploch, provozní tahy. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Mapa č. 3: Technické prvky, inženýrské sítě. NÁHLÍKOVÁ. Mapový podklad inženýrských sítí poskytl Magistrát města Brna. 2015

Mapa č. 4: Inventarizace dřevin. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Mapa č. 5: Pozitiva a negativa v řešeném území. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Mapa č. 6: Obytný soubor při ulici Vranovská, Brno – situace 1:500. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Mapa č. 7: Detail dřevěného parketu – situace. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Mapa č. 8: Detail dětského hřiště – situace. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Tabulka č. 1: Inventarizace stromového patra. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Tabulka č. 2: Inventarizace keřového patra. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Tabulka č. 3: Vyhodnocení dendrologického potenciálu. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Graf č. 1: Zastoupení jednotlivých druhů. NÁHLÍKOVÁ. 2015

Graf č. 2: Sadovnická hodnota x věkové stadium. NÁHLÍKOVÁ. 2015